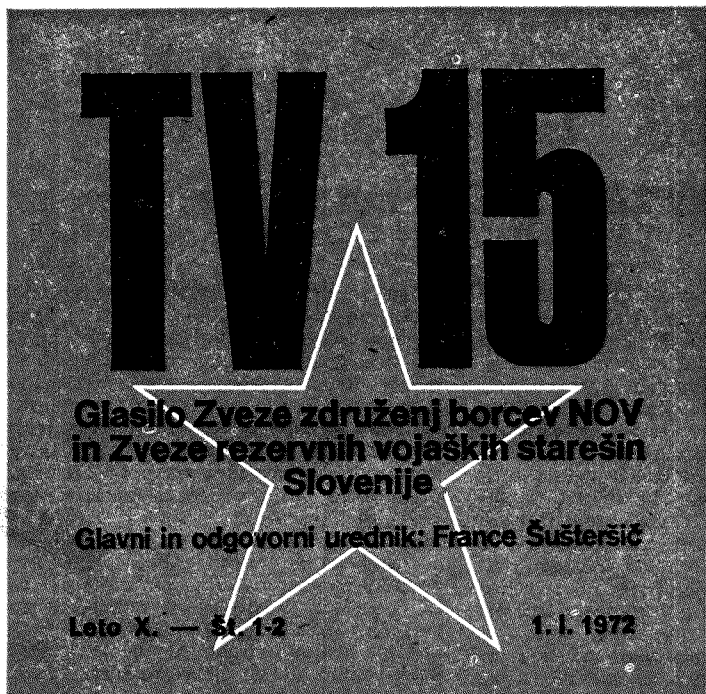

PO TEZKEM VZPONU

Foto: Marjan Garbejs

Ob vstopu v novo leto

Ob vstopu v novo leto si znanci in prijatelji želimo drug drugemu veliko zdravja, sreče, zadovoljstva in uspehov. Prav tako si želijo veliko uspehov delovni kolektivi in organizacije. Mi se bomo seveda ustavili pri naši Zvezi združenj borcev NOV. Z željo, da bi njene organizacije širom po Sloveniji dosegle v letu 1972 čim boljše uspehe, si oglejmo nekatere njihove zadeve, na katere velja opozoriti že na začetku leta.

Ze bežen pregled dela v organizacijah ZZZB NOV — tako združenjih kot občinskih odborih — nam pokaže, da je bilo zanje vse minulo delo ploden delovni dan. K vsestranski aktivnosti in vrstah udeležencev NOV je pripomogla tudi bogata vsebina proslavljanja 30-letnice vstaje slovenskega in jugoslovanskega naroda.

Doseženi uspehi pa nas, kajpak, spodbujajo, da v prihodnjem obdobju še bolj zavijamo rokave. Ta spodbuda naj bi dobila svoj izraz v novih delovnih programih za leto 1972.

Ko že omenjamo programe dela, ne gre prezreti določila 23. člena statuta ZZZB NOV Slovenije, ki pravi, da občinski odbor poleg vsega drugega sestavlja tudi program dela organizacije ter ima na skrbi sredstva za njegovo izvajanje.

Kaj pa bo takega v letu 1972, kar bi bilo treba poleg lokalnih oziroma lastnih posebnih nalog predvideti v programih dela?

V začetku leta 1973 bo skupščina ZZZB NOV Slovenije, ker pač v marcu tega leta poteče mandat dosedanjemu republiški odboru. Občinski odbor ZZZB NOV Slovenije pa poteče mandat že v začetku leta 1972. Ker pa bi, če bi le-ti opravili svoje skupščine že v začetku leta 1972, nastal do republiške skupščine enoletni presledek, bi zaradi tega lahko nastale težave. Zato je bilo že leta 1969 na posvetovanju s predsedniki občinskih odborov ZZZB NOV sklenjeno in na seji republiškega odbora ZZZB 15. XII. ponovno potrjeno, da se tokrat izjemoma podaljša mandat občinskih odborov ZZZB na tri leta. Tako letos odpadejo občinske skupščine ZZZB NOV, jih bo pa seveda treba pripraviti že pred koncem leta 1972 oziroma takoj na začetku leta 1973.

Razumljivo je, da predstavljajo skupščine obračun dela dosedanje mandatne dobe občinskih odborov ZZZB NOV

in odborov združenj. Zato bo vsekakor treba zbrati vse podatke o delu in uspehih, prizadevanjih in pomanjkljivostih pri delu v pretekli mandatni dobi ter vse to zajeti v poročilo. Razprave o vseh teh poročilih pa bodo prav gotovo nakazale, kaj sodi v program dela za prihodnje obdobje.

Pri tem ne pozabimo, da bo v letu 1972 osrednja proslava 30-letnice ustanovitve slovenske partizanske vojske. Namesto proslav 30-letnice ustanovitve posameznih brigad bo na pobudo Zveze mladine Slovenije nekeje v bližini Ljubljane osrednja proslava. Prav republiška konferenca ZMS v dogovoru in v sporazumu z republiškim odborom ZZZB, republiškim odborom Zveze vojaških rezervnih starešin, z republiškim štabom SRS za teritorialno obrambo, s komando ljubljanske armade, Zveze tabornikov Slovenije, Planinsko zvezo Slovenije, Počitniško zvezo Slovenije, Republiško konferenco OZN in Zvezo prijateljev mladine je namreč predlagala odboru za proslave republiške konference SZDL izvedbo te osrednje proslave, kar je vsekakor hvale vredno.

Ta pobuda, ki nam jasno potrjuje, da prehaja negovanje revolucionarnih tradicij NOB na mladino, bo prav gotovo močno aktivizirala združenja borcev in VVI ter občinske odbore ZZZB NOV, kar bo še posebej treba predvideti in opredeliti v programih za leto 1972.

Pri družbenopolitični dejavnosti, predvideni v programih dela za leto 1972, je treba upoštevati, da bodo v za-

MNOGO ZADOVOLJSTVA IN DELOVNIH USPEHOV V LETU 1972 ŽELIJO VSEM ČLANOM ZZZB NOV IN ZRVS IN NJIHOVIM DRUŽINAM TER VSEM NAROČNIKOM IN BRALCEM »TV 15«

REPUBLIŠKI ODBOR
ZZB NOV SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ODBOR ZRVS
SLOVENIJE
ZAVOD BOREC —
UREDNIŠTVO IN UPRAVA
»TV 15«

četku leta 1973 volitve v občinske in republiške skupščine ter v zvezno skupščino. Povsem razumljivo je torej, da bodo leta 1972 tekale priprave za te volitve. Na prejšnjih volitvah je prišla močno do izraza vsestranska aktivnost borcev pri volilnih pripravah, predvsem pa tudi pri izbiri kandidatov. Taka pomoč bo vsekakor potrebna tudi tokrat. Ob vsem tem si bo treba prizadevati za izvajanje sklepov 21. seje predsedstva ZKJ, potrebna bo borba proti pojavom nacionalizma in šovinizma ter proti drugim razdiralnim poskusom razrednega sovražnika. Borci NOV so bili in so še zmeraj najbolj občutljivi za vsakršno ogrožanje naše enotnosti. V tem oziru se z vsem srcem pridružujemo besedam tovariša Tita: »Če gre za enotnost naše dežele, za Jugoslavijo kot nedeljivo celoto — tedaj sem za »unitarizem«, za takšno enotno Jugoslavijo. Toda tedaj to ni unitarizem ampak kratko malo — naša enotnost«.

Seveda bodo v programih dela in v vsej dejavnosti ZZZB NOV tudi v letu 1972 silihi v ospredje neurejeni problemi borcev in vojaških vojnih invalidov. Med te sodijo predvsem stanovanjska problematika, pokojnine borcev-kmetov, priznavalnine, izvedba stališč republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije o problematiki vojaških vojnih invalidov itd. Ob vsem tem pa je treba še posebej naglasiti, da bodo organizacije ZZZB NOV in njihovi člani tem bolj prizadevni pri delu za urejanje družbeno političnih zadev, čim več razumevanja bo pri pristojnih dejavnikih za urejanje posebnih organizacijskih ter socialno-zdravstvenih in drugih problemov vseh udeležencev NOB.

Teh nekaj misli naj bo samo pobuda za osnutke programov dela. Okoli navedenih problemov in zadev se bo v njih nabralo še veliko drugih, predvsem takih, ki so lokalnega značaja.

Ko si voščimo ob vstopu v novo leto 1972 v njem tudi veliko uspehov, se moramo zavedati, da jih bomo z dobro voljo gotovo dosegli, če si bomo programe dela jasno začrtali in jih kar se da vestno izvajali.

V. M.

Titova beseda

OB 30-LETNICI JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMAD

Tovariš Tito je kot vrhovni komandant oboroženih sil SFRJ in kot ustvaritelj enotne Jugoslavije spregovoril v Rudem, v kraju, kjer je bila pred tridesetimi leti ustanovljena prva proletarska brigada in s tem tudi naša ljudska armada. Kakor vsi njegovi govori je bil tudi ta izredno pomemben in stvaren, ne pa zgolj prigodniško slavnosten. Tovariš Tito je spregovoril neposredno ter jasno o naših političnih, družbenih in gospodarskih zadevah ter »postavil vse na pravo mesto«. O razmerah pred tridesetimi leti, v najusodnejših dneh jugoslovanskih narodov pa je med drugim dejal:

Brž ko je bila prva proletarska brigada ustanovljena, je odšla — že prvega dne — v napad proti italijanskim enotam in četnikom. Kot plaz je uničila sovražnika in zajela celo italijansko enoto — pet oficirjev in približno 120 vojakov z orožjem vred. Mnogi borci, ki so se kalili v prvi proletarski brigadi, so odhajali na poveljniška mesta v nove enote po vsej Jugoslaviji in po-

magali so ustanavljati nove čete, bataljone, brigade, pozneje pa tudi divizije. Kmalu potem je bila ustanovljena še druga proletarska brigada. Za njo so nastale tretja, četrta in peta (črnogorska) brigada. Te brigade so odigrale velikansko vlogo. Prva je mnogo pripomogla, da smo spet postali gospodarji v Bosni in da so se borci začeli množično zbirati v novih enotah, ki so se potem razvile ne le divizije, marveč celo v korpuse.

SOVRAŽNIKU SMO TRGALI OROŽJE IZ ROK

saj bi se drugače ne mogli bojevati — prepuščeni sami sebi. Po kapitulaciji Italije smo razorožili 13 italijanskih divizij in tako dobili sodobno orožje. Od zaveznikov pa smo lahko dobili orožje šele leta 1944. Takrat je naša armada štela že 800.000 mož.

Tedaj smo trdno zaupali v lastne sile. Vendar se tedanji položaj ne more niti primerjati sedanjemu. Kakšna nadaljevanje na 2. strani

besede in dejanja

ZA KONTRAREVOLUCIJO NI DEMOKRACIJE!

Dokler obstaja razredni sovražnik, dokler so tisti, ki niso za socialistični razvoj, bo živ tudi revolucionarni boj proti njim. In vi veste, da v revolucionarnem boju za protirevolucijo ni demokracije. Iz govora predsednika Tita v Rudem

GLEDATI JE TREBA TUDI POLITIČNO

Naši organi za pregon in pravosodne ustanove so precej razvođeneli, tu je treba narediti red. Tisti, ki bo delil pravico, bo moral imeti visoko soci-

alistično zavest, da bi to pravico lahko res delil. V socialistični družbi mora biti zavest tudi v takšnih organih res visoka. Služiti morajo revoluciji. Ni dovolj, če samo gledajo na zakonske paragrafe, gledati je treba tudi politično. Ljudje v teh organih morajo biti idejno in politično zavedni, da bi lahko delili pravico. Pred nami je torej dosti dela.

Iz govora predsednika Tita v Rudem

KRUH V SMETEH

Strokovnjaki trdijo, da gre 1 do 1,5 odstotka našega kruha v smeti ali za živalsko krmo.

Samo v enem letu je v 28 pekarskih podjetjih propadlo nič manj kot 500.000 kilogramov neprodanega kruha. Največ kruha gre v izgubo ob praznikih, zakaj

tedaj so nesorazmerja med spečenim in prodanim kruhom najhujša.

Tovariš — 20. XII. 1971

UGOTOVLJENO IN NEUGOTOVLJENO

Vse naše republike so imele deficit v blagovni izmenjavi s tujino. Tako je letos v prvih desetih mesecih BiH uvozila za milijardo in 455 milijonov deviznih dinarjev več kot je izvozila, Crna gora za 398 milijonov, Hrvatska za tri milijarde in 312 milijonov, Makedonija za milijardo in 173 milijonov, Slovenija za tri milijarde 635 milijonov, Srbija za tri milijarde in 434 milijonov deviznih dinarjev. Zneska šestih milijard in 80 milijonov deviznih dinarjev niso mogli razdeliti na republike, ker niso mogli

ugotoviti, na čigav račun je bilo uvoženo blago v tej vrednosti.

NIN — 26. XII. 1971

DOLGA POT

Tovarna pohištva »Crvena zastava« iz Svitanja je vložila tožbo, naj ji eden njenih delavcev plača za izgubljeno kladivo tri in pol dinarja. Ker se je medtem ta delavec zaposlil v Franciji, so tožbo prek republiškega sekretariata za pravosodje poslali pristojnemu sodišču v Franciji, ki je delavca obsodilo na plačilo zahtevane odškodnine za izgubljeno kladivo. Ves postopek je bil seveda precej drag — dokazal pa je, da nekatera naša podjetja vendarle še zelo cenijo dinar...

Delo — 22. XII. 1971

● Zvezni izvršni svet je pod predstvom dr. Jakova Sirotkovića obravnaval poročilo o mednarodnem gospodarskem položaju Jugoslavije. V razpravi, ki se je razvila na podlagi analiz pristojnih zveznih organov o položaju naše zunanje trgovine v svetu, so pregledali naše stike in perspektive gospodarskega sodelovanja z EGS in SEV, industrijsko razvitimi deželami, socialističnimi državami in deželami v razvoju. Preden bo ZIS zavzel svoja stališča, se bo seznanil s predlogi pristojnih organov zvezne skupščine, republiških in pokrajinskih izvršnih svetov in zvezne gospodarske zbornice.

● Viceguverner Narodne banke Jugoslavije Branko Čolanović je zatrdil, da je zadnje razvrednotenje dinarja dosti popolnejše od januarkega, kajti pristojni zvezni organi in ZIS pripravljajo — na moč odločno — tudi druge nujne ukrepe za umiritev cen, porabe in drugega. Na vprašanje »Ali je razvrednotenje dinarja jugoslovanske sramota?« je viceguverner med drugim odgovoril: »Razvrednotenje je zdravilo, zdravilo pa ni sramota.«

● Tudi republiški zbor slovenske skupščine se je na svoji seji zavzel za čvrsto in zelo radikalno stabilizacijsko politiko. Razpravljali pa pri tem niso mogli obiti potreb, ki se pojavljajo in ki jih bo treba pokriti v novem letu. To velja za zdravstvo, šolstvo, znanost, kulturo in seveda tudi za gospodarstvo. — Republiški zbor skupščine je po kratki razpravi sprejel tudi predlog zakona o začasnih prepovedi prometa z zemljišči.

● V centralnem domu sovjetske armade v Moskvi je bil večer, posvečen 30-letnici ustanovitve JLA. Te slovesnosti so se udeležili številni voditelji sovjetske armade, vojni veterani, člani moskovskih delovnih kolektivov in gojenci vojnih akademij. Pristotna je bila tudi delegacija JLA. O razvoju JLA je govoril maršal letalstva in narodni heroj ZSSR in Jugoslavije Vladimir Suđec. Se posebej se je zadržal na sodelovanju obeh armad v beograjski operaciji 1944. — V zvezi s 30-letnico JLA je bila proslava tudi v Pekingu, ki so se jo udeležili predstavniki kitajskih vojaških in civilnih oblasti ter vojaški odposlanci akreditirani v Pekingu.

● Na 23. glasovanju je volilno telo, sestavljeno iz 1008 poslancev, senatorjev in deželnih delegatov za novega predsednika italijanske republike izvolilo krščanskega demokrata senatorja Giovannija Leoneja. 61-letni Leone, ki je sicer profesor kazenskega prava na rimski univerzi, je na glasovanju dobil 518 glasov (potrebna večina 505), medtem ko je njegov tekmelec socialist Nenni zbral okoli sebe glasove levice, vsega 408 glasov.

● Komisija za zaposlovanje v tujini ZSJ meni, da sedanje stanje po mednarodni monetarni krizi lahko označimo kot nenevarno za množičnejši odpust tujih delavcev v ZRN in drugod. Vseeno moramo biti pripravljeni, da bomo morebiti morali sprejeti nazaj več naših delavcev. To pa ne bi smelo povzročiti nesreče. Po splošni oceni te sindikalne komisije bo najnovejša devalvacija dinarja in revalvacija zahodnemške marke občutno povečala dotok strokovnih kadrov iz Jugoslavije. S tem so razlike v plačah postale še večje. Zelo težko bo uresničevati načrtano jugoslovansko politiko zaposlovanja, po kateri naj bi pošiljali na delo v tujino predvsem odvečno delovno silo z nerazvitih območij.

● NDR in Poljska sta odprli skupno mejo, tako da bodo njuni državljani lahko s 1. januarjem hodili iz države v državo brez vizumov in potnih listov. Kot dokument bo služila osebna izkaznica, državljan NDR pa bodo lahko v banki kupili zlote v poljubnem znesku. To naj bi pripomoglo k tesnejšemu zblizanju med državama. Državljan NDR lahko potujejo le v socialistične države.

● Predsedniški svet federacije arabskih republik, ki je končal zasedanje v Kairu, je izbral predsednika sirskega parlamenta Ahmeda el Kateba za prvega zveznega predsednika. Svet je sprejel tudi več vojaških in gospodarskih predlogov.

● Na skupni seji predsedstva in izvršnega odbora republiške konference SZDL Hrvatske je bilo rečeno, da je treba spoznati in premagati globlje vzroke politične krize na Hrvaškem, odkriti, zakaj je Socialistična zveza odgovorna, ter se domeniti za njene aktualne in neposredne naloge.

● Predstavniki indijske vlade je izjavil, da se bodo vzhodnopakistanski begunci (vseh je okoli devet milijonov) začeli množično vračati iz Indije 1. januarja. Indijske oblasti pripravljajo v ta namen podroben program, ki naj bi zagotovil organizirano repatriacijo milijonov beguncev. V Vzhodni Pakistan se je doslej že vrnilo okoli 200.000 ljudi, večinoma družin, ki so se bile naselele na območju v bližini meje med Vzhodnim Pakistanom in Indijo.

● Pakistanski predsednik Ali Buto je smrtno kazni spremenil v dosmrtno ječo, ukinil pa je tudi bičanje, ki se je ohranilo še iz britanskih časov. Prepovedal je vse obiske pakistanskih državljanov v Indiji, razen uradnih. Omejil je potovanje v tujino in kopičenje živil. Kot poročajo je Madžibur Rahman, ki je bil zaprt v Zahodnem Pakistanu, zdaj v Pekingu. Tam naj bi ga pridobili za enotnost Pakistana.

● Nixonova administracija bo zahtevala, naj ameriški kongres potrdi olajšave v trgovini z državami v razvoju. Administracija je že načeloma sklenila, da se bo pridružila državam članicam EGS in Veliki Britaniji, ki so že potrdile trgovinske olajšave državam v razvoju. Bela hiša se je bala, da bo kongres zaradi vpliva protekcionista zavrnil njen predlog za trgovinske olajšave ne samo pri izvozu, ampak tudi za nižje carinske tarife za uvoz nekaterih izdelkov iz držav v razvoju.

● Kubanski premier Fidel Castro je obtožil vlado Richarda Nixona, da s skupinami kubanskih protirevolucionarjev »odkriti sodeluje« pri prevratnih akcijah, ki so naperjene proti Kubi. Povod za Castrovo govor je bila nedavna zaplemba dveh piratskih ladij iz Miamijskega oziroma gonja, ki so jo začeli zaradi tega v ZDA. »Mi se samo branimo,« je rekel Castro in poudaril, da bodo enako usodo doživele tudi druge ladje.

● Enotni zbor delovnih skupnosti skupščine SR Slovenije je na seji med drugim sprejel tudi osnutek zakona o davkih občanov ter sprejel sklep, da IS SRS pripravi predlog tega zakona. V osnutku je predvideno, da bi se znesek olajšav za vzdrževanje vsakega družinskega člana zvišal od sedanjih 5000 na 3000 dinarjev.

● V Avstriji, zlasti na Dunaju, razsaja epidemija hongkonške gripe, kjer je umrlo 13 ljudi in to dve tretjini takih, ki so mlajši od 45 let. Epidemija je nevarna zlasti za otroke. Zdravniki opozarjajo prebivalstvo, naj bolezenskih znamenj — visoke temperature in mrzlice — nikar ne podcenjujejo. Prejšnji teden je samo na Dunaju za gripo zbolelo čez trideset tisoč ljudi.

● V Beogradu se je sestalo predsedstvo ZKJ. Na dnevnem redu je bil aktualni gospodarski položaj, o čemer bodo govorili tudi na drugi konferenci ZKJ. Predsedstvo je razpravljalo o predlogu sklepov, ki naj bi jih sprejela 2. konferenca.

Titova beseda

Nadaljevanje s 1. strani

umnost je, če se dandanes govori, da je Jugoslavija v nevarnosti, da bo razpadla! Mar je mogoče, da bi razpadla tako trdno cementirana skupnost narodov, kakršna je Jugoslavija, ki ima takšno armado, na sto tisoč borcev iz obdobja vojne in takšen mlad rod?

Imamo delavski razred, ki je prvič v zgodovini

POSTAL SAM SVOJ GOSPODAR

v samoupravljalni ureditvi. To je naša sila, sila Jugoslavije! Bridko se motijo vsi — bodisi zunaj, bodisi doma — ki računajo na kakšno našo slabost, zlasti v ZK. Prav to se je navadno pokazalo, ko smo sklenili, da se mora revolucionarni boj proti razrednemu sovražniku zaostri. Moramo vedeti, da se zmeraj trajajo revolucionarne razmere. Dokler obstaja delavski razred, dokler so tu še nasprotniki socialističnega razvoja, bo živ tudi revolucionarni boj proti njim.

Tovariš Tito je dejal, da je hudo ogorčen nad tistimi ljudmi po naših kulturnih in učnih ustanovah, ki podcenjujejo pridobitve naše revolucije ali jih nočejo videti. Čeprav niso vsi sodelovali v našem velikem boju, bi nikakor ne smeli prezreti vsega tega, kar je dala naša revolucija. Naša država je popolnoma prerajena dežela in se lahko kosa z državami kulturnih evropskih držav, medtem ko je bila stara

Grenki silvestrov šampanjec

Leto gre h kraju in tudi državniki, politiki in diplomati si bodo nazdravili s šampanjcem. Toda kakšen je okus šampanjca mednarodne politike, ki se je varil in zorel skozi to iztekačo se leto?

Borih 120 ur pred iztekom leta so Američani stosedniči neusmiljeno zbombardirali ozemlje Severnega Vietnama: to je bil drugi najsilovitejši bombni napad v letu 1971, v njem pa je sodelovalo kakih dve sto letal. O bojih poročajo z vseh indokitskih bojišč. O lakoti in nerešenih socialnih in političnih tegobah poročajo z indijske podceline. O stavki rudarjev poročajo iz Ugande. O vojni nevarnosti z vnetljivega Bližnjega vzhoda.

Na enem koncu sveta se je končala krvava vojna. Na drugem koncu nič manj krvava vojna še vedno golta na tisoče nedolžnih žrtev...

Človekov prostor je vse bolj majhen, vse bolj utesnjen. Morda bolj kot kdajkoli prej mora vsak posameznik tega prostranega planeta živo občutiti usodo sočloveka, ki živi na čisto drugem koncu. Prisiljen jo je doživljati, ker se nekoč tako oddaljene usode vse bolj zblizujejo in povezujejo.

Zato moramo zdajle, ko se leto izteka, napraviti skupen obračun, pregledati skupne obete za naprej, spiti skupen Silvestrov šampanjec, četudi je še tako grenak.

Na indijski podcelini se je rodila nova država. Ni edina, ki jo je povilo to leto in tako kot vse poprejšnje je povezana v plečnice nerešenih problemov preteklosti: takšne države so še Bahrein, Katar, federacija šestih emiratov ob Perzijskem zalivu, ki jim je Velika Britanija dela neodvisnost, četudi je pustila odprto vprašanje treh spornih otočkov v ožini Hormuz, ki strateško varujejo vhod v ta naftni Eldorado. Toda te države so se vsaj rodile v miru, medtem ko se je tista na indijski podcelini iz neusmiljene vojne, katere žrtev še ni so uspeli prešteti.

Pakistanska država je razpadla, njen predsednik, ki je izgubil vojno, je moral odstopiti, novi predsednik Ali Buto skuša z diplomatskimi akcijami rešiti, kar se rešiti še da: a rešiti ni praktično več kaj. Vzhodni del države je postal Ljudska republika Bangla deš, s 75 milijoni prebivalcev, s svojim predsednikom in vlado, ki že načrtuje ustanovitev lastnih kopenskih, pomorskih in zračnih sil. Široka reka devetih milijonov beguncev, ki se je pred pakistansko-indijsko vojno zllila na indijsko stran, je že začela v potokih prodirati nazaj domov: kje naj nova država, izčrpana in opustošena od vojne, najde toliko hrane za lačna usta? Vojna na bojiščih se je končala, a že je pred vrati nova, nič manj težka: vojna z revščino, z ruševinami, z opustošeno zemljo, z nerešenimi predsodki in sovraštvi preteklosti.

Vtem pa se na drugem koncu zbirajo hudourni oblaki nove vojne: odločilno leto,

ki ga je napovedal egiptovski predsednik Sadat, se izteka, ne da bi vedeli odgovor na vprašanje ali vojna ali mir. Egiptovska diplomacija je v Združenih narodih slavila zmago s sprejetjem afriške resolucije. A zmaga je kaj jalova, dokler jo nasprotna, izraelska stran, ne priznava. Jarringovo posredništvo še visi v zraku. Izrael se pospešeno oborožuje in zahteva od Združenih držav novo pošiljko »phantomov«. V Egipt prihajajo nova letala iz Sovjetske zveze. Po pušavskem pesku na obeh straneh Sueškega prekopa so zrasla raketa izstrelišča: če pride do vojne, ni moč napovedati njenih posledic. Lahko bi se razrasla v spopad obeh velikih sil, ki pomagata držati ščit obema sprtima stranema. In po spopadu dveh velikih sil? Si človeštvo zares želi dokončnega samomora?

A na strečo je imelo iztekačo se leto tudi nekaj sončnih dni, v katerih je poglalo nekaj kali upanja za naprej, za leto, ki prihaja. Bilo je leto nenehnih potovanj in meddržavniških srečanj, na katerih so se zgladila številna nerešena vprašanja.

Vodilna sovjetska trojka je potovala po štirih celinah, poltretja tisočletnica perzijskega cesarstva je zbrala državnike z vseh koncev sveta na neuradne posvete, predsednik Tito je sprejel Brežnjeva in odpotoval k Nixonu, Trudeauju in Heathu, ameriški predsednik se je sestal s Heathom, Pompidoujem in Brandtom ter se odpravil v Peking in Moskvo. Nad Evropo se je razlilo ozračje popuščanja in sodelovanja, pri čemer je zahodnonemški kancler Brant, letošnji Nobelov nagrajenec za mir, igral zelo pomembno vlogo.

Svetovna organizacija je po dvajsetih letih naposled sprejela vzhodnoazijskega sedemstomilijonskega velikan, Kitajsko, v veliko mednarodno družino držav. Dobila je tudi novega generalnega sekretarja, Avstrijca dr. Kurta Waldheima. A v svojih poskusih, da se svet medsebojno dogovori za rešitev perečih mednarodnih vprašanj, je ostala OZN tako neučinkovita, kot poprej: brez odneva so bile njene resolucije zoper rasno razlikovanje na afriškem jugu, zoper vojno na indijski podcelini, zoper izraelsko zasedbo arabskih ozemlj.

Ostala pa je vendarle kot veliko upanje človeštva: zato bo moral svet, ko se leto dokončno prevesi, doobroba razmisliti o bodoči usodi svoje mednarodne organizacije, ki je bila ustvarjena zato, da bi bedela nad svetovnim mirom.

Miru pa si želimo vsi. In najsi je mednarodnopolitični obračun, ki ga zaključujemo, še tako črnogled, moramo vse nove, prihodnje račune zastaviti tako, da se bodo naposled iztekli v mirno rešitev. Na to je treba zdaj nazdraviti — da bi se tri milijarde človeških življenj po svetu srečno in mirno prebilo do zadnjega, 366. dneva prihajajočega novega leta 1972.

KOMENTATOR

Delavski razred je te trdnjave kar odpihl kot veter pleva. Tako pa je treba ravnati v vseh republikah! Pa tudi komunistične vrste moramo prečistiti. Čeprav nas bo manj, bomo pa učinkovitejši. Bolj je treba aktivizirati tudi SZDL, ki je bila premalo učinkovita tako v federaciji kot v posameznih republikah.

Sreča je, da smo našo ljudsko armado obvarovali pred vplivi razrednega sovražnika.

ARMADA JE OSTALA ENOTNA

Močna je tako, ker je v nji vpliv ZK močen. Tako mora biti tudi zunaj armade in preprečiti bomo vsa tista ugičanja o nekakšni razdelitvi (»desintegraciji«) armade.

Tovariš Tito je dejal, da šteje le borce kot del celote, enotne armade, češ da bodo našo domovino branili prav vsi, ne glede na narodnost, npr. Srbi in Makedonci na zahodnih mejah, Slovenci in drugi pa na drugih.

Armada pa je tudi poklicana braniti pridobitve naše revolucije znotraj naših mej.

Končno je tovariš Tito razčlenil še sedanji naš notranji položaj in opozoril na najbolj pereče naloge na področju politične vzgoje in gospodarstva. Opozoril je, da so nekateri gospodarski ukrepi, zlasti omejitve uvoza, nujni. Ob sklepu je poudaril, da je premoč naših socialističnih sil velikanska. Toda ne smemo držati križem rok in trdno moramo vztrajati na postojankah socialističnega samoupravljanja ter se neizoravno bojevati proti vsem nasprotnikom naše socialistične družbe.

Popolna podpora sklepom 21. seje ZKJ

Na šesti seji predsedstva zveznega odbora Zveze rezervnih vojaških starešin 15. decembra so obravnavali več perečih vprašanj. Med njimi so bila najpomembnejša: naloge ZRVS pri uresničevanju sklepov 21. seje predsedstva ZKJ; popolnejša opredelitev vloge ZRVS v naši družbi; založniška dejavnost za potrebe rezervnega vojaškega osebja; pripombe upokojenih vojaških starešin o osnutku zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju vojaških zavarovancev in zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o JLA. Seje sta se kot gosta udeležila tovariša Fadil Hodža, član izvršnega biroja predsedstva ZKJ, in Branko Borojevič, član predsedstva ZKJ.

Rezervni vojaški starešine so sprejeli odločne Titove besede in sklepe 21. seje predsedstva ZKJ s posebnim olajšanjem, z iskrenim veseljem ter zadovoljenjem, saj so v tem videli eno tistih prelomnic na naši poti, ko se morajo znova uveljaviti ne le komunisti, marveč vse naše napredne sile povsod pri nas. Kakor so poudarili v razpravi, bi se morali hkrati lotiti hitrejšega urejanja vseh tistih vprašanj, ki so pravzaprav sprožila politično krizo pri nas — sistemskih vprašanj, preprečevanja bogatitve in naraščajočih socialnih razlik, zatiranja podkupovanja, korupcije itd. Predsedstvo je glede na to tudi sprejelo sklepe o nalogah ZRVS pri uresničevanju sklepov 21. seje predsedstva ZKJ.

V teh sklepih je med drugim poudarjeno, da »predsedstvo zveznega odbora ZRVS navdušeno sprejema in odločno podpira besede tovariša Tita in sklepe 21. seje predsedstva ZKJ ter poudarja, da je ZRVS Jugoslavije pripravljena in sposobna izpolniti vse naloge, ki jih terja tovariš Tito in Zveza komunistov Jugoslavije.« Razen tega »predsedstvo zveznega odbora ZRVS priporoča, naj vse organizacije in organi ZRVS kritično pregledajo dosedanje delovanje in dejavnost svojih članov, organizacij in organov ZRVS, tako da bi se še bolj okrepili ter usposobili, se kar najbolje organizirali v boju proti razrednemu sovražniku in s tem prispevali svoj delež ne le za politično stabilizacijo na vseh področjih, marveč, da bi se predvsem nadalje okrepila naša samoupravna socialistična ureditev, hkrati s tem pa bi se utrdila tudi obrambna moč naše domovine.«

Predsedstvo zveznega odbora je menilo, da bi bilo na podlagi dosedanjih izkušenj v osnovnih organizacijah koristno natančneje opredeliti vlogo in naloge ZRVS v naši skupnosti, zlasti še pri oblikovanju organizacije vseljudske obrambe; to bi bilo zaželeno, čeprav so bile naloge in vloge ZRVS jasno določene že na petem kongresu pred dvema letoma.

V ta namen so tudi pripravili poseben dokument, ki je v njem rečeno, da se ZRVS v vsej svoji programski in neposredni dejavnosti zavzema predvsem za utrjevanje idejnopoličnih temeljev obrambe naše družbe, hkrati s tem pa tudi za krepitev vseh tistih dejavnikov, ki sestavljajo to obrambo. Zato se ZRVS tudi dosledno zavzema, da bi delavski razred imel kar največji vpliv v družbi, dalje, za enakopravnost narodov in narodnostnih skupin, za bratstvo in

enotnost, za enotno Zvezo komunistov, za krepitev samoupravnih socialističnih razmerij, za dvig življenjske ravni, za hitrejše urejanje sistemskih gospodarskih vprašanj itd. ZRVS hkrati najodločneje nasprotuje nacionalizmu in šovinizmu, vsem silam, ki bi kakorkoli hotele izpodkopati moralnopolitično enotnost in obrambno strnjeno naše družbe. Predsedstvo je sprejelo ta dokument kot sestavni del svojega delovnega programa.

Kar zadeva založniško dejavnost s področja del o vseljudski obrambi, so razpravljali ne le o tem, kaj bi potrebovali rezervni vojaški starešine, marveč, kaj bi naj izšlo nasploh za potrebe, ki jo narekuje nadaljnje uresničevanje zamisel o vseljudski obrambi. Pri ZRVS namreč menijo, da bi med sedanjim obdobjem potrebovali poljudno čtivo, ki bi zajemalo ter obravnavalo ne le vsa doslej potrjena načela koncepcije o vseljudski obrambi, marveč tudi najpomembnejše izkušnje in dognanja na raznih znanstvenih zborovanjih o vseljudski obrambi. Po mnenju predsedstva zveznega odbora ZRVS bi takšno čtivo bilo ne le nujno potrebna podlaga, da bi usposabljanje rezervnega vojaškega osebja postalo sodobno, tako da bi se rezervisti seznanili s taktičnimi in tehničnimi novostmi pri nas in pri drugih armadah, marveč tudi, ker je to glavna zahteva, če naj rezervni vojaški starešine postanejo dejansko nosilci uresničevanja koncepcije o vseljudski obrambi. Zato ZRVS meni, da bi takšno čtivo moralo biti dosegljivo ne le aktivnim in rezervnim vojaškim starešinam, marveč tudi ljudstvu, saj bi tako najhitreje dosegli, da bi naša obrambna zamisel postala del zavesti vseh naših občanov, del njihovih nazorov.

Govorili so tudi o dosedanjih pripombah o osnutkih novih predpisov, ki bi z njimi drugače uredili pokojnine upokojenih vojaških zavarovancev, namreč o osnutkih zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju vojaških zavarovancev in o zakonu o spremembah in dopolnitvah zakona o JLA. Razprava o teh predpisih je bila organizirana v vseh večjih središčih po državi. Te pripombe se na splošno omejujejo na to, da bi ne smeli delati razlik — kakor je določeno v omenjenih zakonih — med tistimi, ki so že upokojeni, in drugimi, ki še bodo, namreč tako, da bi prihodnji upokojenci ne smeli biti na boljšem. Zlasti bi to ne bilo prav, ker so prejšnji upokojenci, prežgodač upokojeni, pretrgali delovno razmerje in jim je bilo že s tem onemogočeno napredovanje, čeprav so bili še zelo mladi (poprečna starost 43 let, poprečni delovni staž pa 20 let).

O teh kakor drugih pripombah je predsedstvo tudi sprejelo določene sklepe, ki bo z njimi seznanilo zvezno skupščino, zvezni izvršni svet in zvezni sekretariat za narodno obrambo. V teh sklepih je poudarjeno tudi, da »predsedstvo zveznega odbora ZRVS glede na svoje sklepe z dne 8. XII. 1970 poudarja, da je treba ureditev tega vprašanja hkrati in enako upoštevati kakor pa položaj vseh tistih doslej upokojenih vojaških starešin, zlasti večine prežgodač upokojenih, kot tudi položaj ter status prihodnjih vojaških zavarovancev.«

I. T.

To je solvenska mladinska četa — 15 predstavnikov slovenske mladine, ki so se udeležili proslav 30.letnice JLA v Rudem. Na dolgi poti jih je vodil predsednik SLO pri RK ZMS Robert Bobanec.

PREDSEDNIK ZZB NOV HRVATSKE IVAN ŠIBL Odstopil

Kritično o dosedanjem delu

Razširjena seja predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske, ki je bila 9. decembra 1971, je trajala polnih dvanajst ur. Na njej so v razpravi sodelovali skoraj vsi prisotni člani predsedstva in predsedniki ZZB NOV večjih mest. Govorili so predvsem o tem, kako izvajati smernice, ki jih je predsednik Tito nakazal v svojem govoru in pa sklepe 21. seje predsedstva ZKJ. Kritično so ocenili svoje doseda-

nje delo in ugotovili del odgovornosti za pojave nacionalizma in šovinizma ter protisocialističnih pojavov v tej republiki.

S seje so poslali predsedniku Titu, predsedstvu ZKJ in CK ZK Hrvatske pisma, v katerih navajajo, da predsedstvo ZZB NOV Hrvatske soglasno podpira ocene in stališča predsednika Tita in sklepe predsedstva ZKJ. Naglašajo tudi, da bodo borci pri izvajanju teh sklepov stali v prvih vrstah. Strinjajo se s kritiko o tem, da doslej niso pravočasno in odločno reagirali na pojave nacionalizma in šovinizma na Hrvatskem.

Na seji republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske, ki je bila 28. decembra je predsednik Ivan Šibl odstopil. Predlog za njegov odstop je bil sprejet s tesno večino šele po več zaporednih glasovanjih. Pri zadnjem glasovanju je na tej seji 29 članov republiškega odbora glasovalo za Šiblov odstop, medtem ko jih je 25 vztrajalo, da bi ga morali odstavi.

DELO

ČASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likozarjeva—
Tomšičeva
BLASNIKOVA TISKARNA
TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, propekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišeje v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastificirnico
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- Ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstdnevnik »NAŠI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

Sprejeta stališča čimprej uveljaviti

Obravnavanje informacije o urejanju zadev vojaških vojn invalidov, je bila glavna točka dnevnega reda seje komisije VVI pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije, ki je bila 21. 12. 1971.

Potem, ko je predsednik Ivan Jenko pojasnil, katerim forumom je bilo dostavljeno stališče predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Slovenije o nekaterih invalidskih vprašanjih, so člani komisije v razpravi ugotovili, da je prišlo do sestave stališč, ker nam ni kljub večkratnim prizadevanjem uspelo urediti teh zadev.

Naglasili so, da je treba o tem stališču informirati tudi občinske skupščine. V ospredje razprave pa je vse bolj sililo vprašanje, kako doseči uresničenje stališč. Člani komisije so vztrajali, da je treba sprejeta stališča čimprej uveljaviti. V. M.

Iz ZZB NOV Makedonije

Predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Makedonije je na svoji nedavni seji razpravljalo o spomenikih NOB v tej republiki ter o predvideni proslavi 30.letnice ustanovitve prvega svobodnega ozemlja v Debarcih v jugovzhodni Makedoniji.

Pogovorili so se tudi o govoru predsednika Tita na 21. seji predsedstva ZKJ. V svojih sklepih so v tej zvezi med drugim navedli tudi tole:

»Podpiramo vaše ocene in stališča, ki ste jih na tej seji navedli o odločni borbi proti antisocialističnim, šovinističnim in protisamoupravnim pojavom pri nas. Zahtevamo, da začnejo pogumno izvajati vaše večkrat izražene misli, da je treba preiti od besed k dejanjem.«

ob tabornem ognju

Mi nismo krivi...

Dragi naročniki, mi nam kazalo drugo, ko da za 1972. leto spet povečamo naročnino na »TV-15«. Medtem ko ste za letnik 1971 odšteli 32 dinarjev, boste morali za novi letnik 10 dinarjev več, torej 42 dinarjev. (To povečanje je odobrili ustanovitelji — RO ZZB NOV na svoji zadnji seji.)

Kot stari prijatelji se malo pomenimo o tej zadevi, da bo manj neprijetna tako za vas kot za nas. Marsikdo je nemara že nejevoljno zavzdihnil: »Glej no, spet so povečali, pa kar za jurja!« Toda mi nismo krivi, da so cene v 1971. letu narasle še bolj kot prejšnja leta. Ko smo za lansko leto delali plan, nismo vedeli, za koliko bodo poskočile cene materiala in storitev. Če bi ostal proračun izdatkov v plačiranem okviru, bi bilo vse lepo in prav, naša letna bilanca bi bila aktivna in naročnine nam ne bi bilo treba povečati. Toda delali smo račun brez krčmarja — med letom nam je narasla inflacija postavila proračunske postavke na glavo in namesto aktivne bilance beležimo občuten deficit, za katerega ne vemo, kako ga bomo pokrili. Po-

dražil se je tisk, kar za 20 odstotkov. Če bi vrtali naprej in spraševali, zakaj tako, bi dobili odgovor: po- dražil se je smec, papir, barva itd. Za okrog 25 odstotkov so se podražile poštno storitve. Naraščanje cen je pač verizna reakcija, za katero naše gospodarstvo v minulih letih ni znašlo zdravila. Upajmo, da ga bo leta 1972.

Uračunali pa se nismo samo pri izdatkih, temveč tudi pri dohodkih, in sicer pri postavki pod nazivom oglasi. Brez nje bi bil »TV-15« (kakor skoraj vsak drug časnik) še znatno dražji. In medtem ko je bila prejšnja leta ta postavka dokaj zanesljiva, se je leta 1971 nevarno zamajala, tako da nam je vrgla okrog 20 milijonov manj od predvidene vsote. Vzrok so gospodarske težave, ki utegnejo biti v novem letu še večje.

Sicer pa sami, po lastnih izkušnjah veste, kako je bilo v minulem letu s cenami, zato bi bila podrobnejša razlaga naših dohodkov in izdatkov odveč. Izračunali smo, da niti s povečano naročnino ne bomo mogli kriti vseh stroškov za leto 1972. Pri tem nam boste morali pomagati organizaciji, katerih glasilo je »TV-15«, potegovali pa se bomo tudi za večjo dotacijo iz sklada kulturne skupnosti Slovenije, ki je bila doslej prav majhna (za minulo leto 120.000 dinarjev).

Če koga zanima, kolikšni so pri »TV-15« izdatki za uredništvo in upravo, mu moramo povedati, da so razmeroma zelo majhni. V uredništvu je z glavnim in

odgovornim urednikom ter tajnico vred zaposlenih šest, v upravi pa s šefom uprave in dvema akviziterjema vred prav tako šest ljudi. Kje je še kak tehnik, ki bi imel pri nakladi 45.000 tako malo zaposlenih?

Teh dvanajst ljudi, dragi naročniki in bralci, se bo tudi letos kar se da potrudilo, da boste zadovoljni z našim listom in da boste rade volje odšteli zanj tudi povečano naročnino.

V vsaki številki boste našli lepo mero poučnega in prijetnega branja, spremljali boste življenje organizacije, katere člani ste, pa najvažnejše domače in svetovne dogodke itd. Za razvedrilo bomo objavili tudi več križank, zvečine nagradnih.

Vsak, ki bo leta 1972 na novo naročil »TV-15« vsaj za 12 mesecev, bo prejel brezplačno eno izmed knjig založbe Borec. Po dva najboljša poverjenika, ki nam bosta priskrbela največ novih naročnikov, bosta vsako tromesečje prejela ročno uro (poleg običajne provizije 5 dinarjev za vsakega nanovo pridobljenega naročnika). Vrh tega bomo vsak mesec z žrebom razdelili med redne naročnike po 4 ročne ure.

Naročnino bomo pobirali dvakrat — v marcu in oktobru 1972.

Ob vsem tem pričakujemo, da bomo tudi v novem letu ostali dobri in nerazdružljivi prijatelji.

SREČNO v novem letu!

UREDNIŠTVO IN UPRAVA »TV-15«

LJUBLJANA-BEŽIGRAD BORCI ODLOČNO ZAHTEVAMO

Borci, člani ZB NOV krajevine skupnosti »Boris Kidrič« v Ljubljani, smo se zbrali zaradi pomembnih sklepov 21. seje predsedstva ZKJ in govora tovariša Tita, da pokažemo svojo zavest ter izrazimo odločnost in pripravljenost z vsemi silami podpreti omenjene sklepe. Borci smo že poprej opozarjali na nezdružljive pojave, ki motijo miren socialistični razvoj naše družbe.

Med razpravo so tovariši Lešnjak, Šeme in Benedik in drugi povedali s primernim poudarkom vse, kar je bilo treba reči odločno. Odkrito so govorili o vsem, s čimer borci ne moremo biti zadovoljni. Povedali so, da bi lahko vse to preprečili, če bi bili dovolj budni in če bi poslušali glas borcev. Zdaj pa se je tega toliko nabralo, da je potrebna železna metla, ki mora pomesti, kar je gnilega — tako na Hrvaškem kot po vsej Jugoslaviji. Dovolj je bilo popuščanja. Borci, strnimo svoje vrste, saj nam ne more biti vseeno, če so potuhnjeni sovražniki, ki se igrajo z usodo ljudstva!

Z borčevskega zbora smo poslali CK Zveze komunistov Slovenije in predsedniku Titu brzojavki, ki v njej izražamo popolno podporo sklepom in ukrepom v obrambo revolucionarnih pridobitev. Naša borčevska organizacija ni stanovska marveč je družbenopolitična. Zato je poklicana povedati in z vso odločnostjo zahtevati, da je treba storiti prav vse v obrambo bratstva in enotnosti naših narodov ter celovitosti Jugoslavije.

Na zboru smo imenovali posebno komisijo, ki bo izročila naše sklepe republiškomu odboru ZB NOV SR Slovenije in CK ZKS, z zahtevo, naj se na pristojnih mestih takoj lotijo urejanja odprtih vprašanj in še bolj dosledno obračunajo z vsemi sovražniki naše družbe.

Borci terena »Boris Kidrič« so se zbrali med prvimi, da bi se slišal glas borčevske organizacije. Vabijo vse tovariške organizacije in borce, da prav tako odločno zahtevajo nujne ukrepe.

J. BLATNIK

LOGATEC SKUPŠČINA ZRVS — V DUHU ZADNJIH DOGODKOV

Po dveh letih so se 17. decembra sestali delegati Zveze rezervnih vojaških starešin iz združenj logaške občine.

Skupščina je potekala predvsem v duhu zadnjih dogodkov in ugotovitev. Pokazalo se je, da imajo člani ZRVS enotne poglede in da so tudi kritični. Svojo zvestobo samoupravnemu socializmu so delegati skupščine izrazili v pozdravnem pismu tovarišu Titu.

Poročila so pokazala pestrost dela ZRVS v občini. Kadrovska vprašanja so v došedani mandati dobili ugodno rešitev. Tako se je število članov precej povečalo. Glede strokovnega izobraževanja pa je med člani več stališč in pogledov. Ocenjevanje stare-

šin, ki spadajo v posamezne enote, naj bi opravili poveljniki teh enot, kar naj bi veljalo za JLA in partizanske enote. Vlogo ZRVS v obrambnih pripravah naj bi določili povsem točno, ker pri teh pripravah ne dela sama. Zatorej naj bi naloge in pristojnosti razdelili že od republiškega štaba navzdol. Strokovno izobraževanje naj bi bilo kar se da bolj praktično ob teoretičnem pouku v Naši obrambi. Tako naj bi se vsak posameznik veliko hitreje in temeljiteje pripravljal na svoje naloge pri obrambi domovine.

Po skupščini je bilo tovariško srečanje, na katerem so se udeleženci še veliko pogovorili o vsem, kar so delali v zadnjih dveh letih.

JR

VELENJE VAROVATI IN OHRANITI PRIDOBITVE REVOLUCIJE

Na svoji razširjeni seji dne 22. decembra je občinski odbor ZB NOV v Velenju razpravljal tudi v sklepih 21. seje predsedstva CK ZKJ.

Prisotni so soglasno odobraval in pod-

prli te sklepe. Sklenili so, da bodo z lastnim delom in s svojimi prizadevanji še bolj krepili med ljudstvom zavest, da je treba skrbno varovati in ohraniti pridobitve revolucije, še posebej pa bratstvo in enotnost med našimi narodi.

IZOLA ZELO BUDNI BOMO

Občinski odbor ZB NOV Izola je s svoje nedavne seje poslal CK ZKJ pismo, v katerem z zadovoljstvom ugotavljajo, da je prav na Titovo intervencijo le prišlo do učinkovitega spopada s tistimi silami v naši družbi, ki so s svojo sovražno aktivnostjo ovirale razvoj socialističnih odnosov

pri nas.

V pismu se obvezujejo, da bodo na občutljivem obmejnem območju naše domovine zelo budni in da bodo uporabili vse svoje sile, da preprečijo kakršnokoli dejavnost nacionalističnih in drugih kontrarevolucionarnih sil.

USPEŠNA DEJAVNOST INVALIDSKE ORGANIZACIJE

Komisija ZVVI pri občinskem odboru ZB NOV Izola si je v začetku leta 1971 določila delovni program za vse leto in je svoje naloge uspešno opravila.

Te dni so se športniki balinarji udeležili tradicionalnega športnega srečanja v proslavo dneva JLA v Pulju.

Opravili smo številne naloge, kakršne so naslednje: Na domovih smo obiskali onemogle in bolne starše padlih borcev in vojne vdove. Skromno smo jih obdarili ter se tovariško pozanimali, kakšno pomoč potrebujejo. — Priredili smo sprejem za starše padlih borcev in za vojne vdove, da smo s tem proslavili dan republike. Sprejem je bil združen s kulturno prireditvijo, ki so na njo nastopili gojenci gostinskega šolskega središča iz Izole. Ob tej priložnosti smo povabljenе udeležence obdarili z manjšimi denarnimi vsotami. V ta namen je sklad za borce NOB pri izolski občinski skupščini prispe-

val 11.000 din. Predsednik občinske skupščine je prisrčno pozdravil povabljenice.

V okviru komisije delujejo štiri športne ekipe: balinarji, strelci, šahisti in kegljači.

Tradicionalna srečanja invalidov-borcev se začnejo vsako leto spomladi ob praznovanju koprškega občinskega praznika. Tedaj tekmovalna prireditev Koper v štirih disciplinah. Na dan borca, 4. julija, pa je srečanje v Izoli za vsa tri obalna združenja: prireditelj je komisija ZVVI Izola. Srečanje športnikov invalidov je tudi ob piranskem občinskem prazniku oktobra. Naši športniki so se vseh teh srečanj udeležili v lepem številu. Sodelujejo pa tudi z drugimi športniki, s sindikalnimi podružnicami in klubi na obalnem področju.

Komisija je priredila dvodnevni izlet za svoje člane 21. in 22. junija 1971 na Dolenjsko in v Kumrovec, od tam v Zagreb in čez Karlovac na Plitvička jezera ter v Orikvénico.

JANEZ LUDNIK

ILIRSKA BISTRICA SLOVESNOSTI NA DAN ARMADE

Ob prazniku dneva JLA je bilo tudi v Ilirski Bistrici zelo veselo. Poleg akademije, kjer so sodelovali vojaki, učenci osnovnih šol in drugi, ter športnih prireditev so pripravili tudi slovesnost v vojašnici ter pri spomeniku padlim žrtvam. Vtem ko so v vojašnici prebrali poročilo o napredovanju starešin, je pri spomeniku govoril polkovnik Vinko Krmelj o JLA, njenem rojstvu in nastajanju, prehojeni poti in današnjih obveznostih.

O uspešnem sodelovanju med civilnim prebivalstvom in pripadniki vojske je govoril predsednik skupščine občine Ilirska Bistrica Vitomir Dekleva, ki je poudaril zlasti veliko pomoč pripadnikov vojske pri urejanju drobnih, vendar pomembnih komu-

nalnih problemov v odročnih partizanskih krajih. Gre za urejevanje cest in vodovodov. Občinska skupščina je v znak priznavanja vojski podelila denarno nagrado 30 tisoč din. Vojska pa je izročila posebno plaketo tabornikom »Snežniški ruševci« za plemenito sodelovanje. Predsednik občinskega odbora rezervnih vojaških oficirjev Franc Pavlovič je povedal, da je ob dnevu armade napredovalo okoli sto rezervnih starešin. Vsi so si bili enotni v tem, da je treba tudi v prihodnje poglobljati sodelovanje med vojsko in civilnim prebivalstvom, kajti le tako bomo lahko govorili o enotnosti in popolni pripravljenosti na morebitno agresijo.

P. NIKOLIČ

Skupina izletnikov pri Titovem spomeniku v Kumrovcu

LJUBLJANA-KOLEZIJA IMELI SMO PET IZLETOV

V minulemu letu smo bili člani ZB NOV kar petkrat na izletih. Ogledali smo si mnogo lepih krajev po domovini. Tako smo bili dvakrat na morju; prvič smo se peljali tja čez Istro, drugič pa čez Plitvička jezera, čez Velebit v Senj. Ogledali smo si prelep naravni park. Napravili smo tudi izlet v Avstrijo, na avstrijske Alpe. V ožji domovini smo si ogledali več muzejev narodnoosvobodilne vojne. Spomin žrtev smo počastili pri številnih spomenikih. Na svojih izletih

smo obiskali tudi grob pisatelja Prežihovega Vrance. Prav tako smo bili v Kumrovcu, na obisku v Titovi rojstni hiši. Imeli smo srečo, da nas je spremljala kot zelo dobra vodnica, Danica Lavrenčičeva, ki nam je pojasnjevala ter opisovala zanimivosti in znamenitosti, na naših res lepih ter poučnih izletih. Hvaležni smo združenju, da posveča tako zgledno skrb svojemu članstvu.

ROMANA VRVIŠČAR

PTUJ USPEHI ZRVS

V Ptuj so z dosedanjim uspehom pri strokovnem izobraževanju članov Zveze rezervnih vojaških starešin zadovoljni. Uspehi so celo večji, kot pa so jih pričakovali. Zdi se, da so uspehi sad dobre organizacije pouka.

Pri organizaciji pouka je poleg sveta za narodno obrambo, oziroma pristojnega organa občinske skupščine sodeloval tudi odbor za splošni ljudski odpor pri občinski konferenci SZDL. Program pa je prek predavanj v enajstih izobraževalnih centrih uresničila ptujška delavska univerza, Te-

meljni program je zajel pet tem, načrtovanih je bilo 168 predavanj. Vsako drugo predavanje so spremljali tudi ustrezni filmi.

Organizatorji pouka so se bali, da ne bi bila udeležba v Ptuj manjša kot v okolici, ker ima pač mestno prebivalstvo večje možnosti za seznanjanje s to dejavnostjo prek sredstev javnega obveščanja. Toda zgodilo se je nasprotno. Od 4.905 obveznikov se jih predavanj ni udeležilo samo 158 ali 3 odstotke. Pa še ti so bili večino odsotni iz upravičenih razlogov.

CP

imeli smo ljudi

Apolonija Robnik

Doma je bila visoko na Pohorju, na Lobnici, pri Arhu, kjer se je od nje zadnjič poslovila množica domačinov. — Rodila se je pred 73 leti na pohorski domačiji. Tisti dom je bil med osvobodilno vojno zatočišče številnim borcem in aktivistom ter organizatorjem ljudske vstaje. Med temi organizatorji je bila tudi Mihejeva mama. Med borci, ki so obiskovali Mihejev dom, so bili tudi Lobničani z legendarnim junakom pohorskega bataljona Sarhom. Mož Mihejeve mame in Sarh sta med prvo svetovno vojno skupaj pobegnili iz avstro-ogrsko vojske in se skrivala na Pohorju.

— Mihejeva mama je bila mati petih otrok. Ko se je že bližal konec vojne, so ji nacisti zverinsko ubili moža, požgali dom in preživele domačine pregnali v najhujše pomanjkanje. Mihejeva mama je med vojno izgubila tri sinove. Vse to je mogla pretrpeti le močna osebnost. Končno pa je bila mera polna. Trajno nam bo ostala v spominu kot zgledna partizanska mati.

Marija Sernc

Nedavno smo jo pospremili na zadnji poti; poznali smo jo kot partizansko Maroltovo mamo. — Rodila se je leta 1903 v Framu pri Mariboru v zavedni kmečki družini. Življenjska pot je Marijo privedla na znano Maroltovo domačijo na Zg. Smolniku, visoko na Pohorju. Sernc dom je bil zbirališče prvih partizanov na Pohorju. Tu so se shajali znani organizatorji ljudske vstaje n. pr.: Boris Čizmek-Bor, Jože Hermanko, Miloš Zidanšek, Slava Klavara, Miha

Marjeta Grošelj

Za vedno nas je zapustila 7. decembra, ko ji je bilo 88 let. Doma je bila v Cemsenu, pokopani pa smo jo v Dobu pri Domžalah. Ko je padel njen sin Miric na Jančah v boju z Nemci, jo je to tako prizadelo, da je zbolela na sru in je poslej stalno bolela. Na zadnji poti so jo spremlili člani invalidske organizacije s svojim praporom. — Naj ji bo lahka domača zemlja!

Alojzija Osredkar

Pokopali smo jo 8. decembra v Gorenji vasi nad Škofjo Loko. Bila je znana partizanska mati, po domače Lukova Loka. Doživela je 88 let. — Na življenjski poti je srečala mnogo trpljenja. Njen sin edinec je odšel k partizanom že decembra 1941. Ko se je po osvoboditvi vrnil, je našel požgan dom. Lojzinega očeta so gestapovci zaprli v kleti žandarmerijske postaje v Gorenji vasi. Pozneje so ga prepeljali v Škofjo Loko, kjer je zaradi mučenja umrl leta 1942. Tudi Loka je zaprli januarja 1942. Nekaj časa je bila zaprta v Begunjah. — Za požrtvovalno delovanje v OF je bila odlikovana z medaljo za zasluge za narod in z redom za zasluge za narod. Ob grobu se je postavil od nje zastopnik ZB NOV Gorenja vas kot zveste članice združenja borcev.

Dodatek k okrnjeni zgodbi

V vašem listu št. 36 — 1971 sem na šesti strani prebral članek »Zgodba o tragediji na St. Danijelu.« Pisec sam na koncu izjavlja, da je zgodba še vedno okrnjena, zato sem se odločil, da jo dopolnim in deloma tudi popravim.

Mojega brata Viktorja Kramolca in njegovega sina, 15-letnega Nanteja, so odpeljali najprej v Celovec, kjer so ju točili. Očeta so poslali v Dachau, Buchenwald in končno v Auschwitz, kjer so ga umorili v plinski celici. Nantej je ostal v celovški kaznilnici še devet mesecev, nato so ga odgnali v Nemčijo v takoimenovani »Jugend-schuttlager« Moringen-Soling. Tam so delali v podzemeljski municijski tovarni 900 m globoko sami otroci in ženske dan za dnem, brez nedelje in praznika. Fant je zbolel in prišel v bolnišnico, kjer so delali z njim poskuse skoraj dve leti. Ob razpadu so ga našli Američani in ga poslali v bolnišnico UNRA. Leta 1947 ga je ameriški Rdeči križ pripeljal v Drvešova pri Pliberku k njegovi teti Brigiti Kramolc, por. Onič.

Nantej pa si je želel domov v Sentdani-
jel, da bi kot edini sin prevzel domačijo.

Čestitka ZZB NOV in ZRVS Vič

Srečno in uspehov polno novo leto želi vsem svojim združenjem in njihovim članom občinski odbor ZZB NOV občine Vič-Rudnik v Ljubljani

Občinski odbor ZRVS Ljubljana
Vič-Rudnik želi vsem svojim članom srečno in uspeha polno NOVO LETO 1972.

ZAHVALA

Najiskreneje se zahvaljujem dr. Fortiču, direktorju zdravilišča Golnik, in Marjanu Skoku, sekretarju ZZB Kranj, za njuno nesebično pomoč pri moji preselitvi z Golnika v Kranj. Obenem jima želim srečno in uspehov polno novo leto.

Jožefa Kolenšek
Kranj

Toda krajevni faktorji so bili proti temu, češ, da zanj ni prostora, ker je bila hiša deloma požgana. Tako je Nantej umrl v Drvešovi 2. 6. 1947. Pokopan je v Libuči pri Pliberku.

PROF. LUKA KRAMOLC

Ugotoviti odgovornost

Člani združenja borcev NOV »BORIS KIDRIČ« v Ljubljani so se dne 20. decembra zbrali na izrednem občnem zboru, na katerem so razpravljali o dogodkih v zvezi z 21. sejo predsedstva ZKJ.

Občni zbor je bil zelo lepo obiskan, številni diskutanti pa so v razgibani razpravi ostro obsodili pojave nacionalizma, nepravilnih socialnih razlik in splošne neodgovornosti za gospodarske in družbene probleme, ki so se nakopičili v naši družbi. Izrazili so odločno podporo članstva ZB ukrepom, ki so oziroma se bodo sprejeti in usmerjeni na odpravo teh negativnosti, obenem pa zahtevali doslednejše in odločnejše izpolnjevanje zastavljenih nalog s strani pristojnih organov. Posebej so poudarili, da negativni pojavi, ki razjedajo našo družbo,

bratstvo in enotnost naših narodov, gospodarstvo itd., vnašajo nemir in ustvarjajo nezaupanje delovnih ljudi do sprejete politike in sklepov vodstvenih organov, obstajajo tudi v okviru naše ožje domovine — Slovenije in v Ljubljani. S tem v zvezi so diskutanti nakazali vrsto primerov, v katerih bi bilo po njihovem mnenju nujno treba raziskati in ugotoviti odgovornost posameznikov in vodstev nekaterih organov in organizacij zaradi neučinkovitega reševanja vsaj tistih problemov, ki so vsem občanom splošno znani in ki so bili tudi na sestankih ter skupščinah ZB že večkrat iznešeni in potencirani.

Ugotovili so še, da na občni zbor niso prišli člani občinskega komiteja ZK niti predstavniki javnih sredstev obveščanja, čeprav so bili vabljeni, da na kraju samem, tj. v organizaciji ZB, ki je med najaktivnejšimi dejavniki v krajevnem in občinskem merilu, ugotovijo razpoloženje ljudi glede reševanja aktualnih družbenih in gospodarskih problemov. Zato so zahtevali, da se sklepi in priporočila občnega zbora posredujejo občinskemu in republiškem vodstvu ZK. Na koncu so v zvezi z nastalo situacijo sprejeli naloge članov ZB do rednega občnega zbora, ki bo v februarju prihodnjega leta, in poslali pozdravna pisma tovarišu Titu in CK ZK. STANE KOTNIK

pravna posvetovalnica

ALI MI HIŠNI LASTNIK LAHKO POVEČA NAJEMNINO?

P. J. Zagorje

Vprašanje: Zanima vas, kako je s stanovanjskim zakonom. Stanujete pri zasebnem lastniku, kateremu ste za 57 m² stanovanja doslej plačevali 100 din mesečne stanarine. Od januarja prihodnjega leta pa zahteva 200 din mesečno. Ali zasebni lastnik lahko to stori?

Odgovor: Zasebni lastnik stanovanja ne more samovoljno zvišati najemnine, ker so najemnine določene z občinskimi odloki in se višina izračunava v skladu s temi odloki. Razen tega so tudi vse stanarine blokirane in jih sploh ni mogoče poviševati. V primeru, če menite, da je najemna res prenižka ali nepravilna, hišni lastnik pa bo vztrajal pri zvišanju, lahko pri občinskem sodišču predlagate, da v nepravdnem postopku določi višino najemnine za vaše stanovanje.

NESPOSOBEN ZA VOJAŠKO SLUŽBO?

G. J. Buče

Vprašanje: V dopisu navajate, da ste rezervni vodnik artilerije. Letos januarja ste bili operirani na želodcu. Navajate tudi latinsko diagnozo bolezni oziroma operacije. Zato prosite za pojasnilo, če ste zdaj še vedno sposobni za službo v rezervnem sestavu JLA, ali ste trajno nesposobni?

Odgovor: Vaše vprašanje ni pravno vprašanje, temveč je medicinske narave. Zato vam ne moremo odgovoriti, če je bolezen zaradi katere ste bili operirani na želodcu, oziroma če je vaše sedanje zdravstveno stanje tako, da ste za službo v rezervnem sestavu nesposobni. Svetujemo vam, da se zglasite na odseku za narodno obrambo pri vaši občini, kjer boste zadevo uredili. Pri-
nesite s seboj ustrezne dokumente.

DEDIŠČINA POGREŠANEGA BRATA

M. G. Celje

Vprašanje: Kot izhaja iz vašega obširnega pisma, je posestvo po starših prevzel brat, ki pa je bil slab gospodar. Oženil se ni, posestvo pa je prodajal, in sicer tako, da je prodal vsakega pol. Leta 1966 se je ponesrečil in brez oporoke umrl. Na posestvu je ostal kupec, ki je bil vsega lastnik do polovice. Po bratu je bila zapuščinska obravnava, vendar je za enim bratom, ki je že izpred vojne živel v Atenah, izginila vsaka sled. Glede njega je tekel postopek za proglasitev za umrlega in sodišče je glede njegovega deleža izdalo sklep, da se prenese na druge dediče. Zdej pa se kupec posestva oziroma polovični lastnik, katerega ste dediči prodali še drugo polovico, brani izplačati kupnino. Zatrjuje namreč, da morate iskati otroke pogrešanega brata. Ali je kupec upravičen zahtevati od vas, da iščete otroke pogrešanega brata?

Odgovor: Kot pišete, je sodišče del, ki bi pripadel pogrešanemu bratu iz Aten, preneslo na vas, preostale sodediče. To pomeni, da ste ostali, tu živite bratje in sestre, podedovali vse premoženje po bratu, ki je živel na posestvu in bil glede njega gospodar do polovice. Zato kupec ni upravičen odlašati s plačilom kupnine in nima za to nobenega razloga. Kako se bo končalo dedovanje po pogrešanem bratu, njega prav nič ne briga. On tudi ni dolžan skrbeti za otroke pogrešanega brata. Ker ste tu živeli dediči postali lastniki premoženja na podlagi dedovanja po leta 1966 umrlem bratu, ste lahko tudi veljavno prodali posestvo. Upravičeni ste zahtevati denar in kupca tudi tožiti na plačilo kupnine. Če so dejanske prilike v resnici take, kot ste jih opisali v svojem pismu, boste s tožbenim zahtevkom tudi uspeli.

NAROČNIKOM

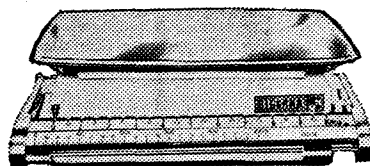
Prihodnja številka »TV 15« izide 13. januarja 1972. UREDNISTVO

Poizvedba

Prosim vse preživlele bivše zapornike, zaprte v sobi št. 90 v mariborskih sodnih zaporih v času od 15. 6. 1943 do konca vojne, da se mi zaradi pričevanja javijo. Verjetno se me bodo spominjali, če povem da me je v drugi polovici septembra 1943 določil zloglasni gestapovec Jozef Zangl za delo pri posestniku Urbasu Viktorju iz Siemenic pri Mariboru. Pred vsem želim, da se mi javi, če je še živ, železnikar Jože Podgaj, s katerim sem tekal ves čas skupaj, dokler ga niso odpeljali s transportom neznano kam. Vse stroške sem pripravljen povrniti.

Jože Kirar,
Bučka 40
68275 Skočjan

kuhinjska tehcnica

LIBELA-CELJE

Albert Tremelj-Bertl

Pokopali smo ga na viškem pokopališču v Ljubljani in se poslovili od njega kot soborca — rezervnega kapetana I. razreda. — Izhajal je iz delavske družine. Izučil se je za sobnega silkarja. Kot zaveden proletarec se je že leta 1941 uvrstil med aktiviste na terenu in kot mladinec prevzemal odgovorne naloge. Sodeloval je tudi pri držnih sabotažnih akcijah. Kmalu se je uvrstil, čeprav še kot mladinec, med partizane. Največ časa je bil v belokranjskem odredu. Kmalu je postal komandir čete in napredoval je do kapetana I. razreda. — Po vojni je služboval v JNA v več krajih v enotah KNOJ. Za hrabrost in zasluge med NOV je prejel več odlikovanj. — Leta 1951 se je demobiliziral in potem sodeloval pri obnovi. — Vsem tovarišem iz ZRVS bo ostal v trajnem spominu!

Ivan Bizjak-Škorec

Na zadnji poti na pokopališče v Podkrajju smo ga spremlili 17. decembra. — Rodil se je leta 1921 v železničarski družini na Konovem pri Velenju. Ze kot 16-leten se je zaposlil na železnici. Podnevi si je s trdim delom služil kruh, zvečer pa se je izobraževal. Ko se je začela vojna, je bil Ivan v Celju med bombardiranjem železniške postaje. Služboval je kot železnikar v raznih krajih, a že od vsega začetka je sodeloval v osvobodilnem gibanju. Po ilegalnih je priskrbel prvim partizanom pošiljko streliva, ki je bilo namenjeno okupatorskemu vojaštvu. Kot sumljivega je okupator zaprl že decembra 1941. Odgnali so ga v taborišče v Avstrijo med ruske in francoske vojaške ujetnike, kjer je moral hoditi na prisilno delo. Ko je leta 1943 okupatorji z njim prišli v

vati železničarjev, so ga premestili v železniško službo. Takoj se je povezal z zahodno-koroškim odredom in s partizani na mislinsko-saleškem območju. Prenašal je pošto in material za partizanske enote ter terenske organizacije. Poleti 1944 je pregovoril 80 fantov, ki so bili vpoklicani v nemško vojsko, da se odšli k partizanom. Tudi on se je tedaj uvrstil med partizanske vrste v Tomšičevo brigado kot obveščevalec. Leta 1947 je bil demobiliziran kot zadnji komisar brigade; napredoval je za kapetana. Prejel je številna odlikovanja, priznanja in pohvale. (Svoja doživetja je opisal v »Spominih obveščevalca I. slovenske narodnoosvobodilne brigade Tometa Tomšiča«). Po vojni je mnogo storil za vzgojo mladega rodu in kot organizator ribištva ter lovstva.

Marija Grad

Na zadnji poti smo jo spremlili 19. decembra. Doma je bila iz Beričevega in mnogi so jo poznali kot partizansko mater Gradovo mamo. V imenu krajevnih skupnosti in družbenopolitičnih organizacij ji je spregovoril slovo Lojze Avsec. Poudaril je zavednost in požrtvovalnost Grotove družine med osvobodilnim bojem. Iz te družine sta izšla dva borca, ki sta postala oficirja, drugi člani pa so bili aktivisti, dokler jih okupator ni pozaprl in izgnal. Domačija je ostala zapuščena. Ko so se po vojni vrnili, so našli izropan dom. Grotova mama je garala na posestvu, dokler ni izčrpala zadnjih moči. Bila je zgled slovenske matere.

Valerija Vreček

Rodila se je pred 72 leti v Bovecu. Bila je še otrok, ko je doživela gorje prve svetovne vojne. Ko je Bovec po

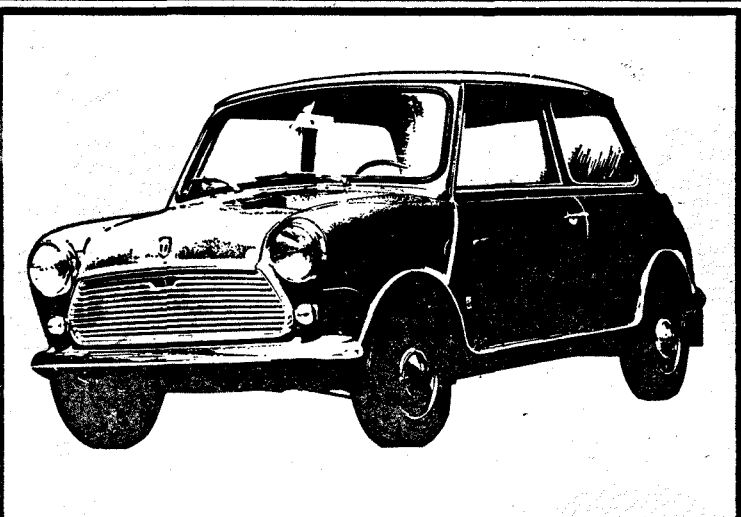
prvi vojni prišel pod Italijo, se je preselila v Lukovico pri Kamniku. Kot zavedna slovenska žena se je tov. Valerija med NOB odločno uprla okupatorjem. Skupaj z možem sta bila zaprta in obsojena. Dva sinova sta bila borca, eden med njima pa je padel. — Valerija je po vojni delovala v ZB in drugih organizacijah. — Se dolgo se bomo spominjali te pogumne in prisrčne ženske!

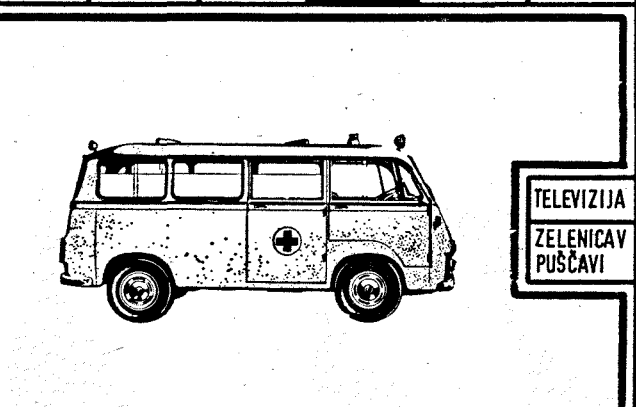
Dominik Kacin

Rodil se je v Idrijskih Krnicah v kmečki družini. Ze kot dijak na idrijski realki je bil zaveden Slovenec in je deloval v prepovednem gibanju. Bil je pripadnik tistega rodu, ki toliko pretrpel, ker je doživel dve svetovni vojni. Dominik se je vrnil z bojišča v prvi vojni vojni kot težki invalid. Dobil je skromno zaposlitev kot uradnik. Kot tajnik zadnje slovenske gospodarske ustanove na Cerkljanskem pred drugo svetovno vojno — kmetijske hranilnice in posojilnice v Cerknem — je izredno mnogo storil za naš živelj v obrambi slovenskega kmeta pred italijanskim raznarodovalnim pritiskom. Vse kmetije, ki so jemale posojila pri kmetijski hranilnici in posojilnici, so se obdržale. Hranilnica je obvarovala tudi gospodarski dom, da ni postal žarišče še hujšega italijanskega pritiska. Dominik Kacin pa je bil tudi požrtvovalen svetovalec ter učitelj našega ljudstva v tistih hudih časih. Kot zadržani delavec si je pridobil izreden ugled. Zgledno delaven je ostal tudi po osvoboditvi. Bil je prvi knjigovodja nove kmečke zadruge v Cerknem. Pred vojno je bilo pomembno tudi njegovo politično delovanje zlasti v ilegalni organizaciji TIGR. Dominik je bil kultiviran človek, z velikim smislom za umetnost. Bil je dober risar in violonist. V Krnicah je tudi vodil moški pevski zbor, ko je bilo pod fašistično oblastjo slovensko petje prepovedano. — Med drugo svetovno vojno je bil član prve trojke OF v Cerknem. Kot mnogi naši požrtvovalni aktivisti je delil žalostno usodo: njimi v zaporih in koncentracijskih taboriščih, nazadnje je bil v Mauthausnu. — Čeprav je Dominik v zadnjem obdobju živel v Ljubljani, je bil še zmeraj zakoreninjen v domači cerkljanski zemlji. Njegovi ožji rojaki pa ga tudi ne bodo nikdar pozabili. Naj mu bo lahka slovenska zemlja!

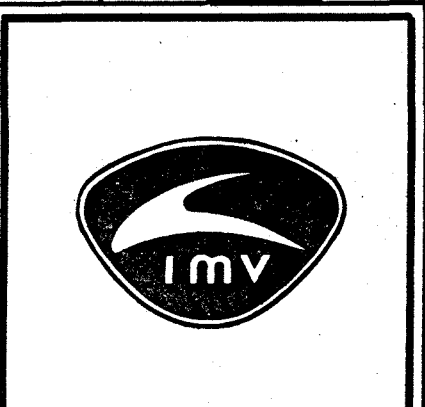
Nagradna križanka IMV štev.15

SESTAVIL: KOPRIVŠEK	ANGLEŠKI KONSTRUK- TOR VOZIL	NAJEMNICA STANOVANJA	ŽIVALSKO NAPAJALO	SOVRAŽNICA ŽELEZA	ENAKA VOKALA
TOVARNA V KRANJU	↓				
TELOVADNI ELEMENT					
ŽIDOVSKO Z.IME MNOŽINA					GLONAR JOŽE
↗				MAJHNA UTEŽNA MERA	↓
				GR.OTOK JOŽE OTRIN	↓
				REKA V SZ TURISTIČNA PRIKOLICA	↓
			ZAKRPA EVR.OTOČNA DRŽAVA	↓	
NAŠ OTOK	↓			NAŠA IN TUJA ČRKA SMITH	ERBIJ ARMENSKA REKA
DEL FOTOGRAF APARATA			SKRILAVEC		AKTINIJ
PESTNER		AVELLINO	TOURING PRIKOLICA	DEŽELA V INDIJI	RAŠEVINA
LIJAK		MAKARSKA	OSKAR CEVC	↓	BUCHWALD ANTON OMERZA
POKRAJINAV VIETNAMU			NEMŠKI DENAR		KRAJ PRI KRANJU
KUPUJTE VOZILA "IMV"	NADAV		DRŽAVNA BLAGAJNA		TELUR
					POLET
					MESTECE NA CRESU 1000 KG
			DEL GLAVE ZALOŽBA OBZORJA		
				ADA NEGRI	
				NATRIJ	

TELEVIZIJA
ZELENICAV
PUŠČAVI

Razpis nagradne križanke

Kot smo obljubili, še drugič zapored predstavljamo tovarno motorni vozil iz Novega mesta. Tu di v tej križanki boste reševali njen proizvodni program. Upamo, da vam ne bo delalo težav. Zaradi novoletnih praznikov vam ni treba tako hiteti, saj smo računali na to, da se bomo vsi sku-

paj malo povesečili, si zaželeli srečo in uspešen začetek novega 1972 leta. Zatorej — rešitev pošljite do 17. januarja 1972 leta, kajti čez tri dni, 20. januarja v 4. številki pogledajte v TV-15, če se vam ni sreča nasmehnila.

Ker bo tudi po novem letu še vedno veliko pošte ne pozabite točen naslov: »TV-15«, p. p. 598 — 61001 Ljubljana in pa na ovojnico napisati »križanka 15«. Če je napačno napisano, ali če sploh ne označite, da je v ovojnici rešitev križanke, tako pisno odpremo in ga ne moremo pri žrebanju upoštevati. Namreč vsa pisma, vse rešitve, ki nam jih pošljete, so do začetka žrebanja zaprta.

Štiri ure imamo na razpolago, dve ženski in dva moška, ter dve kolekciji knjig založbe Borec. Kdo bo dobitnik nagrad? Le pridno in točno rešujte, kajti primerilo se je že, da je nepravilna rešitev že marsikomu pokopala upanje sreče.

Uredništvo in uprava

Nagradni kupon 15

Priimek in ime

Poklic

Točen naslov

V počastitev tridesete obletnice revolucije in JLA je bila v beograjskem domu armade decembra lani odprta razstava fotografij pod naslovom »Brnili homo svobodo«, na kateri je bilo razstavljenih šestinosemdeset fotografij šestnajstih avtorjev na temo vseljudske obrambe. Objavljamo fotografijo »Let v negotovost« Milutina Kovačeva, ki je prejela drugo nagrado.

»NAŠA VOJSKA« — NEPOGREŠLJIV PRIJATELJ FANTOV V SIVO OLIVNIH SUKNJIČIH

Otrok slavnega prednika

Pisati o kakem časopisu, in ga ocejnavati, običajno ni najbolj hvaležen posel. Dostikrat je težko doumeti njegovo bistvo, njegove cilje, ki se danes vedno pogosteje spreminjajo hkrati z okusom bralcev. Zato sem več kot zadovoljen, da mi pri predstavljanju mladega glasila Ljubljanske armade »Naše vojske« ne bo treba bloditi po labirintu običajno neizdelane uredniške politike, tako značilne za majhne časnike, katerih obstoj ponavadi ni ravno odraz stvarnih potreb, temveč bolj poskus uveljavitve določenega kroga ljudi. Stremljenja »Naše vojske« so namreč ostala nespremenjena. Če pogledamo nazaj in izbrskamo iz arhiva uvodno številko, ki je zagledala beli dan 16. januarja 1970, bomo sicer ugotovili znatne razlike, vendar predvsem na tehničnem, oblikovnem in jezikovnem področju, ne pa tudi na področju temeljne usmeritve časopisa. Leto bi lahko strnil v en sam stavek: obveščati, izobraževati, poučevati in zabavati vojake ter spremljati razvoj zamisli SLO in vseh organizacijskih, tehničnih in drugih novosti, ki jih uvaja Jugoslovanska ljudska armada.

Ni naključje, da so ustanovitelji novincu dali ime »Naša vojska«. Pod istim naslovom je namreč v oktobru leta 1944 začelo izhajati tudi glasilo glavnega štaba narodnoosvobodilne vojske Slovenije, posvečeno junaškemu boju krvavega naroda, ki ni hotel upogniti hrbe pred jekleno Hitlerjevo pestjo. Vanj pa so borci, komandirji in komisariji nizali zapise o prvih zmagah in prvih udarcih, zadanih besnečemu okupatorju.

Vloga in naloga več kot petindvajset let mlajšega soimenjaka sta seveda znatno skromnejši — a če ju primerjamo s poslanstvom številnih »civilnih« publikacij, nam postane jasno, da je list popolnoma opravičil obstoj. Največ prijatelj ima v kasarnah, med vojaki in častniki, ki danes kupijo že okrog sedem tisoč primerkov.

»Naša vojska« je polmesečnik majhnega, priročnega obsega, s poprečno šestnajstimi dvobarvnimi, v ofsetni tehniki potiskanimi stranmi. Srbohrvatski in slovenski jezik sta zastopana v razmerju sedemdeset proti trideset, kar ustreza približni narodnostni sestavi enot ljubljanske armade. Sprotno novice uredništvu pošiljajo dopisniki, pretežni del tehtnejših dogodkov pa obdela štiri do petčlanska poročevalska ekipa, sestavljena iz stalnih novinarjev — oficirjev in iz dvojice ali trojice začasnih sodelavcev, poklicnih novinarjev na odsluženju vojaškega roka. Uredništvo ne prestando bogati ter izpopolnjuje vsebinsko »publicističnega paglavca« — kakor mu včasih pravijo — najmlajšega v celi vrsti sorodnih informatorjev, ki jih izdajajo posamezne armadne oblasti. Bralcu posredujejo vesti od vsepovsod, preglede aktualnih zunanje-političnih problemov, zanimive reportaže s poskusnih poligonov, portrete sodobnih orožij, karikature, šale, humoreske, anekdote in križanko. Zelo popularna je rubrika »Naš gost — vaš gost«, namenjena znanim pevcem, igralcem, športnikom, revolucionarjem in politikom. Osrednje strani so praviloma posvečene skrbno izbrani težiščni temi, v kateri uredništvo »prežveči« neko za pripadnike JLA zanimivo vprašanje — denimo novi pravilnik o nagrajevanju vojakov in starešin, katerega sprejetje bo najboljšim omogočilo, da odložijo titovko kar mesec dni prej kakor njihovi manj prizadevni tovariši.

Ob lanskim manevrih »Svoboda 71« je glasilo Ljubljanske armade zaradi izčrpnih ter originalnih člankov in treh posebnih izdaj poželo obilo laskavih pohval. Dasi ravno ima pravo časnikarstvo v JLA precej skromno tradicijo, mu ljubljanski »sicibanček« nikakor ne dela sramote.

IGOR GUZELJ

Zavod Borec ob novem letu

V lanskem letu je zavod »Borec« dosegel lepe uspehe na področju založniške dejavnosti. Izšlo je trinajst del: BEG Z MORIŠČA, UKANA (tri knjige), ČRNA DOLINA, ZAKAJ JE PADLA ŠPANSKA REPUBLIKA, KAJUHOVO ZBRANO DELO, ODPORNIŠKO GIBANJE V ITALIJI, MLADOST NA VASI, NAJDAJŠI DAN, VOJNA JE BILA DOBLJENA V SVICI, GOLI V DŽUNGLI, KU-KLUX KLAN SPET NA POHODU, URE IN MINUTE, SOVRAŽNIK JE MED NAMI. K temu je priležilo še med mladino zelo priljubljeno zbirko KURIRČKOVE KNJIZNICE (ZLATA TROBENTA, SMOLČEK, ZGODBE VESELE IN ŽALOSTNE, TORTA NA NEBU) in revijo KURIRČEK, ki izhaja mesečno v 35.000 izvodih. Preučevanju zgo dovine narodnoosvobodilnega boja in ohranjanju revolucionarnih tradicij je namenjena mesečna revija BOREC, ki izhaja v 2.800 izvodih, GLASILO ZZB NOV in ZVRS Slovenije pa je naš list, ki ga izdajamo v 45.000 izvodih.

Slovenska javnost ugodno ocenjuje izdana dela. Med najbolj iskanimi bi lahko omenili BEG Z MORIŠČA, ki je pošlo v treh mesecih, pa UKANO, NAJDAJŠI DAN, VOJNA JE BILA DOBLJENA V SVICI, GOLI V DŽUNGLI in KAJUHOVO ZBRANO DELO. Upamo, da bodo za slovenskega bralca prav toliko privlačna dela, ki bodo izšla 1.1972 LACNI — TODA POGUMNI, SVETI URH (ponatis), KOMANDIRJEVA POVEST, PRVI BATALJONI (nadaljevanje ČRNE DOLINE), ŽIDJE IN ARABCI, POLITIKA IN KORUPCIJA V STARI JUGOSLAVIJI, TREBLINKA, VARŠAVSKI UPORNIKI, ZLOČIN V ORADOURU, ŽIVI IN MRTVI (nadaljevanje NE RODIJO SE KOT VOJAKI), in GVERILA V LATINSKI AMERIKI.

Zavod »Borec« izkorišča to priložnost in se svojim bralcem ob vstopu v novo leto zahvaljuje za njihovo naklonjenost.

Posebna zahvala velja vodstvu tistih podjetij, ki so odkupila po več zbirki v letu 1971 izdanih del in jih podarila šolam, nad katerimi imajo pokroviteljstvo, ali pa s posameznimi knjigami obdarila svoje zaslužne delavce. Ohranjanje domačih borcevskih tradicij, širjenje svobodoljubne misli in seznanjanje z bojem za pravico tudi pri drugih narodih so glavni namen založniške dejavnosti zavoda »Borec« — zato pomeni sodelovanje z njim na tem področju tudi izkazovanje državljanske zavesti.

Se enkrat: hvala in vse najlepše v novem letu vam želi zavod »Borec«!

KULTURA IN REVOLUCIJA

Kultura in revolucija imata skupno osnovo, skupen izvor: prihajata od človeka in se vračata k njemu, da bi ga naredili bolj dobrega, bolj človeškega in bolj svobodnega. Skupaj sta se prebijali iz časa v čas in skupaj sta utirali človekova pota. A to morata, prepleteni, delati tudi vnaprej.

Vidim nujnost poprave v zavesti naših ljudi, kadar je govora o pomenu in mestu kulture — da prazne vzdihljaje zamenjamo z delom in da doumimo nauk velike preteklosti: da je kultura nujno sredstvo za spreminjanje zgodovine, da je bila verna soborka revolucije včeraj, je danes in bo jutri, da je pravzaprav njena duša.

A »naša slaba stran ni v pomanjkanju pevcov, recitatorjev, predavateljev, igralcev ... marveč v pomanjkanju komunistične strasti za delo, komunistične odgovornosti, natančnosti in organiziranosti v delu!« To misel je 23. avgusta 1942 v enem izmed svojih poročil zapisal Veselin Masleša, in čas ji ni odvel niti svežine niti modrosti.

(Povzeto iz članka Djordja Radišića »Kultura in revolucija«, objavljenega decembra lani v Narodni armiji)

PREKINJENO SNEMANJE

Na fotografiji je gledališka in filmska igralka Dina Rutic, o kateri smo v našem časniku že pisali. V filmu »Sutjeska« so ji zaupali vlogo partizanke Ljubice ... Ekipa Deličevega filma se je te dni preselila v Sarajevo, kjer nameravajo opraviti montažo in tonsko obdelavo do sedaj posnetega gradiva. Snemanje bodo — zaradi pomanjkanja denarja in slabih vremenskih razmer — verjetno nadaljevali šele spomladi.

Ob dnevu JLA je komandant Ljubljanske armade generalpolkovnik Stane Potočar dodelil deset srednjih in stoosem malih plaket JLA. Med posamezniki sta priznanje za uspešno sodelovanje z Jugoslovansko ljudsko armado prejela tudi Marjana Deržaj (na fotografiji) in dirigent Bojan Adamič.

Foto: Marjan Garbajs

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

Mraz cveti

1944

V snegu skrita nizka domačija,
daleč od sveta je in ljudi.
Zunaj burje lačen volk zavija,
bolj in bolj na oknih mraz cveti.

Tih so otroci, kar ni v bajti trohe kruha.
Matí bi najraje fim ga s srcem dala;
k sebi jih privije vsa slabotna, suha,
pravljico o kruhu fim je šepetala.

— Kdaj iz hoste se naš očka vrne?
Kruha nam prinesel bi grizljaj.
Matí si v predpasnik solze otrne:
— Ne bo iz host očeta več nazaj!

Materi po licih solze polzijo,
podaajo na dete, ki ga doji.
Rože v oknih čez in čez cvetijo,
žalostne na njih otroške so oči ...

ADAM TROVT

SKUPNO LADJEVJE NATO V SREDOZEMLJU

Ameriški obrambni minister Malvin Laird je nedavno predlagal, naj bi v Sredozemlju imeli združeno in stalno vojno ladjevje. Sestavljale naj bi ga vojne ladje ZDA, Velike Britanije, Grčije, Turčije in Italije, plule pa bi pod modro zastavo NATO. Glavni štab tega ladjevja bi bil podrejen zavezniškemu poveljstvu v Sredozemlju, ki ima svoj sedež v Neaplju.

TEŽAVE Z VOJASKIMI OBVEZNIKI

Zahodnonemški obrambni minister Helmut Schmitt je zelo zaskrbljen zaradi naraščanja števila mladincev, ki nočejo v vojsko. Zahodna Nemčija si sicer zelo prizadeva, da bi povečala število poklicnih vojakov, toda obvezne vojaške službe ne more ukiniti vse dotlej, dokler je ne bodo ukinile tudi druge zahodnoevropske in vzhodne dežele.

V prvih devetih mesecih je bilo 22.178 primerov, ko so v vojsko vpoklicani mladeniči zavrnili pozive, medtem ko je bilo lani 19.363, pred tremi leti pa le 11.952 primerov.

Od tistih vojaških obveznikov, ki jim zakon dovoljuje, da ne morajo služiti v vojaških enotah, zahtevajo, naj svojo vojaško obveznost opravi-

zanimivosti

vijo v ustanovah (na primer v bolnišnicah), kjer ne bodo imeli opravka z orožjem. Težava pa je v tem, da je število prostih mest v takih ustanovah precej manjše od števila tistih, ki se upirajo prijti za orožje.

PREDRAGO KONSTRUIRANJE LETAL

Ameriški senat je pred kratkim razpravljal o proizvodnji novega orožja in je pri tem ugotovil, da izdelujejo letala v Evropi mnogo ceneje kot v ZDA. Ko so analizirali 35 ameriških programov, so zvedeli, da je Pentagon porabil zanje 22 milijard dolarjev. Pri vsakem projektu so med njegovim uresničevanjem stroški narasli za 40 odstotkov, končni izdelek pa se je za 30 do 40 odstotkov razlikoval od začetne zahteve.

Stroški za razvoj ameriškega lovškega leta F-14 so bili dve milijardi dolarjev, medtem ko je stal prototip francoskega lovca mirage z gibljivimi krili le 30 milijonov dolarjev. V senatu so navedli tudi primer sovjetskega projektanta, ki je konstruiral letalo z navpičnim vzletom in pripravi vse potrebno za njegovo proizvodnjo v petih osemnajstih mesecih.

Ironija je toliko večja, ker je proizvodnja sovjetskih letal zelo podobna načinu, ki so ga Američani uporabljali, preden je ameriška vlada prevzela neposredno nadzorstvo nad uresničevanjem načrtov.

DUNAJ IN SALZBURG ODPRTI MESTI

Avstrijski obrambni minister je izrazil upanje, da bo avstrijska vlada proglasila Dunaj in Salzburg za »odprti mesti«, če bi se država znašla v kakšni vojni. »Storiti moramo vse, kar je v naši moči, z namenom, da se izognemo velikim izgubam med prebivalstvom,« je dejal novinarjem.

Avstrijska vojska šteje 50.000 vojakov, v primeru mobilizacije pa bi jih bilo trikrat več.

JEDRSKA PODMORNICA

Francozi so pred kratkim potisnili v morje tretjo jedrsko podmornico. V načrtu jih imajo pet. Podmornica, ki je dolga 128 m in ima 135-člansko posadko, je oborožena s šestnajstimi izstrelki tipa polaris, od katerih ima vsak bojno glavo z močjo 450 kiloton (hirošimska bomba je bila »le« 20-kilotonska).

PRISPEVEK

Štab SR Slovenije za splošni ljudski odpor je namenil namesto čestitk za novoletne praznike Skladu za izgradnjo osnovne šole — spomenika NOB v Cerknem 2.000 dinarjev in želi v letu 1972 mnogo uspehov vsem pripadnikom partizanskih enot, družbenopolitičnih skupnosti ter vsem občanom Slovenije.

obrambna vzgoja in ljudska zaščita

Armada bratstva in enotnosti

»Narodna armija« je ob tridesetletnici JLA objavila pogovor s sekretarjem za narodno obrambo, armadnim generalom Nikolo Ljubičičem. Povzemamo naslednje misli:

Tridesetletnica naše revolucije je pomembna predvsem zaradi tega, ker se ta revolucija nenehno razvija in ker naša samoupravna socialistična in večnarodna, a enotna federativna skupnost stalno bogati z novimi uspehi. Revolucija se je začela leta 1941, traja pa še zmeraj. Tako tudi danes na revolucionaren način urejamo in moramo urejati nova vprašanja.

Najpomembnejša, bistvena revolucionarna pridobitev našega povojnega razvoja je socialistično samoupravljanje. To in edino to je trajni in zanesljiv temelj naše blaginje in enakopravnosti vseh narodov v enotni jugoslovanski socialistični skupnosti. Treba pa je poudariti, da je Zveza komunistov mogla zastaviti razvoj socialističnega upravljanja zato, ker je bila naša oborožena vstaja globoko demokratična, vseljudska. Naša vstaja je bila upor množic, osvobodilni in revolucionarni boj delavskega razreda in jugoslovanskih narodov pod vodstvom njihove avantgarde — Komunistične partije Jugoslavije.

Prav tako kakor se je naša družba neopretrgano in revolucionarno razvijala zadnjih trideset let, tako se je razvijala ter izpopolnjevala tudi njena armada ter so se okrepile obrambne sile nasploh. Poglavitna značilnost pri tem je bila zmeraj in je ostala, da je naša armada oborožena sila delavskega razreda, naših narodov in narodnosti. Med vstajo leta 1941 so naši delovni ljudje sami ustvarjali svojo armado, da bi mogli doseči smotre osvobodilnega boja in socialistične revolucije. Naša armada je ohranila to svojo ljudsko in revolucionarno značilnost med svojim razvojem v tridesetih letih. Zasluga politike Zveze komunistov in vrhovnega komandanta oboroženih sil SFRJ tovariša Tita je, da se naša armada ni nikdar odvojila svojemu delavskemu razredu in svojim narodom. Bila je vselej sestavni del družbe in jamstvo neodvisnosti socialistične Jugoslavije.

Poglavitna in trajna značilnost razvoja naše armade je, da so naše oborožene sile dejansko narodne, socialistične in revolucionarne ter da je njihov namen zgolj, da zagotovijo in zavarujejo naš socialistični razvoj, bratstvo naših narodov in enotnost naše države, našo neodvisnost, nedotakljivost in neuvrčenost na svetu.

Naša koncepcija vseljudske obrambe je zamisel Marxa, Engelsa in Lenina o oboroženem ljudstvu — dejansko uresničena. Največji uspeh pri uresničevanju te koncepcije je prav to, da smo zamisli utemeljitelji

marksizma uresničili in da jih čedalje bolj uresničujemo v vsakdanji dejavnosti naših ljudi.

Naša osvobodilna vojna je potrdila, kar je izrednega družbenega in vojaškega pomena: ljudstvo, ki se odloči, da si izvojuje in brani svojo svobodo, ne more biti premagano, ne glede na to, kakšne in kolikšne sile nastopajo proti njemu, čeprav bi se bojevalo v najhujših razmerah. Vojna je pokazala tudi, da je naša neizčrpna moč v naši enotnosti — v enotnosti delavskega razreda, narodov in narodnosti v Jugoslaviji. Izkušnje naše osvobodilne vojne potrjujejo prav tako, da je moralnopolitična pripravljenost delovnih ljudi, da si izvojujejo svoje revolucionarne pridobitve, poglaviti pogoj za uspeh v boju proti napadalcu.

Naš delavski razred se zaveda, da bi med

vojno, če bi nam jo kdo vsilil, branil svoje življenjske, revolucionarne pridobitve, uresničene v samoupravni socialistični družbeni ureditvi. Zato so naši narodi in delavski razred pripravljeni žrtvovati prav vse, da obvarujejo svoje revolucionarne pridobitve. To pa pomeni, da z uveljavljanjem družbene vloge delavskega razreda in s krepitvijo bratstva, enotnosti ter enakopravnosti narodov krepimo naše obrambne sile.

Jugoslovanska ljudska armada je nujna potreba naše družbe in eden njenih glavnih stebrov ter jamstvo njenega razvoja. Vse zgodovinske izkušnje pa nam tudi potrjujejo, da potrebujemo prav takšno operativno vojsko, kakršna je JLA: enotno, skupno oboroženo silo vseh narodov in narodnosti, delovnih ljudi, delavskega razreda. Tako je tudi opredeljena v ustavnih dopolnilih.

Tekmovanje na Pokljuki

Planina Goreljek na Pokljuki, kjer je 15. decembra 1943 v junaškem boju s sovražnikovo premočjo padlo okoli 100 borcev 3. bataljona Prešernove brigade, je bila letos sredi decembra prizorišče tekmovanj smučarjev. Prireditelj je imela naslov »Tekmovanje za memorial 3. bataljona Prešernove brigade«, organizirala pa jo je bližnja vojaška enota planincev. Na fotografijah: Podelitev spominskega pokala najboljšim — Zadnji metri so največkrat odločilni...

Foto: Garbajs

Namesto novoletnih voščilnic

Zveza prijateljev mladine Slovenije, namesto novoletnih čestitk, svojim sodelavcem iskreno čestita za »Novo leto 1972« in nakazuje v Sklad za izgradnjo osnovne šole — spomenika NOB v Cerknem 500.000 dinarjev.

Jubilej vojaškega zgodovinskega instituta

V našem listu smo že pisali o plodni dejavnosti vojaškega zgodovinskega instituta oziroma o številnih in obsežnih izdajah te ustanove s področja naše vojaške zgodovine, zlasti osvobodilne vojne in revolucije.

Pred kratkim je institut praznoval petindvajsetletnico obstoja. Ob tej priložnosti so sodelavci instituta prešteli in sešteli vse, kar so doslej naredili. Po podatkih je institut izdal že 30 večjih del, razen tega pa še številne manjše izdaje. Naj naštejemo nekatera pomembnejša dela:

Na prvem mestu naj omenimo Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov 1941-1945. Do zdaj je izšlo 150 knjig s skupno nad 10.000 stranmi. V zbirki je objavljenih nad 30.000 izbranih dokumentov, tako naših kot sovražnikovih. Zbirka je razdeljena na 13 delov. Okoli 70 sodelavcev je pregledalo ogromno število dokumentov po raznih arhivih, da so izbrali res najbolj značilne in bistvene. Zbirka je po načelih in obsežnosti izredna tudi v svetovnih merilih.

Poleg tega so še izdali dve izdaji

zgodovinskega atlasa osvobodilne vojne jugoslovanskih narodov, knjigo o sklepnih operacijah v zadnji vojni, knjigo o beograjski operaciji 1944 (jugoslovanska in sovjetska izdaja), kronologijo osvobodilne vojne naših narodov, bibliografijo (okoli 12.000 enot) ter nekaj del iz zgodovine vojn pred letom 1941. Med temi najdemo zgodovino jugoslovanskega prostovoljskega korpusa v Rusiji med I. svetovno vojno, zgodovino prve balkanske vojne 1912-1913 v dveh delih ter zgodovino druge balkanske vojne 1913 v enem delu. Prav tako so izdali tudi splošno in nacionalno zgodovino.

Osvobodilna vojna jugoslovanskih narodov 1941-1945, ki je izšla v dveh delih na okoli 1.500 straneh, pomeni skupinsko delo dvajsetih zgodovinarjev, sodelavcev instituta. Ta knjiga je bila prvi poskus celovite obdelave naše osvobodilne vojne in revolucije. Prvi dve izdaji so hitro razprodali, v tretji pa bodo številni novi dokumenti, ki so jih našli v tujini v zadnjem času.

V petih delih pa je izšla knjiga Druge svetovna vojna-pregled operacij. Tu di to knjigo so pisali 15 let, pri tem pregledali okoli 150.000 strani raznih

znanstvenih publikacij v raznih jezikih in okoli 20.000 strani v jezikih jugoslovanskih narodov.

Razen knjig institut izdaja tudi mesečnik »Vojnoistorijski glasnik«. Doslej je izšlo 11 števk z okoli 17.000 stranmi. Okoli 4.000 piscev je doslej za ta mesečnik napisalo nad 5.000 člankov.

Institut ima tudi svoj arhiv kot posebno ustanovo. V njem so številni originalni dokumenti, urejeni po fondih, fasciklah in svežnjih. Poleg tega je tudi mikroteka z nad 2.000 filmi.

Na kratko še o načrtih: Do leta 1975 nameravajo končati delo z Zbornikom. O pomembnejših dogodkih iz naše osvobodilne vojne bodo napisali monografije (skupno 10). Obdelali bodo tudi vojaške izkušnje iz osvobodilne vojne v enajstih delih. Iz preteklosti narodov Jugoslavije pred zadnjo vojno nameravajo napisati še 8 del. Pripravljajo tudi zgodovino Jugoslavije med obema vojnoma ter pregled zgodovine naše vojske po letu 1945.

Kot znanstvena ustanova sodeluje institut z drugimi sorodnimi ali podobnimi ustanovami pri nas in po svetu. Njegovi sodelavci se udeležujejo raznovrstnih znanstvenih posvetovanj.

Slovesnosti, napredovanja, priznanja

V decembru 1971 smo praznovali tri-desetletnico ustanovitve 1. proletarske brigade, po kateri slavimo vsako leto tudi dan JLA. Zaradi tega so bile proslave posebno slovesne in množične. Z njimi smo poudarjali tudi povezanost ljudstva z vojsko, pa tudi podporo prepričanju, da je Jugoslavija neoljudska celota. Obenem pa so bile vse proslave usmerjene v poudarjanje načel o splošni ljudski obrambi. Tudi priznanja in napredovanja so bila podeljena predvsem tistim in takim, ki so delovali na področju priprav za splošno ljudsko obrambo.

Obsežen bi bil seznam vseh proslav, sprejemov in prireditev, a skromen prostor nam ne dopušča niti naštevanja. Poleg proslav in vseh drugih oblik poudarjanja pomena vojske v Ljubljani so bile proslave tudi po vseh garnizijah, izvajala pa jih je vojska. Vojska pa ni bila edini organizator, zlasti ne tam, kjer ni garnizij. Tam so nastopile družbenopolitične organizacije, zlasti ZRVS in ZZB. Po občinskih sedežih so te proslave izkoristili, da so na njih razglasili napredovanja rezervnih oficirjev in podoficirjev. Znano je, da je bilo letos povišanih okoli 7.000 rezervnih oficirjev in podoficirjev, ki so imeli pogoje za to, to se pravi, da so opravili uspešno vojaške vaje ali v JLA ali v okvirih ZRVS in da imajo ustrezne položaje, zlasti v partizanskih enotah in pri civilni zaščiti.

Pri napredovanjih naj omenimo, da je 17 rezervnih podpolkovnikov dobilo polkovniški čin. Med njimi so Janez Vipotnik, Franc Popit, Albert Jakopič, Sergej Kraigher, Janez Hribar, Martin Greif. Vsi ti imajo pomembne položaje v sistemu priprav na splošno ljudsko odpor in v našem družbenopolitičnem življenju. Prav tako naj omenimo tudi na-

predovanje v generalpolkovnika Staneta Potočarja-Lazarja, komandanta ljubljanske armade.

Zal ob dnevu JLA niso podelili odlikovanj, čeprav je komisija pri izvršnem svetu Slovenije predloge ob pravem času poslala v Beograd. Ti predlogi so bili sad temeljitih obravnav po občinah, seveda ob sodelovanju predstavnikov družbenopolitičnih organizacij, med temi tudi ZRVS.

Komanda ljubljanske armade je tudi letos podelila srednje in male plakete kot priznanje za sodelovanje pri pripravah na obrambo. Srednje plakete so dobili revija Naša obramba, Zveza mladine Slovenije, črnomaljska in metliška občina, RTV Ljubljana, Zveza delavskih univerz ter Koprski partizanski odred. (Lani, če se spominjate, je dobil srednjo plaketo naš »TV 15«.) Male plakete je dobilo 22 organizacij, društev in ustanov ter 20 posameznikov. Trije slovenski novinarji pa so v Beogradu prejeli plakete za sodelovanje pri obrambnih pripravah oziroma seznanjanje javnosti s temi pripravami, med njimi Vanda Škodnikova.

Med proslavami naj omenimo samo dve. V Domžalah so že 20. decembra priredili akademijo, na katerem je pevsko društvo Lira z Kamniškega nastopilo s stilnim koncertom »Slovenska vojaška pesem skozi stoletja«.

Pred dnevom JLA pa je bila v hali Tivoli svečana akademija, ki so se je udeležili poleg predstavnikov vojske tudi vodilni predstavniki družbenopolitičnega življenja Slovenije.

Marsikje so dan JLA proslavili tudi s športnimi tekmovanji, ki so služila enemu izmed glavnih ciljev pripravljenosti naših ljudi na obrambo, telesni odpornosti in iznajdljivosti.

MP

Na Svinji

PO PRIPOVEDOVANJU IVANA JURAČA-BRANKA PIŠE ANTON IKOVIC

Ostri in visoki, z gostim gozdom porašeni vrhovi solčavskih planin so že zdavnaj začeli spreminjati svoje lice. Listje na drevju je že porumenelo in na pol odpadlo, da je nastala pod drevjem mehka preproga, le tu pa tam še kateri vztrajno kaže svojo sveže zeleno barvo. Zdi se, da jih je narava obdarovala z večno mladostjo, ki se bo sula kdo ve kdaj, morda pod udarcem silnih vetrov ali ostre sekire čvrstega drvarja.

Bilo je oktobra 1944. Vzhodno-koroški odred je takrat taboril pod Olšovo nad Solčavo, kjer je pričakoval pošiljko orožja in obleke za novo ustanovljeni četi, ki bosta odšli prek Drave na Svinjo v pomoč Bojevi, Belinovi in Mivškovi četi. Le-te so delovale na tem področju že od poznega poletja 1944. V hladni oktobrski noči, ki se je počasi spuščala nad kotlino, je odred dobil obvestilo, da bo pošiljka prispela. Tihi vetrič, ki je vel iz gorske globine, je božal počrnele in od partizanskega življenja razorane obraze, ki so goreli od utrujenosti in nemira. Visoko nad našimi glavami je šumelo listje, še više pa se je bočilo nebo, mehko in hladno, posuto z brezštevilnimi svetlimi zvezdami. V bližini je žuborel studenček, ki se je enakomerno prelival v dolino. Pozno v noč so na travniku med kmetijama Mecnik in Ušovnik zagoreli trije kresovi. Kmalu nato je mirno ozračje vznemirilo brnenje zavezniškega letala. Visoko nad Kamniškimi planinami je zakrožilo in se zopet oddaljilo daleč v osrčje neosvobojene Koroške. Vedeli smo, da nas išče, zato smo kresove še bolj naložili. Kmalu se je vrnilo in še nekajkrat zaokrožilo nad Savinjsko dolino, nato pa se je spustilo nad kresove. Tedaj mu je zavezniški oficir za zvezo dal dogovorjeni znak. Na nebu so se pokazala bela padala in začela mirno pristajati po travniku in po vrhovih dreves. Vsa padala s tovorom smo znosili na kup, kjer smo pošiljko razdelili borcem. Dobili smo tudi dva gumijasta čolna. Večjega smo določili za prevoz prek Drave, manjšega pa smo skrili. Zjutraj sta se četi zbrali. Bilo nas je petinšdeset. Pregledali smo novo orožje in ga očistili. Ko je bilo vse pripravljeno, je bil zaukazan odhod. Poslovili smo se od tovarišev, nato pa odšli prek Koprivne na Koroškem proti Svinji, kjer so nas čakale težavne naloge, da osvobodimo tudi prelepo Koroško izpod Hitlerjevega jarma. Pokret sta vodila komandant bataljona Mirko Ulčar in komisar Mitja Završnik-Gustl. Do Drave sta nas spremljala vodilca Jože Gostenčnik iz Kotelja in Samec, doma iz Leš, ki je pozneje padel. Dan se je nagibal h kraju. Skalnate gorske planote so zažarele v rdečih in vijoličastih barvah, kotanje so bile kakor jezera do roba polne goste megle. Tiho polje se je pogrezalo v mrak in hišice so se zdele kakor otroške igradke. Med potjo smo se ustavili pri nekaterih kmetih, da smo se odpočili in založili prazne želodce, nato pa zopet nadaljevali pohod.

Tema je že pokrivala dolino, ko se je dolga kolona pomikala po grebenih navzdol proti dolini. V koloni je šuštel od ust do ust: »Stroga tišina! Ali je zveza? Vodič, naprej!« Treba se je bilo strogo držati povelja, saj nismo bili več na osvobojenem ozemlju Zgornjesavinjske doline. Lezli smo v jekle. ni obroč sovražnikovih mitraljezov in zased. Mučna tema brez mesečine in zvezd... Črna tema je legla na zemljo in nevažno oko prodira komaj dva tri korake v temno noč. In vendar smo hodili spretno po stezi, ki je bila še podnevi komaj vidna. Težki sivi oblaki so se spustili nizko nad zemljo. Zrak je stiskal pljuca in otežkočal dihanje. Vsak trenutek je bilo pričakovati, da bo začelo deževati; vse naokrog temna noč — grobna tišina. Ali se bo utrgal oblak? Hodili smo počasi, molče. Kdaj pa kdaj smo se ustavili, stali nekaj minut in prisluškovali. V daljavi za nami je bilo slišati pasji lajež, potlej pa je vse utihnilo.

Prek polja smo se pomikali v najstrožji tišini in velikem odstojanju. Slišali smo že rahlo šumenje Drave, ki je bilo za nas največja težava in strah. Saj so nemške patrulje in zasede skrbno pazile na nočne premike partizanov preko Drave. Mnogi izmed nas niso znali niti plavati. Zato je bil strah še večji. Lahko da nas v sredi valov napadejo Nemci ter nas s prestreljenim čolnom vred pogoltnejo valovi? Drugim so misli jadrle daleč daleč. Ta se je mudil pri svoji ženi in ljubkaval svojega sina, drugi je bil pri dekletu, tretji pri svoji materi, četrti se je smehljaj ob prividu, da koraka po osvobojeni zemlji...

Bilo je to 15. oktobra ob tretji uri noči, ko smo se plazili na obrežje. Poiskali smo v grmovju najprimernejše mesto in pričeli z zračno črpalko napihovati čoln. Nato smo ga izročili najbolj izkušenemu in izvežbanemu četnemu kurirju Lojzetu, nekdanjemu jugoslovanskemu mornarju. Prva skupina se je vkrcala v čoln. Prisluhnili smo v temo ter odrinili od brega. Lojze je s krepkimi zamahi vesla naglo rezal valove Drave. Toda sredi Drave je čoln začel pu-

ščati zrak. Lojze se je naglo znašel in zračno črpalko napolnil čoln. Luknjo smo brž zamašili in že smo bili na drugem bregu. Počakali smo še druge tovariše, da jih je Lojze pripeljal. Ko smo se zbrali, jih je nekaj manjkalo. Zbali so se Drave in Svinje, se skrili in pobegnili v Savinjsko dolino. Naglo smo se umaknili od obrežja, da nas ne zaloti patrulja. Po nekaj sto metrih smo zagledali nemško patruljo, ki je šla po cesti proti Dravi. Napadli je nismo, ker smo imeli preveč težke nahrbtnike in smo bili na neznanem ozemlju.

Dež je začel rosiiti. V zgodnjih jutranjih urah se je počasi pomikala skozi hosto kolona partizanov. Dan nas je zalotil še v dolini, tako da smo se morali utaboriti v majhnem gozdiču v bližini nekega naselja.

Izmučeni smo bili in tudi v želodcih nam je močno krulilo. Saj že dolgo nismo okusili dobrot partizanskega kotla! Skromen grižljaj suhe hrane, ki smo jo imeli s seboj za najhušje, nas je moral potolažiti. Straže in zasede so se od časa do časa menjale. Dan se je vse bolj nagibal v noč. Kmalu nas je zagnila nepredirna tema, ki je bila za nas na tem področju najboljše orožje. Krenili smo na pot. Še uro ali dve, pa bomo tam, kjer bo tudi belih zabeljenih žganov za vsakega na pretek! Počasi smo se vzpenjali v breg. Nočno tiho so motili le naši čevlji, udarjajoči ob kamenje. Se vedno se med nami ni razpel razgovor. Nemo smo šli drug za drugim.

Steza je čedalje bolj strma. Sape primanjkuje. Mesec zastirajo sivkasti oblaki. Ko se iz doline zasliši polnočna ura, se začudeno zdrznemo. Od časa do časa dvigneš glavo in skušaš preceniti, koliko ur je še do vrha. V kratkih odmorih začutiš mrzel veter, ki napihuje odpeto srajco. Začelo je rahlo snežiti. Četi sta bili v veliki nevarnosti zaradi sledov, zato sta se po sklepu štaba bataljona združili. Jaz pa sem bil postavljen za četrtega komandirja. Štab bataljona pa so sestavljali: Mirko Ulčar, komandant, Mitja Završnik-Gustl, komisar, pa namestnika v štabu Rudi-Januar Bajc in Roman Vojnomir.

Skoro dani so se že, ko smo prispeli do določenega mesta. Bili smo močno utrujeni od dolge poti, težkih nahrbtnikov in orožja. Vsi smo počivali, le kuhar ni imel časa za počitek. Tudi straža je takoj odšla na svoje mesto. Po počitku smo si zasilno uredili pod košatimi smrekami naš začasni dom. To je Svinja, gorovje severno od Drave. Visoko in ošabno, molčeče in preteče, kadar ga pozimi pokrije snežna plast. Bujno in prijetno s svojim prostanstvom in gostim drevjem spomladi in poleti, zagonečno v jeseni, ko se hladni veter poigrava z megami med bregovi Drave.

Prve dni po prihodu na Svinjo smo se mirovali. Hrano smo si preskrbovali v glavnem le z lovom na jelene in srnjad. Odhajali smo tudi v patrulje, da smo se seznanili z ozemljem. Nekako po štirinajstih dneh bivanja na Svinji sem odšel z enim vodom med kmete, da dobim potrebne podatke in priskrbim za četo hrano. Ko smo se v mraku približevali kmetijam, smo srečali nekega delavca. Hotel sem zvedeti od njega več podrobnosti. Ker smo bili zvečine v nemških uniformah, je mislil, da smo policisti iz bližnje postojanke. S težavo mi je povedal, da je pri vseh kmetih polno policije. Zato smo se to noč umaknili. Drugi dan pa je druga patrulja odšla kar podnevi. Vodil jo je Ivan Golčnik-Dreno. Dan je bil miren in tih; nebo so le tu pa tam pokrivali drobni oblaki. Obzorje ni bilo še nikoli tako široko in čisto. Pogled na Peco in druge hribe je bil prava slast za oko. Noga se je zdaj za zdaj ustavljala pred veličastnim prizorom. Dospeli so do prvega kmeta. Že po sami zunanosti gospodarskega poslopja je bilo videti, da mora biti revež. Vendar so dobili pri njem hleb kruha. Drugi kmet pa jih je napotil kar v nemško postojanko, češ, da je tam veliko posestvo, kjer bodo dobili dovolj hrane. Ker niso vedeli za postojanko, so odšli kar po poti med sadnim drevjem in prispeli v neposredno bližino poslopja. Ker ni bilo slišati in videti nikogar v bližini, je vsem postalo sumljivo. Takoj je Dreno razporedil stražo na vseh važnih mestih. Nato sta s Pavlom odšla v hišo. Bila je enonadstropna. Ker v pritičju ni bilo nikogar, sta hotela v prvo nadstropje. Toda vrata so bila zaklenjena. Hotela sta jih s silo odpreti. Tedaj pa — kot bi razdražil sršene. Iz vseh oken nadstropja so se oglasili mitraljezi in bombe. Tudi strazarji so napadli iz zasede. Hitler protinapad z italijanskimi bombami in brzostrelkami je rešil oba, da sta se umaknila iz postojanke. Sadno drevje, ki ga je bilo okrog postojanke mnogo, je patrulji omogočalo kritje in umik. Na srečo žrtev ni bilo. Bila pa je to za nas dobra šola. Saj smo spoznali v kratkem času, da moramo biti na tem predelu zelo previdni.

(nadaljevanje)

PROIZVODNI PROGRAM

žagan les iglavcev, listavcev in tropskih vrst lesa
plemeniti in slepi furnirji
kosovno pohištvo in otroško pohištvo
lamelni parket
ladijski pod
embalažni sodi
ovojni papir
savna

Savinja Celje
LESNO INDUSTRIJSKI KOMBINAT

Iz spominov Toneta Dolinška-Metoda

Tone Dolinšek-Metod je opravljal pred vojno in med njo, dokler ga niso ujeli, pomembne dolžnosti v našem revolucionarnem in osvobodilnem gibanju. Zato naj ga bralcem na kratko predstavimo:

Rojen je bil leta 1910 v Ljubljani, bolj rečeno na njenem južnem obrobju, kjer mesto počasi prehaja v barjanske vasi in posamezne kmetije. Tam je bil tudi njegov oče mali kmet, Tone je imel tri brate in šest sester, dva otroka pa sta umrla kmalu po rojstvu. Podobno kot drugi otroci številnih družin je tudi Tone kmalu šel od hiše. Izučil se je za železostugarja, nato pa izpopolnil še za orodnega strugarja. Že izučen je leta 1929 naredil še šoferski izpit. Vojsko je služil v letih 1934—1935, ker je bil prej preveč slaboten. Dva meseca je bil v Slavonskem Brodu pri železničarskem polku, nato pa je delal kot vojak-strojnik pri gradnji spomenika neznemu junaku na Avali.

Od leta 1928 dalje je bil kot strugar zaposlen v Strojnih tovarnah in livarnah v Ljubljani. Že takrat je sodeloval v sindikalnem gibanju. Potem ko je odslužil vojske, pa se je zaposlil v Saturnusu. Tam so ga leta 1936 tudi sprejeli v Partijo, ne da bi bil prej kandidat ali član SKOJ. Ob proslavi 20. obletnice Oktobrske revolucije so ga ujeli policaji, ki so tudi preiskali očetovo hišo in tam našli obremenilno gradivo. Zato je bil Tone Dolinšek obsojen na deset mesecev zapora, kazen je prejel v Ljubljani. To je bila njegova prva izkušnja

s policijo, ki jo je uspešno prestopil in ki je pripomogla, da si je med tovariši pridobil trdno zaupanje kot nepopustljiv revolucionar.

Potem ko so ga spustili, se je za nekaj časa zaposlil v železarni šture, nato pa se je po navodilu partijskega vodstva vrnil v Ljubljano in se zaposlil v livarni Ogrinc v Šiški. Postal je član okrožnega komiteja KPS za Ljubljano, leta 1940 pa sekretar. Udeležil se je tudi 5. vsedrjavne partijske konference v Zagrebu ter mnogih drugih sestankov in konferenc Partije v tem času, ki so bile velikega pomena za našo kasnejšo revolucijo in osvobodilni boj. Pred 5. konferenco v Zagrebu je bil tam tudi na partijskem tečaju. Vmes so ga dvakrat ali trikrat tudi zaprli, vendar mu niso mogli ničesar dokazati, ker bi bili v tem primeru razkrili svoje vohune v Partiji. Pred 5. konferenco je postal tudi član CK KP Slovenije. Jeseni 1940 je prešel v ilegalo, ker so ga takratne oblasti hotele internirati skupaj z drugimi komunisti.

Decembra 1941 so ga poslali na Gorenjsko za sekretarja pokrajinskega komiteja KPS. Marca 1942 so ga ujeli Nemci. Skoraj leto dni je bil v Begunjah, ne da bi priznal, kdo je. Pod tujim imenom so ga nato poslali v Mauthausen, kjer se je takoj vključil v odporniško gibanje. Dočakal je osvoboditev in se vrnil v domovino.

Bil je predsednik sindikatov Slovenije, pomočnik direktorja Litostroja, direktor direkcije za kovinsko industri-

jo, direktor elektrogospodarstva, inštruktor CK KPS ter nazadnje direktor tovarne Rog.

Leta 1952 pa je službo direktorja odpovedal in se spet zaposlil v Saturnusu kot strugar. Kasneje se je zaposlil v Avtomontaži kot šef kontrole proizvodnje. Leta 1962 je bil upokojen in zdaj živi v Ljubljani.

Na vprašanje, kako in zakaj je odšel decembra 1941 na Gorenjsko, je začel tovariš Dolinšek pripovedovati:

Večkrat sem se sestal s takratnim komandantom glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet tovarišem Francetom Leskoškom-Luko. V tem času je bilo na Gorenjskem čedalje huje — zaradi nacističnega pritiska, nasilja in povračilnih ukrepov. Mnogi komunisti so že padli ali pa so jih zaprli, oziroma so bili pri partizanih ali pa so se morali umakniti v Ljubljano. Posebno hudo je bilo, ko so po znani decembrski vstaji nacisti spet zaprli veliko število naših ljudi. Kot je znano, je imela ta vstaja svoje slabosti in manjši uspeh, kot pa so ga pričakovali naši voditelji. Zato je prišlo med gorenjskimi partizani in aktivisti do precejšnjega malodušja.

Pred vojno ni bilo pokrajinskih komitejev, ker je CK vzdrževal neposredne zveze z okrožnimi komiteji. Zaradi meje, ki so jo leta 1941 vzpostavili okupatorji med italijanskim in nemškim zasedbenim območjem in pa zaradi posebnega položaja na Gorenjskem glede na položaj v Ljubljanski pokrajini, pa je bilo najbrž nujno potrebno upostaviti med CK in okrožnimi komiteji posebno telo, pokrajinski komitej. Praktično je bilo na Gorenjskem že pred decembrom 1941 nekaj podobnega kot pokrajinski komitej, saj je bil tam Stane Zagar, ki so mu pomagali Lojze Kebè, Tomo Brejc in Mira Svetina.

Tovariš Leskošek mi je na sestankih dajal tudi naloge, kaj naj se trudim doseči na Gorenjskem. Kot se spominjam, naj bi bil tam utrjeval organiziranost Partije, utrjeval Osvobodilno fronto prek komunistov, ki naj bi delovali v njej, dosegel naj bi bil tudi večjo povezanost med vojaškim in političnim vodstvom. Predvsem pa naj bi bil med komunisti utrjeval prepričanje, da brez žrtev ni boja in tudi ne zmage.

Tako sem v drugi polovici decembra 1941 odšel iz Ljubljane na tvegano in nevarno pot prek Vrhovcev na Toško čelo, od tam pa na Katarino in dalje proti Medvodam. Imel sem dokumente na ime mizarja brez stalnega bivališča Jožeta Habeta. Spremljal me je Pavle Zibelnik, z nama pa je šel še en tovariš, za katerega se več ne spominjam, kdo je bil. Srečno smo prišli čez italijansko-nemško razmejitveno črto, ki takrat še ni bila utrjena z žičnimi ovirami in minkami polji kot so jo poznali partizani kasneje. Le patrulji in zased smo se morali izogibati, te pa so bile ob meji bolj pogostne kot drugje. Tam nekje, kjer je zdaj motel Medno, smo stopili iz hoste na cesto in odšli v Medvode k Zibelnikovemu znanцу in našemu človeku Francu Berliču. Od tam smo odšli k Fajfarjevim v Škofjo Loko. Hodili smo peš, šele kasneje sem dobil kolo. Iz Škofje Loke sem odšel k čevljarju Bizjaku na Primskovem pri Kranju, kjer sem se zadržal nekaj dlje.

V okolici Kranja smo imeli več sestankov pokrajinskega komiteja, seveda vsakokrat drugje. Zveze je vzdrževala Minka Močnikova z Jesenic, naša kurirka. Razen mene so bili člani pokrajinskega komiteja še tovariši Brejc in Kebè ter Mira Svetina. Kebè je kot član komiteja deloval pri povezavi s partizanskim štabom, v katerem sta bila Zagar in Gregorčič.

Kot sekretar pokrajinskega komiteja sem obiskoval celice KP po raznih krajih Gorenjske. Med drugim sem bil večkrat tudi na Jesenicah, v Trzinu in Kamniku. Spominjam se sestanka, ki sem ga imel s komunisti na Hrušici pri Jesenicah. Nekaj članov je bilo tudi v Gornjesavski dolini. Drugače pa je bila mreža naših organizacij v primerjavi s predvojno že močno razrahljana. Od treh okrožnih komitejev (Jesenice, Kranj, Kamnik) so delovali le še posamezni člani. Na Jesenicah je delovalo nekakšno mestno vodstvo Osvobodilne fronte, ki je imelo stike tudi s posamezniki in skupinami v okolici. Podobno je bilo tudi v Kranju, Trzinu in v Kamniku. Po vaseh, kamor so lahko prihajali partizani, je bilo tudi nekaj odborov ali nekaj podobnega. Drugače pa je Osvobodilna fronta delovala predvsem prek zaupnikov, ki so bili povezani s partizani ali s komunisti na terenu. Pri okrožnih komitejih smo imeli po enega člana, ki je odgovarjal za delo z Osvobodilno fronto.

Zatorej lahko ocenjujem Osvobodilno fronto na Gorenjskem v tem času kot gibanje in ne kot organizacijo v ožjem pomenu besede, saj ni imela po-

vsod od Partije ločenih vodstev. Šlo nam je predvsem za to, da z različnimi oblikami delovanja pritegnemo v to gibanje kar največ ljudi ne glede na svetovni nazor in prepričanje. Po mojem tudi ni mogoče imenovati nekega takratnega delovanja kot strogo forumsko, ker ljudje v njem tudi večkrat niso sklepali kolektivno, ampak v določenih razmerah in položaju tudi osebno, vsak zase. Tako je bilo to z večino naših vodstev. Vzroki za tako stanje so bili v hudem sovražniškem pritisku in nasilju ter posledicah tega, v močnem strahu, pa tudi v iskanju ustreznih organizacijskih oblik. Tedaj smo bili dejansko šele na začetku in še nismo imeli takšnih izkušenj, kot so jih imeli naši tovariši v kasnejših letih osvobodilne vojne.

Omenim naj tudi odnose med našim komitejem in partizanskim štabom, oziroma medsebojne zveze. Prav zveze so bile naša slaba točka in po vrsti so nam padali kurirji. Najbolj nevarno je bil prehod iz hoste v odročne vasi, kjer je vsak tujec veliko lažje opazljiv kot v obljudenih dolinskih krajih. Prav te redke in nezanesljive zveze so bile vzrok, da je vrsto odločilnih ukrepov po Dražgošah moral sprejeti štab sam brez posvetovanja z nami in brez naše možnosti, da bi na te odločitve bistveno vplivali.

Preden sem prišel za sekretarja pokrajinskega komiteja, Gorenjske nisem dobro poznal. Zato sem se zdaj moral seznanjati s kraji in ljudmi spotoma, vedno v hudi nevarnosti in nepotosti. Okoli sem se vozil s kolesom, čeprav je bila zima in je bilo hudo mraz, le redkokdaj sem si privoščil vožnjo z vlakom. Oborožen sem bil, tudi maskiral sem nisem, le preoblečel sem se pogosto. Kljub mrazu in snegu sem večkrat moral ostati čez noč zunaj ali pa prespati pod kakšnim kozolcem. Spominjam se noči, ki sem jo preživel v nekem seniku nad Lomom nad Trzinom, pa tudi noči v znani jami pri Okroglem, ki je kasneje postala grob tolikim partizanom. Hranil sem se kjer je pač našlo, imel sem tudi nekaj denarja in živilske karte. Zato sem včasih kaj pojedel tudi v kaki gostilni, ki sem se jih sicer zaradi nevarnosti izogibal.

Dokaj uspešno sem se izogibal nemškimi patruljam in kontrolam, tako da me niso ves čas nikoli niti legitimirali. Le enkrat mi je predla malo bolj trda. To je bilo v Kranju pri mostu čez Koro, ko sem se srečal z motorizirano policijsko patruljo. Z menoj je bil Stane Zagar mlajši, ki ni bil član pokrajinskega komiteja, čeprav je odgovarjal za delo z mladino za vso Gorenjsko. Z njegovo pomočjo sem patrulji ušel in se skril.

V tem času smo organizirali tudi več ciklostilnih tiskarn, kjer smo tiskali letake in Poročevalca za naše potrebe. Pri tem smo imeli velike težave, saj smo morali te tiskarne skrivati po naseljih, kjer so imeli Nemci položaj še trdno v svojih rokah. Partizani pa zaradi stalnih premikov in vremenskih razmer niso imeli možnosti za tiskanje.

(Nadaljevanje sledi)

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

V zadnji 52. številki lanskega letnika TV — 15 je bila objavljena fotografija partizanov-smučarjev. Najprepričljivejšo pojasnilo k tej fotografiji je poslal Ivan Kralj iz Škofje Loke, Groharjevo naselje 2, ki pravi: »Objavljeno fotografijo dobro poznam, saj predstavlja četo, katere komandir sem bil. Mogoče za vas ne bo zanimiva, ker je bila posneta nekako v marcu 1946 torej po vojni...«

O tem, kako je prišlo do posnetka, pa Ivan Kralj piše: »Koncem leta 1945 (za Božič) je iz Ljubljane odšla smučarska četa, ki jo je formiral štab 2. divizije KNOJ z nalogo, da gre v Bosno ter tam pomaga pri uničevanju četniških ostankov, ki so se še skrivali po gozdovih ter ubijali in vznemirjali prebivalstvo. Po prihodu v Sarajevo je bila četa vključena v smučarski bataljon KNOJ. Tja so namreč prišli tudi vojaki KNOJ iz drugih republik. Ker smo bili Slovenci najboljši smučarji, so nas porazdelili tako, da nas je bilo po vseh treh četah po nekaj. Jaz sem tako pri tej reorganizaciji v Sarajevu postal komandir 1. čete smučarskega bataljona KNOJ. Četa se je vso zimo zadrževala v vasi Trnovo ter preiskovala okolice, predvsem planine Jahorino, Igman planino, okoliško Treskavice, Belasnice in Kalinovika.

Na fotografiji so z leve proti desni: politični komisar čete, priimka se ne spominjam, vem pa, da je bil doma iz okolice Negotina, obveščevalni oficir Ljubo po rodu Bosanec (priimka se ne spominjam), tretji sem jaz — Ivan Kralj — Zvonko, četrti je četni radiotelegrafist po rodu Dalmatincec, imena in priimka se ne spominjam, tisti, ki leži na tleh pa je četni pisar, ki smo mu rekli Grk, bil pa je študent iz Beograda. Kdo je fotografijo posnel, sem tudi že pozabil...«

Na koncu pisma Ivan Kralj pripominja, da se mu zdi prav, da bi tudi ta fotografija dobila prostor v Muzeju ljudske revolucije, saj za tiste partizane, ki so služili v enotah KNOJ vojna takorekoč še ni bila končana in je prihajalo do spopadov, kakor v vojnem času. Tovarišu Kralju se za izčrpano pojasnilo najlepše zahvaljujemo! V zvezi z isto fotografijo pa nam je poslal pojasnilo tudi Anton Azman iz Kroke 74 ki domneva, da predstavlja smučarski vod 31. divizije in da je bila posneta januarja 1945 v vasi Ravne na Cerkljanskem vrhu. V nadaljevanju piše, kako je prišlo do ustanovitve smučarskega voda in kateri borci z Gorenjskega so bili v njem. Tudi za to pojasnilo najlepša hvala!

Za silvestrovo objavljamo nepojasnjeno fotografijo s pravim novoletnim razpoloženjem. Vse kaže, da je bila posneta v Dolenjskih Toplicah zadnjo zimo pred koncem vojne. Toda kdo so tovariši na sliki, kateri enoti pripadajo in ob kakšnih priložnostih so se fotografirali, to pa lahko izvedemo samo z vašo pomočjo, dragi bralci. Prosimo vas za sodelovanje in se vam že vnaprej zahvaljujemo!

Nacistične krte spravljajo pred sodišče

Pri avstrijskih sodiščih že več let vodijo postopek proti številnim nacističnim zločincem, ne da bi prišlo do procesov. Kaže pa, da bo v prihodnje do njih le prišlo.

Pomemben je postopek, ki so ga na Dunaju uvedli proti esesovskemu visokemu oficirju Ernstu Lerchu iz štaba Odala Globočnika, vodje uničevalnih taborišč v Vzhodni Poljski. Ernst Lerch se je kot ugleden kavarnar v Celovcu počutil povsem varnega in je odklanjal vsakršno odgovornost. Mnogi politiki iz Celovca so bili njegovi prijatelji, toda dokazilno gradivo, ki so ga že zbrali, ga močno obremenjuje, in priprli so ga, čeprav vse taji. Neposredno za Lerchom so v Lienzu v Vzhodni Tirolski aretirali Helmuta Pohla, ki je bil prav tako pod vodstvom Globočnika v uničevalnih taboriščih na Poljskem.

Za 18. januar 1972 je na Dunaju predviden proces v zvezi taboriščem Oswiecim. Obtožena sta oba esesovska voditelja gradbenega centra Walter Dejaco in Fritz Ertl, ker sta sodelovala pri gradnji plinskih celic v Oswiecimu. Ker bodo v tem procesu zaslišani nad 50 prič, računajo, da bo trajal najmanj 6 tednov.

Verjetno bo v aprilu proces proti esesovskima voditeljima Ottu Grafu in Franzu Wunschu, ki sta bila med voditelji podružnice Oswiecim-Birkenau. Tudi v tem procesu bodo mnogi preživeli iz raznih dežel povabljeni za priče. Nadaljnje sodne postopke o zločinih v Oswiecimu še pripravljajo. Pred kratkim je Oswiecim obiskal državni tožilec, ki obdeluje celoten kompleks takšnih zločinov, da si je tam ogledal muzej in dokumente.

Johann Muller
Dunaj

Tradicije prevzemajo mladi

Letošnje prireditve v proslavo jubileja dražgoške bitke bodo najlepši konec proslav 30-letnice vstaje na Gorenjskem, kakor lahko sodimo po dosedanjih pripravah.

Zalna slovesnost bo v Dražgošah 9. januarja ob 8,30, torej prav na dan, ko so 9. januarja pred 30 leti močne nemške enote začele napadati tedaj slabo oborožen in v bojih še ne prekaljen Cankarjev bataljon. Slavnostni govor bo imel Vinko Hafner, podpredsednik izvršnega sveta SR Slovenije, organizator osvobodilnega gibanja na Gorenjskem. Na sporedu kulturne prireditve so nastopi pionirjev iz Dražgoš, gimnazijcev iz Škofje Loke, Prešernovega gledališča iz Kranja, godbe na pihala in moškega pevskega zbora iz Virmaš.

Sportne prireditve v proslavo jubileja zgodovinske bitke bodo 8. januarja kar na šestih krajih po Gorenjskem. V Selcah bo meddruštveno sankško tekmovanje. V Lancovem se bodo pomerili učenci in učence gorenjskih osnovnih šol v smučarskem teku in veleslalomu. V Dražgošah bo republiško prvenstvo v biatlonu za člane; to tekmovanje bo hkrati veljalo za jugoslovanski spominski (memorialni) pokal. V Poljanah nad Škofjo Loko bo meddruštveno tekmovanje v skokih za pionirje, in sicer za mlajše na 15-metrski, za starejše pa na 30-metrski skakalnici. Starejši in mlajši mladinci pa se bodo pomerili na 40-metrski skakalnici v Kropi. Posebna zanimivost bo nočni slalom v Železnikih.

O srednja množična tekmovanja bodo 9. januarja po končani spominski slovesnosti. Med temi tekmovanji bo patroljno tekmovanje partizanskih enot vseljudske obrambe Slovenije, dalje smučarsko prvenstvo v patroljnih tekih vojakov ljubljanske, zagrebške, sarajevske in skopske garnizije, smučarska tekmovanja patrolj športnih in družbenih organizacij naše republike in patroljna tekmovanja Slovenije, BiH, Hrvatske, Srbije, Makedonije in morda še drugih. Pripravljajo tudi teke posameznikov (solo) za članice, starejše in mlajše mladinke, zanimivi pa bodo zlasti solo teki veteranov v dveh skupinah po starosti od 45 do 50 let in nad 50 let starih.

Kot uvod vseh prireditev bo 7. januarja na loškem gradu razglasitev izidov nagradnega šolskega natečaja za najboljše spise z naslovom »partizanska zgodba«. Podoben natečaj je že lani zajel skoraj vse šole na Gorenjskem.

Najbolj razveselivo pri vseh teh prireditvah je, da tradicije NOB prevzema mladina.

K. MAKUC

Obdaritev predstavnikov južnovietnamske mladine

Kot gost republiške konference Zveze mladine Slovenije se je v dnevih od 23. do 26. decembra 1971 mudila v Sloveniji delegacija Zveze mladine FNO za osvoboditev Južnega Vietnama. V teh dneh je imela pogovore na predsedstvu republiške konference ZMS. Sprejeli so jo na izvršnem odboru skupnosti študentov. Tudi republiški koordinacijski odbor za pomoč žrtvam imperialistične agresije ji je priredil poseben sprejem. Ogledala si je tovarno Saturnus v Ljubljani, bila je v Kranju in na Bledu.

Pri Republiškem koordinacijskem odboru za pomoč žrtvam imperialistične agresije sta vietnamske goste pozdravila predsednik republiškega odbora Franc Leskošek Luka in predsednik mestnega odbora Albert Jakopič-Kajtimir, tajnica republiškega odbora Mara Rupena-Osojnik pa jih je seznanila z vsem, kar je bilo doslej že narejenega za pomoč borcem Južnega Vietnama. Sem sodi ne samo zbiranje in pošiljanje daril, marveč tudi propaganda v časopisih in radioteleviziji, pa tudi razstava, ki potuje iz kraja v kraj. Končala je željo, da bi junaško južnovietnamsko ljudstvo čimprej zmaga v svoji pravični borbi za svobodo.

Potem ko se je vodja delegacije zahvalil za gostoljubni sprejem in za vse, kar so že Vietnamci prejeli iz Jugoslavije, je govoril še o sličnosti njihove borbe z našo NOB.

Sledilo je še nekaj krajših pozdravnih nagovorov, nato so članom delegacije Zveze mladine FNO za osvoboditev Južnega Vietnama izročili darila predstavniki RTV, RK, Mladinske knjige, Mestne skupščine ter republiškega in mestnega koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije.

Gostje so se, presenečeni ob kopici daril, pristrčno zahvalili za vse in se poslovili, ter si z gostitelji medsebojno zaželeli mnogo sreče in uspehov v novem 1972. letu.

ZVIŠANJE INVALIDNIN

S sprejetjem več zakonskih predlogov se bodo vojaške in mirnodobne invalidnine od 1. januarja 1972 povečale za približno 20 odstotkov. V prihodnje se bodo avtomatično valorizirale — v skladu s povprečnim dvigom osebnih dohodkov v državi. Povečan je prav tako dodatek za nego in pomoč in sicer za raven povprečnega osebnega dohodka v letu 1971, ki naj bi mesečno znašal 1400 dinarjev. Pravica do tega dodatka je razširjena tudi na najtežje invalide 3. in 4. kategorije, ki potrebujejo nego in pomoč drugih oseb, vendar tako, da znaša 70 odstotkov dodatka, ki ga imajo invalidi prve skupine.

Povečan je tudi zajamčeni zvezni borgevski dodatek.

Slovenski zdravniki v boju za svobodo

Slovenski zdravniki so v narodnoosvobodilnem boju sodelovali množično kot malokateri stan. Od 600 zdravnikov, kolikor jih je zdravniški poklic opravljalo pred prihodom okupatorjev, se jih je osvobodilnemu boju priključilo 172, od tega pa jih je 44 padlo ali bilo umorjenih. Tem zadnjim, padlim in žrtvam fašističnega nasilja, je Slovensko zdravniško društvo ob 30. obletnici upora proti okupatorju posvetilo spominski album s fotografijami in kratkimi življenjepisi. Naš list bo te fotografije z življenjepisi v letniku 1972 ponatisnil in sicer tako, da bo vsaka številka prinesla po eno podobo padlega ali umorjenega zdravnika.

dr. Jože Gabrovšek

Rojen je bil 10. marca 1915 na Viču v Ljubljani. Promoviral je leta 1939 v Beogradu. Bil je prvi partizanski zdravnik, ki je iz Ljubljane odšel na Gorenjsko že leta 1941 in se udeležil bojev na Partizanskem vrhu (Jelovica). Ker po mnenju poveljstva tedaj še niso potrebovali partizanskega zdravnika, se je vrnil v Ljubljano, nato pa odšel v službo na Sušak. Tam so ga Italijani preganjali in zaprli. Ponovno je odšel k partizanom maja 1943. V Liki se je okužil s pegastim tifusom in umrl v Mošnjah pri Drežnici 6. junija 1943 kot žrtev zdravniškega poklica.

Bil sem v posebni skupini

Avtor grozljive pripovedi, ki jo bomo objavljali v odlomkih, je dr. Miklos Nyszli, zdravnik, specialist za sodno medicino, ki so ga nacisti leta 1944 odgnali v Auschwitz zaradi njegovega židovskega porekla. V KZ Auschwitz je bil član tako imenovane Sonderkommando — posebne skupine. Vsako tako skupino so esesovci po določenem roku pobili, da bi se tako znebili prič o svojem zločinskem početju. Dr. Nyszli se je rešil po čudežnem naključju. Ob njegovi zgodbi spreletava človeka srh. Sicer pa berite...

IZJAVA

Podpisani Nyszli Miklos, doktor medicine, bivši interniranec KZ št. A 8.450, izjavljam, da sem napisal to knjigo, ki pripoveduje o najtemnejših dneh človeške zgodovine, na strogo resnični podlagi, brez zanesenosti, brez najmanjšega pretiravanja, kot dejavno navzoč oči-videc obratovanja krematorijev v Auschwitzu, ki so požrli na sto in sto tisoč mož, žena in otrok...

Ko sem pisal to delo, mi ni bilo do literarnega uspeha. Med doživljanjem grozot, ki presegajo človeško domišlj-

2

jo, nisem bil pisatelj, temveč zdravnik. In ko jih zdaj opisujem, mi ne gre za lepo repotažo, temveč za to, da bi po resnici povedal, kaj vse sem doživel.

DR. NYISZLI MIKLOS

Mesec maj. V živinskem vagonu z zapečatenimi vrati in zamreženimi okni — čezenj je razpeta bodeča žica — se gnete devetdeset ljudi. Zaradi telesnega izpuhtevanja in smradu iz vedra, ki nam rabi za stranišče, komaj dihamo.

To je vlak internirancev. Štirideset enakih vagonov je že štiri dni na poti. Peljemo se skozi Slovaško in še dalje... neznano kam. Smo del prve skupine kakšnih tisoč madžarskih Židov, obsojenih na počasno smrt.

Ko so za nami Tatve, se pomikamo mimo kolo-dvorov Lubina in Krakova. Ti dve mesti sta bili med vojno zbirni ali bolje rečeno uničevalni taborišči — v njih so se zbirali evropski antinacisti od vsepovsod, ki so jih Nemci usmerjali v ta dva zbirna centra, da bi jih laže uničili.

Ko imamo za sabo Krakov, se naš vlak čez eno uro ustavi pred precej veliko postajo. Na nji je z gotskimi črkami napisano ime Auschwitz, kar nam pove toliko kot nič, saj nismo tega imena še nikoli slišali.

Skozi špranjo v vagonu opazim vrvež okrog našega vlaka. Esesovce, ki so nas spremljali do sem, zamenjajo drugi. Železničarji zapuščajo vlak. Iz pretrganih stavkov, ki jih ujamem na uho, posnamem, da je naše potovanje pri kraju.

Naš vlak se spet premakne in se čez kakšnih dvajset minut ustavi med zateglim zvokom sirene.

Skozi špranjo v vagonu uzrem pusto krajino, rumeno-črno zemljo, kakršna je skoraj povsod v

3

vzhodni Šleziji. Tu in tam vidim skupino dreves. Vse ta prostor — kamor mi seže oko — je obdan z betonskimi stebri, razvrščenimi v enakih presledkih in povezanimi od vrha do tal z bodečo žico. Napisi na navedo, da je v tej žici električni tok visoke napetosti. Znotraj te žične ograje stoji na stotine barak, pokritih z zeleno pobarvanim katraniziranim papirjem. Med njimi so v nedogled speljane ravne ulice.

V taborišču zagledam ljudi v progastih jetniških oblekah. Eni prenašajo deske, drugi kopljejo s krampi in motikami. Malo dalje nakladajo velike kovčke na kamione.

Ob bodeči žici se dvigajo na vsakih trideset ali štirideset metrov stražni stolpi. V vsakem izmed njih je vojak-esesovec, ki sloni ob mitraljezu, pripravljem na ogenj. To je koncentracijsko taborišče Auschwitz. Nemci, ki besede radi krajšajo, mu pravijo KZ. (»Kacet«). To, kar vidimo, ni nič kaj spodbudno. Toda trenutno je naša radovednost močnejša od strahu.

Gledam svoje tovariše v vagonu. V naši skupini je šestindvajset zdravnikov, šest lekarnarjev, šest žensk, naši otroci in nekaj starih ljudi, moških in žensk, ki so sorodniki naših tovarišev. Sedijo na svojih kovčkih ali na podu vagona. Njihovi obrazi so utrujeni in apatični, na njih se zrcali nekakšna slutnja, ki se je ne znebijo niti za hip. Nekaj otrok spi. Drugi jedo borne ostanke popotnje. Tisti, ki nimajo ničesar, pa si zamažajo usta s suhim jezikom razpokane ustnice.

Pesek zaškrablja pod težkimi koraki. Enoličnost čakanja pretrga glasna povelja. Odpečatijo vagon. Vrata se počasi premaknejo in že slišimo ukaze: »Vsak naj izstopi s prtljago. Večje kovčke pustite v vagonu.« Moški poskačemo prvi dol, nato pomagamo izstopiti svojim ženam in otrokom, saj je od vrat do tal poldrugi meter globoko. Straže nas go-

„JUTEKS“

tekstilna tovarna
ZALEC

izdeluje juto

Srečno, uspešno in zadovoljno
novo leto 1972 vsem delovnim
ljudem in poslovnim prijateljem.

KNJIGOTISK - tiskarna

Novo mesto, Glavni trg 14.

— tiskarna
— kartonaža

Delovnim in poslovnim ljudem
vso srečo, zadovoljstvo in uspeh
v novem 1972 letu.

MODA -

trgovsko podjetje

CELJE, Prešernova 27

z vsemi svojimi poslovalnicami

čestita vsem delovnim ljudem in poslovnim prijateljem, predvsem pa cenje-
nim kupcem in želi vso srečo, zadovoljstvo in uspeh v 1972 letu.

Krojaška delavnica

PIVKA

želi delovnim ljudem
in poslovnim prijateljem
srečno in uspešno 1972 leto.

Izvršujemo vsa dela po naročilu.

Skupščina občine

POSTOJNA

in družbenopolitične organizacije

čestita delovnim ljudem, kolek-
tivom in vsem prebivalcem obči-
ne in delovnim ljudem vseh
bratskih republik ob prestopu
v novo leto 1972 z najboljšimi
željami za vesplošen napredek
naše domovine.

Gradbeno podjetje

UNIVERSAL

Ljubljana,
Glonarjeva 8

Fasade, adaptacije, novogradnje
— vodoinstalaterski, kleparski,
mizarski servis

Telefon: hišna centrala 310-170
— direktor 311-330 — tehnični
oddelek 311-123 — servis 317-478
— Tekoči račun pri Narodni
banki Ljubljana številka 501-777.

Gozdno gospodarstvo

POSTOJNA

čestita delovnim ljudem in po-
slovnim prijateljem in želi vso
srečo in napredek v novem
1972 letu.

Eksploatacija gozdnega bogastva,
nega in obnova gozdov.

Komunalno podjetje

NOVO MESTO

Komandanta Staneta 30.

z obrati:

servisna delavnica, cvetličarna,
vodovod —
opravlja komunalne usluge.

Delovnim ljudem in poslovnim
prijateljem želimo vse najboljše
v letu 1972.

RECITE SVOJEMU ZNANCU NAJ NAROČI TV-15

4

nijo v vrsto ob progi. Pred nami se znajde mlad
esesovski oficir v tesno prilagajajoči se uniformi, s po-
zlačenim znakom na vratnem zavihku, s ploščnimi
škornji. Ne poznam esesovskih činov, toda po traku
na njegovem rokavu sodim, da je zdravnik. Kasneje
sem zvedel, da je eden izmed vodilnih esesovcev, da
je njegovo ime »dr. Mengele« in da opravlja funkcijo
zdravnika-šefa v koncentracijskem taborišču Ausch-
witz. Navzoč je pri prihodu vsakega transporta. To
je zdravnik, ki izvaja selekcijo.

Kmalu zatem smo občutili na lastni koži, kaj po-
meni v Auschwitzu selekcija. Druge faze je vsak pre-
stal tako, kot mu je namenila usoda.

Na začetku je neki esesovec naglo opravil izbor
po spolu; otroke pod 14. letom starosti je pustil pri
materah. Tako se je naša skupina razdelila na dvoje.
Bilo nam je tesno pri srcu. Stražarji so na naša
vprašanja odgovarjali prav prijazno: nič hudega ne
bo, samo okopat in razkužiti jih peljejo, kot je v na-
vadi, potem bodo družine spet skupaj.

Med triazo našega transporta, ki šteje kakšnih
pet tisoč ljudi, se ozrem naokrog. V siju zahajajo-
čega sonca se razgrinja pred menoj pokrajina, ki
sem jo prej videl samo skozi špranjo vagona. Takoj
mi zbudi pozornost ogromen štirinoglat dimnik iz rde-
če opeke, ki se proti vrhu zožuje. Dviga se nad dvo-
nadstropnim poslopjem. Vse je podoono nekakšni
tovarni. Najbolj me presunejo velikanski plameni,
uhajajoči iz dimnika med strelovodi, ki stoje na
oglih. Ugibam, kakšna peklena kuhinja je to, ki
potrebuje toliko ognja. Tedaj pomislim, da smo v
Nemčiji, deželi krematorijev. V tej deželi sem živel
deset let kot študent in kot zdravnik. Tako vem, da
ima vsako nemško mesto krematorij.

Tista »tovarna« je torej krematorij. Malo dalje
opazim drugo poslopje z dimnikom. V gozdčku od-
krijem še tretje, katerega dimniki prav tako bruha-

5

plamene. V jahnem vetru zavoham dim. V nosu in
grlu se mi nabere odvraten duh po opečenem mesu
in ožganih jaseh. Ko tako gledam in premišljam, se
začne druga faza selekcije. Možje, žene, otroci in
starčki morajo defilirati v gosjem redu mimo ko-
misije.

Dr. Mengele daje z roko znak. Tako spet nast-
neta dve skupini. V levi koloni so večidel starci,
pohabljeni, bolniki in ženske z otroki pod 14. letom
starosti. Na desni pa so zdravi moški in ženske,
sposobni za delo. Med njimi opazim svojo ženo in
štirinajstletno hčerkico. Govoriti z njima ne morem
več, le z rokami si še mahamo.

Bolnike, ki ne morejo hoditi, starce in umobolne
naložijo na avtomobile, označene z rdečim križem.
Tudi nekateri starejši zdravniki iz moje skupine pro-
sijo, da jih pustijo tja. Kamioni odpeljejo, nato se
odpravi še leva kolona, v peteroredih. Spremljajo jo
esesovci. Čez nekaj minut nam izgine izpred oči, ker
jo zakrijejo drevesa.

Desna kolona še vedno čaka. Dr. Mengele ukaže,
naj zdravniki izstopijo. Potem stopi k skupini kakš-
nih 50 zdravnikov, ki so se zbrali na njegovo zapo-
ved, in veli, naj se javijo tisti, ki so študirali na
nemških univerzah ter so izvedeni v anatomske pato-
logije in sodni medicini.

»Ampak pazite,« pripomni, »ker je stvar zelo zah-
tevnja!« (Potem zažuga s prstom ter tako pove do-
volj.)

Gledam tovariše. Morda med njimi ni specialista
ali pa se bojijo grožnje? Kar bo, bo, sem se že od-
ločil! Stopim iz vrste in predstavim. Takoj nato me
izprašajo: kje sem študiral, pri katerih profesorjih
sem se učil patološke anatomije, kje sem se izpo-
polnil v sodni medicini, koliko časa sem deloval na
tem področju itd. Kaže, da sem v redu odgovarjal,

6

ker me dr. Mengele takoj loči od drugih in ukaže
mojim tovarišem, naj se postavijo nazaj v vrste.
Ure so jim bile štete, česar pa takrat še nisem vedel.
Leva skupina in tisti, ki so jih bili odpeljali s ka-
mioni, so se čez nekaj minut znašli v krematoriju.

2

Ko sem bil sam, sem premišljal o svoji usodi in
se spominjal prelepih časov svoje mladosti, ki sem
jih preživel v Nemčiji.

Nebo nad menoj je bilo polno zvezd, videl sem
skupino Medveda, ki je bila prav taka kakor na
Madžarskem.

Večerni vetrič bi me bil poživil, če mi ne bi pri-
našal duha po truplih, ki so gorela v krematoriju
III. Reicha.

Zarometi, vrh stebrov — bilo jih je na stotine —
so slepeče svetili. Zdelo se mi je, da je ozračje on-
stran venca luči postalo težje. Pod njim je bilo ta-
borišče kakor pod gosto tančico, videti je bilo le
medle obrise barak.

Zdaj je okrog viaka mirno in tiho. Neki ujetniki
v raševinastih capah spravljajo svoje kovčke iz va-
gonov in jih nakladajo na kamione. Počas se zgri-
nja na zemljo noč, v njej čedalje bolj tone štirideset
vagonov in nazadnje nič več ne razločim tam okoli.

Dr. Mengele daje esesovcem zadnja navodila, na-
to stopi k avtomobilu, séde za volan in mi veli, naj
se mu pridružim. Spravim se na zadnji sedež, k ne-
semu esesovskemu podoficirju. In že odinemo.

Avto poskakuje po taboriščnih cestah, katerih
ilovnato površino so razkopale pomladanske plohe.
Spremljajo nas slepeči žarometi. Avto se ustavi pred
utrjenimi vrati. Iz stražarnice priteče neki esesovec
in nam odpre vrata. Še nekaj sto metrov prevozimo
po glavni taboriščni cesti, ob kateri se na obeh stra-
neh vrstijo barake. Ustavimo se pred poslopjem lep-
šega videza. Dr. Mengele izstopi in za njim še jaz.

Skozi viharje svetovne politike

Staro leto je mimo! Malokdo se v tem trenutku zaveda, da bomo čez tri leta zakoračili že v četrto četrtletje tega stoletja. In mlajša generacija bo čez 28 let že pogledala v novo tisočletje!

Ko so v stari Evropi pričakovali leto tisoč, so vsi trepetali, da bo svet izginil v ognju velike katastrofe, se pogreznil v nič. Človeštvo ne zasluži boljše usode, so govorili. Klečali so in molili, šteli so zadnje dni, ure... Katastrofe ni bilo, življenje se nadaljuje še danes. Okrog leta tisoč so divjali hudi boji v Jutrovi deželi — krščanska Evropa in muslimanska Arabija sta merili moči. V tem boju je zmagal Orient. Koliko knjig so napisali o tem razdobju učeni zgodovinarji!

Svet ni propadel, niti tridesetletna vojna ga ni pahnila na rob prepada. Sredi decembra se je končal na indijskem subkontinentu tretji krvavi spopad med Indijci in Pakistanci. Ta članek pišemo deset dni po tem krvavem obračunu, še se kadi dim iz pogorišč, še tavajo otroci brez staršev, starši brez otrok, še štejejo mrtve in ranjene.

Kar hočemo reči, je to: vsak pregled začenjamo z vojaškim poročilom. Ali ni to žalostno?! Vsakokrat začenjamo z Azijo — Evropa je danes najbolj miren kontinent na svetu. In v Evropi sta izbruhnili kar dve svetovni vojni. Zda živimo v prijetni iluziji — spopadi so daleč od nas, velike konflikte spremljamo na televizijskem ekranu...

Trikrat sta Indija in Pakistan merila svoje moči — ali lahko predvidevamo še četrti konflikt? O četrti rundi govore že nekaj let na Srednjem vzhodu, vendar topovi molče. Nihče ne ve, kako bi se končal ta spopad. Kaj če bi se ameriški in sovjetski piloti zapletli v boje nad Sueskim prekopom — kdo bi lahko še pogasil požar?

Indijsko-pakistanski obračun je bil omejen na obe južnoazijski državi. Žrtev ni bilo veliko, na obeh straneh so operirali samo manjši oddelki, vendar je spopad popolnoma porušil sedanje ravnotežje sil v Aziji. Sovjetska zveza, je zabeležila plus, Kitajska minus — njen najmočnejši zaveznik v Aziji — Pakistan je na tleh Samo čudež še lahko reši Pakistan pred razpadom na dve polovici. Sploh je čudež, da je ta država obstala in kljubovala kar 24 let viharjem.

Nihče ne hvali starega režima, nihče ga ne zagovarja. Kar hočemo reči, je, da se pred nami, pred očmi vsega arabskega sveta potaplja šesta največja država na svetu — 130 milijonski Pakistan. Kaj če bi taka usoda zadela Izrael — ali bi kdo protestiral?

V šestdesetih letih tega stoletja smo skoraj vsak dan pisali: Kongo mora ostati celota, Katanga mora ostati v okviru te države! Zagovarjali smo stališče, da je Nigerija državna enota, bili smo proti odcepitvi in osamosvojitvi Biafre. Afriske meje niso idealne, vsilili so jih kolonialisti da bi zaščitili svoje interese, — te meje so še vedno boljše ko nobene meje. V nasprotnem primeru bi se Afrika pogreznila v kaos.

Nabrušeni noži

Arabci in Izraelci imajo nabrušene bajonete, vendar vlada na Sueskem prekopu mir. Izraelci verjetno ne bodo prvi napadli — tudi Arabci bodo prej stokrat premislili. Znani egiptovski komentator Heikal pravi, da bodo lahko Arabci začeli vojno le, če bodo gotovi zmage.

Gromovite besede: vojna je edina rešitev, so namenjene le notranji fronti — Arabcem. Jordanski kralj Husein je jasno in glasno povedal, da ne misli na vojno in da je vse govoričenje o tem »nonsense«. Ameriški listi uporabljajo v tej zvezi nov izraz: »eskalacija retorike«. Kadar največ govore o vojni, je namanj možnosti, da bi prišlo do krvavega obračuna. Vojna je vedno presežek, prav presenečenje je eden bistvenih elementov začetnega udarca, čisto tudi zmage.

In tako se nadaljuje mrtvi tek. Kako dolgo še? Predsednik Sadat je decembra dejal, da bo sovjetska mornarica uživala ugodnosti v egiptovskih lukah po rešitvi konflikta... Mediteran bo ostal cona konfrontacije med ameriško in sovjetsko floto. S tem dejstvom moramo kar računati — hladna vojna se nadaljuje v vodah Sredozemlja.

Klasično področje hladne vojne je bila nekdanja Evropa, tu se je tudi začela. Berlin je še vsem v žalostnem spominu. Leta 1971 so rešili nekatere aspekte berlinskega vprašanja — v Evropi se je ozračje nekoliko umirilo. Na relaciji Zahod-Vzhod so se nadaljevali kontakti. Zahodna Nemčija v očeh sovjetskih komentatorjev ni več strašilo sveta, nemška javnost se je nekako pomirila s tem, da so meje nemškega ozemlja na vzhodu na Odri.

Pojem Evrope se je razširil — Ve-

Žalostna bilanca ob koncu leta 1971: žrtve indijsko-pakistanske vojne. Na sliki: eden izmed pakistanskih vojakov, ki so obležali na bojišču.

33-km širok preliv. Velika Britanija je že po prvi svetovni vojni izgubila ponosni naslov kraljice morja.

V zahodni Evropi nastaja novo veliko mednarodno tržišče, v okviru katerega živi 260 milijonov ljudi. V nekaterih aspektih se bo lahko merilo tudi z bogato Ameriko — USA. Obrisi tega tržišča se komaj nakazujejo.

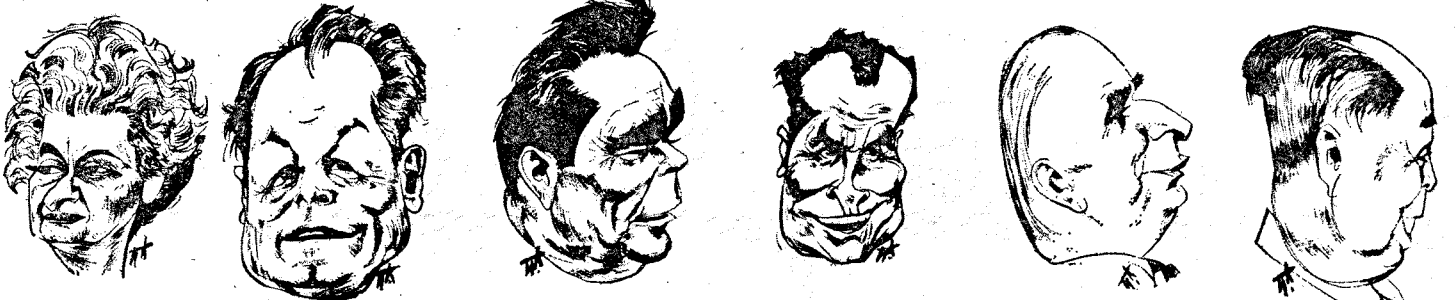
Tri super sile

Kadar govorimo o svetovnih dimenzijah, moramo vedno omeniti, la imamo danes tri supersile: Združene države, Sovjetsko zvezo in Kitajsko. Nekateri govore o treh imperijah. Mnogi štejejo v to kategorijo tudi Japonsko. Ameriški futurolog Herman Kahn pravi, da bo dežela vzhajajočega sonca okrog leta

Sovjetska diplomacija je storila vse, da bi izbila sodo dno. Zagotovila si je zavezništvo velike, 550-milijonske Indije! Spor med Kitajsko in Sovjetsko zvezo se zaostruje, o kakšni enotnosti komunističnega bloka zdaj ni niti govora, vse je že preteklost.

Kuba — črna ovca

In kaj je novega v sami Ameriki? Še do srede decembra je kazalo, da se bo Kuba iztrgala iz osamljenosti, zdaj so se ta pričakovanja podrla. Washington še ni pripravljen odpreti vrat v organizacijo ameriških držav — Kuba bo še naprej črna ovca. Trgovala bo z deželami vzhodne Evrope, čeprav je ameriška celina pred nosom.

Karikature tujih državnikov, ki so bili leta 1971 v žarišču pozornosti. Od leve na desno: Indira Gandli, Brandt, Brežnev, Nixon, Pompidou, Mao Ce Tung.

lika Britanija je z eno nogo že v Evropski gospodarski skupnosti. Angleški premier Heath je dobil častni naslov »gospod Evrope«. Tudi danski parlament je že glasoval za sprejem v to skupnost.

V Zahodni Evropi so meje izgubile svoj prvotni pomen, postale so administrativna bariera. Kapital se seli, delovna sila se seli, etnografska karta Evrope se spreminja pred našimi očmi. Integracija zahodne Evrope je naraven proces. Velika Britanija je spoznala, da pripada Evropi, od katere jo loči le

2000 prehitela i Ameriko i Sovjetsko zvezo, njen bruto produkt bo večji — in sicer absolutno! Celo ameriški businessmeni se uče pri Japoncih. Seveda bodo prehiteli Američane le, če bodo ostali še naprej tako skromni, če bodo ohranili sedanjo železno disciplino in ne bodo začeli stavkati. Teh »oček« je še veliko.

Zanimivo je, da gledajo Američani na razvoj Kitajske popolnoma mirno, ekspanzija Japonske pa vzbuja že nekatere slutnje. Tudi Kitajci postanejo nemirni, kadar ocenjujejo velike ambicije Japoncev. In še nekaj bi morali omeniti v tej zvezi: ko se bosta združili obe nemški državi, bomo imeli še eno industrijsko velesilo več. Upamo, da združena Nemčija ne bo postala nikoli politična velesila.

Kitajska je v tem trenutku gigant samo po številu svojega prebivalstva in veliki površini — sicer je še nerazvita. Vendar — Kitajska je največje potencialno tržišče na svetu. Ko je ameriški predsednik Nixon izjavil: »Potujem na Kitajsko!« je završalo po svetu. Sovjetska diplomacija je reagirala nervozno, organizirala je vrsto visokih obiskov po svetu, sklenila je z Indijo napol vojaški pakt. Zato je tudi tako samozavestno obračunala s pakistansko vojsko. Indijci so imeli precej trdne in solidne dokaze, da kitajske čete ne bodo intervenirale.

Nixon se je zadnje mesece starega leta skrbno pripravil za obisk Kitajske. Samozavestno je trdil, da bo obisk v Pekingu in v Moskvi (maja meseca) pomemben tudi za bodoče rodove. Seveda je pretiraval. Nixon se že pripravljala za ameriške predsedniške volitve. Tih pred novim letom se je sestal z vrsto velikih državnikov.

Še nikoli v zgodovini ni ameriški predsednik obiskal Kitajske! Nihče ne pričakuje senzacionalnih rezultatov — Washington in Peking nimata v tem trenutku niti konzularnih odnosov. Ameriški novinarji še ne morejo na Kitajsko. Vendar — obisk bo zgodovinski dogodek.

Državni udari so od časa do časa presenečali svet — nič novega. Latinska Amerika še ni našla tal pod seboj. Imena novih diktatorjev niso važna niti zanimiva. Omenili bi raje, da bo letos Brazilija dosegla 100 milijonov ljudi, postala bo osma največja (po številu) dežela sveta. Okrog leta 2000 bo imela baje že 200 milijonov ljudi — Slovenija bo imela tedaj le nekaj več ko dva milijona.

Človeštvo narašča s fantastično hitrostjo — ob začetku novega stoletja bo živelo na naši obli že 7 milijard ljudi. Pa mislijo nekateri, da bo čez deset let več reda na svetu — verjetno bo prav nasprotno res. Problemi se bodo nakopili, prepletali se bodo med seboj. Prepad med bogatimi in revnimi bo še večji — verjetno bo Latinska Amerika še vedno nerazvita celina. Za Afriko rečemo to prav zagotovo.

V veliki Aziji so samo tri dežele, ki vzbujajo spoštovanje: Kitajska, Japonska in Izrael. V Afriki se razvijajo uspešno le dežele z bogatimi rudnimi zakladi — druge strašno zaostajajo. Tudi Afrika ima vse več barv — Kongo (Zaire) se razvija hitro, države na jugu Sahare se ubijajo z vsakdanjimi problemi.

Široka obzorja

Poglavje o Jugoslaviji smo prihranili za konec — dejstva so znana. Naš predsednik Tito je imel v preteklem letu vrsto zelo pomembnih razgovorov z najvidnejšimi državniki sveta. V Beogradu je razpravljala z Brežnevom, nekaj tednov pozneje je imel vrsto pogovorov z ameriškim predsednikom Nixonom. V New Delhiju se je sestal z Indiro Gandhi, na povratku domov, v Kairu je izmenjal misli s Sadatom.

Naši horizonti so se razširili, naše ime citira ves svetovni tisk. Cilj Jugoslavije je: zavarovati mir na naših mejah, v Evropi. Naša država se počasi prebija iz nerazvitega sveta v svet razvitih držav. Grčija je že prebila to mejo. Nadaljevanje na 15. strani

Uvaja za gospodinjstva, gostišča, ustanove, podjetja in ostale potrošnike prijetno novost

DISCOUNT TRGOVINO

— samopostrežen način nakupa raznega blaga v originalnem tovarniškem pakiranju po cenah, ki so nižje od maloprodajnih.

Nudimo vam: kavo, čaj, domače in uvoženo vino, dišave, pivo, žgane pijače, brezalkoholne pijače in uvožene cigarete, mesne konzerve, sardine, jajca, domače in uvoženo sadje, poljščine, bonbone, čokolado, kekse, moko, testenine, sladkor, riž, pralne praške in čistilna sredstva.

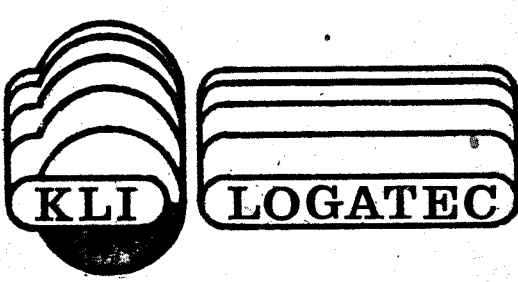
Discount trgovina je v II. kleti veleblagovnice. Dostop v trgovino je možen z avtomobilom iz Subičeve ulice skozi vhod v javne podzemne garaže.

Delovni čas:
ponedeljek od 14. do 20. ure
torek, sredo, četrtek, petek od 10. do 20. ure
sobota od 8. do 13. ure

Pri večjih nakupih za praznike, proslave, poroke in mesečne nakupe ne pozabite na ceneno in kvalitetno grosistično prodajo v

Nagradna križanka KLI Logatec (16)

LIČKO POLJE

MESTO V ZAHODNI ROMUNIJI

PISEC METAMORFOZ

SINKO

POLITIČNI DELAVEC

NADLEGA, MOTNJA

OTOK PRED SPLITOM

KOPER

LETALA

VELIKAN

MESTO V EPIRU

NADA LUKEŽIČ

VERDIJEVA OPERA

GL. MESTO BIN

TREMOLO

SESTAVIL: KOPRIVŠEK

ZDRAVILO PROTI GLISTAM

KRALJICA SPORTA

REKA

LUKA V IZRAELU

LITIJ

OGLJIK

JANEZ JALEN

PREBIVALEC ARMENIJE

AMORALNEŽ

ARABEC

NEGRI

MEDMET

ZOBNIKA

POKLON

VRIŠČ

TIT POMONIJI

STANE ODLANČ TOVARNA V KOČEVJU

PERZIJSKI VLADAR

EDWARD IVAN TAVČAR

SRBSKA SOLATA

STAR SLOVAN

NIKO LAPAJNE

STAR JAP. NAROD

INDIJSKI FIZIK

NAŠ OTOK

IT. REVILJA LEVI PRITOK PADA

ST. RIMSKI POZDRAV

ANTON INGOLČ VESLAŠKA TEKMA

ENAKA VOKALA LEKARNAR

KATRAN

PUCCINIJE, OPERA

ZAUPANJE

LATINSKI VEZNIK

IRENA KOHONT

VLADARSKI NASLOV

ABLOY BRAT

TRAVA DRUGE KOŠNJE

SKOPUN

VRSTA JELENA

SUBIC

ELLE

5 MORSKI RAK

FRANCOSKO MESTO

REKOVICA

LADO LESKOVAR

SOVJETSKI KOZMONAVT

PANIČEN ČLOVEK

NALEPLJEN REKLAMNI LISTEK

PRVI LETALČ

PEGA

VRSTA PTICE

LJADOV

KOSITRNI LIST

ZOLAJEV ROMAN

LIUBLJANA

ČRNA PTICA

PLEMENSKO ZNAMENJE

GLASBENO DELO

LANTAN

SLOVENSKI PISATELJ

KRAVICA

VOKAL

PESTNER

PTICA UJEDA

OSTRIVEC

2. IME

10. MESEC

NASIP

SOFOKLEJE. DRAMA

ČASOVNI TERMIN

PLUGI

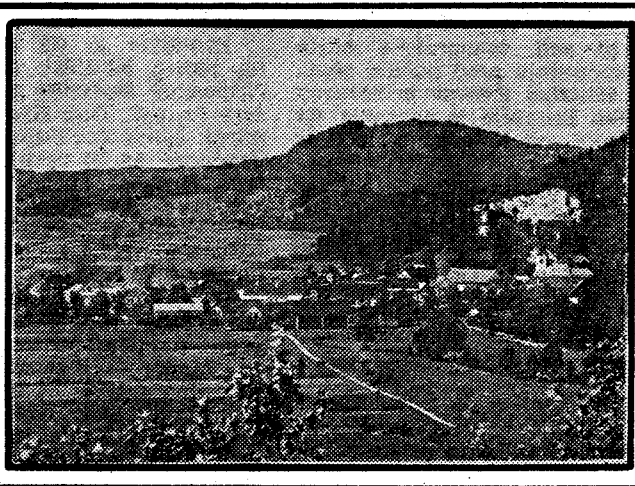
PREBIVALEC ATIKE

LEDENO POBOČJE V GORAH

OSKAR CVETKO

NEPROFE-SIONALEC

BRISAČA

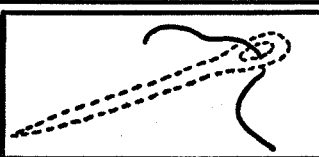
METEORSKI UTRINEK

IZMERJENA VIŠINSKA TOČKA

EKVIVALENT

RADIJ

ČEŠKA PRITROILM.

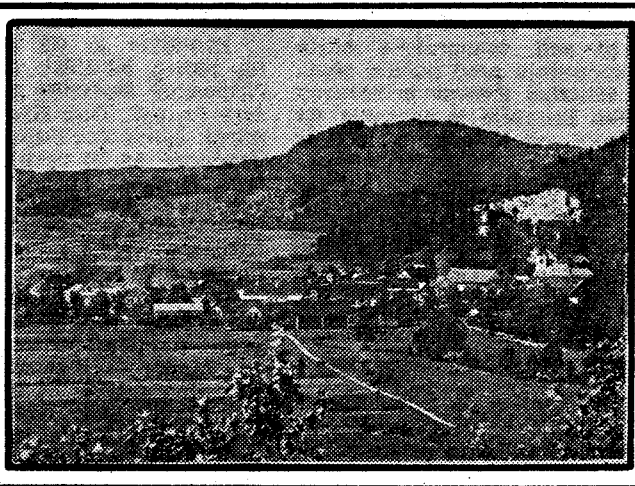
KARLOVAC

NAGRADNI KUPON 16

Priimek in ime: _____

Poklic: _____

Točen naslov: _____

Razpis nagradne križanke

Točno pred letom dni ste reševali nagradno križanko Lesno predelovalne industrije iz Logatca. No, in ravno na zatoku leta se spet srečamo z tem podjetjem lesno predelovalne industrije. Okna, balkonska vrata, rolete, žagan les vseh vrst in podobni izdelki je njih osnovna dejavnost.

Tudi to nagradno križanko nam pošljite do 17. januarja 1972, imena izžrebanih pa bomo objavili v 4. številki od 20. januarja 1972. Ne pozabite napisati na ovojnico: »Križanka 16«.

In nagrade: dve ženski in dve moški ročni uri prispeva TV-15, dve kolekciji knjig pa založba Borec.

Dragi prijatelji! Lepo in prav je, da si voščimo ob novem letu. V mislih si nazdravimo iz čaše in poželimo vse najboljše v 1972 letu. Želimo, da nam kdaj pa kdaj pišete, kako ste zadovoljni z našimi nagradnimi križankami, kaj je prav, kaj vam pa ni všeč. Verno, da bi si želeli še več nagradnih križank. Potrudili se bomo zainteresirati še več podjetij, da sodelujejo z nami in upamo, da bomo uspeli navkljub težavam, ki jih imajo naša podjetja. Namreč, taka nagradna križanka ni ravno poceni.

Vsem še enkrat: srečno, zdravo in uspešno novo 1972 leto.

Uredništvo in uprava

Petrova kurirska pot

Če hočem pravično oceniti delo borca — kurirja, ki je pozno v jeseni 1942 opravljal kurirske posle kljub stalnim zasledam, nevarnostim, vremenu in drugim nevšečnostim, potem imam pred očmi pokojnega Petra, borca, kmečkega fanta.

Peter je imel šestinideset let. Bil je visok, koščen fant bolj rahlega zdravja. Rad je pil in prepeval fantovske pesmi. Pa je prišlo tisto znamenito leto 1942, ko so šli razen treh, vsi vaški fantje v notranjske gozdove. No, Peter — v četi ni dolgo vzdržal, ker so ga bolele noge in ni bil za dolge pohode. Zato so mu zaupali vzdrževanje kuriskih zvez med kurirji pod notranjskim, Snežnikom pri Belih vodah in kurisko postajo pod Šteberkom blizu Cerkljanskega jezera. Na tej kurirski postaji so se zbirali čudoviti fantje, divji lovci, ribiči, tihotapci, ljubimci. Oskrbeli so se s hrano, slanino, žganjem, vinom. Saj so bili v bližini stari kmečki mlini — Malnarčkov, Rutarjev in drugi. Kurirji so prihajali z loške strani, z Bloške, Dolomitov in Mokreca, čez Javornik iz Primorske. Z grajskih razvalin so opazovali premikanje italijanskih kamionov in pehote.

Naš Peter je imel nalogo, da vse to povezuje in smotrno uravnava. Zato je tisto popoldne prav zamišljeno in mirno stal na Tončkovem lazju. Zavedal se je, da je prav on poklican, da uredi kurirska pota, prihajanje ljudi, terencev, ranjencev, borcev, žensk in otrok. V mislih je tehtal in primerjal razdalje ter varnost prehodov. Vedel je, da sta oba mostova, podcerkovski in nadleški, dobro zastražena. Prav tako je bila straža pri Danskem inlinu in Golobini. Kje bi prešli potok Obrh, ali v mrzlem Bistrcu ali Krmici? Pri opekarni ne, tam je zaseda, ki žge po ravnici. Pri danskih kapelcih tudi ne. Počasi moraš prečkati cesto, steči navkreber in obstati pri grmovju pod grebenom Špleha. Na grebenu se lahko ušedeš pod smreko ali gaber in počivaš. Pod seboj vidiš ves spodnji konec doline, vidiš luči kmečkih domov, v Podcerkvi, Danah, Nadlesku, temne gozdove in beli Snežnik pa premikanje temnih senc po cesti, ognje na Ulaki, hrib Devin.

»Peter, bova šla. Sonce se niža,« ga je opozoril Drinčev Jožek, pogumen petnajstletni fantič.

Peter se je predramil iz zamišljenosti. Stresel je z glavo in pogledal na sonce, ki ga je bilo le še malo videti izza jelk daljnega Lačnika.

Krompir se je spekel. Sedla sta. Odgrnila sta žerjavico in se lotila vročega krompirja. Puški in nahrbtnika so viseli na jelki. »Ja, če bi Točkov stric videli, da sva zakurila na njihovem lazju, to bi vpili in kričali. Snažil sem leta in leta, da sem napravil laz kot se gre. Ja, vidva, kujona, se pa gresta pastirja. Točkov stric bi čudno gledal in pljuvali, ker ne znajo kleti, bi rekli: 'Oj primojdunaj!...'«

Pojedla sta in že hitela navzdol po skalni gozdni poti. Spotoma sta pregnala trop srnjadi, ki je zbežal v gozd. Ko sta bila na Anžičevem lazju, je Peter rekel Jožku: »Ej, kadar stari Anžič snaži ta laz, kar naprej robanti: preplete riti, dali so mi tak laz, da je poln krtin.« Jožek je poslušal in opazoval vervečico, ki je skakala po vejah. Ko sta šla čez Vidmarjev laz, sta obstala pri debeli bukvi. Peter je rekel: »Poglej, to je

pa tista bukev, kjer so se pred prvo vojno kosci tako napili, da so vsi pospali. Neki kosci so pa zlezli v seno k Marički, ki je potem kmalu zanosila. Imela je fanta, ki je sedaj komandir čete na Kočevskem.«

»Zakaj so jim pa dali toliko piti?« je vprašal Jožek.

»Hm, Vidmarjevi so bili dobri ljudje. Dekle in hlapci so k takim radi hodili na dnino.«

Znočilo se je. Prišla sta do Podpeščenka in počivala. Peter je pokazal z roko: »Vidiš tisto vas tam pod tistim zelenim, trebušastim hribom?«

»Vidim, vidim,« je odvrnil Jožek.

»No, vidiš, tam sem pa jaz doma. Rečem ti, da njega dni ni bilo bolj veselih fantov, kot so bili v naši vasi. To so pili, plesali, peli in gozdarili! Tista gostilna na vrhu pri cerkvi bi vedela mnogo povedati.«

Znočilo se je. Ko sta šla čez Korletovo loko, je Peter rekel: »Ta loka vrže štiri vo-

na osamel grič. »Ta grič, se imenuje Devin. Tam gor so se shajale zaljubljene vdove iz dveh občin, tja gor so lezli učitelji, pa tudi vaški čredniki... Rečem ti, Jožek, da bomo mi zmagali. Po vseh vaseh so ljudje za nas, čeprav so med njimi tudi nasprotniki. Vprašam te, ali se da s seboj odnesti te kraje, te gozdove, ta potok Obrh? Rečem ti, da ne morejo.«

Umolknil je in prisluhnil šumenju borov in hrastov, ki so rasli v sklenjeni vrsti ob vznožju Devina. Snežnik se je svetil in bele lise snega so se čudovito odražale v mesečini. Pri danskem mlinu je zletela v zrak zelena raketa in napravila kolobar. Padala je v obliki lesketajoče se pahljače. Kmalu so švigile v zrak še rakete s podcerkovskega in nadleškega mostu pa pri cerkvi svetega Martina.

»Dogovarjajo se,« je rekel Peter. »Danes loko zamaž čakali v zasledah.«

ze sena, a vedno so jo kosci prej zapili, kot pa pokostili. Poglej Jožek, tiste njive tam se imenujejo njive pod Gavgami. Tam so njega dni Turki obešali ljudi.«

Šla sta čez njive, kjer je bila razmetana krompirjevka. Ja, oktober je, pa so tako puste njive...

Pri danskem mlinu je šumela voda. Peter je gledal in prisluhnil. Nekdo je dajal znak z električno svetilko.

»Zaseda je,« je zašepetal Peter in zgrabil za puško. Ustavila sta se pri gostih vrbah ob potoku Obrhu. Peter je rekel Jožku: »Nalovil bom nekaj rakov in jih dal skuhati v Šteberku.«

Luna je vzhajala izza Racne gore. Peter je sezul čevlje in rekel Jožku, naj drži puško na strel, če bi prišel kdo ob potoku. Zavihal si je rokave in segal v luknjo. Jožek se je čudil, kako okreten je Peter. Na mah je nalovil za pol nahrbtnika rakov. »Na, fant, da ne boš prazen hodil,« je zašepetal Jožku.

Prebrodila sta Obrh. Ob njivi, kjer je stala prazna koruzna slama, sta hitela proti cesti. Pri danski kapelici, kjer je bila izkopana jama za ilovico, se je med starimi hruskami nekaj premaknilo. »Zaseda je,« je zašepetal Peter in za roko potegnil Jožka na njivo, kjer je bila koruzna slama. Onkraj Dan se je nekaj posvetilo. Kmalu so pridrveli po cesti štirje kamioni. Peter in Jožek sta legla na njivo. Od željne ceste sta bila oddaljena sto metrov. Pri opuščeni opekarni, ki je stala kraj vasi, so se kamioni ustavili. Luči so pogasili.

»Zasedo bodo napravili,« je šepnil Peter. Dvignila sta se in stekla čez cesto. Molčala sta in sople. Peter je šepnil: »Do tja ni kilometer. Nekdo je ovadil, da se rad ustavljam doma. Hm, pa bodo čakali celo noč.« Vrh Špleha na Vidmarjevi gmajni sta se ustavila in se usedla pod nizek gaber.

»Brez skrbi sva, Jožek,« je polglasno rekel Peter. »Sem gor ne bodo šli, da veš.« Nato je stegnil roko in pokazal na velike gozdove, ki so se svetili v mesečini. »Glej, Jožek,« je rekel Peter, »vse te gozdove poznam. Povsod sem že vozil hlode, trame, drva, oglje, seno... Tisti veliki špičasti vrh se imenuje Lačnik. Levo od njega so Javorje, še bolj levo je Ogulje, ki ga poznam kot vrt za hišo. Na Ogulju imam svoj gozd. Tisto, vidiš, je pa Zavrh. Niže spodaj, ki se niti ne vidi, je Ostri vrh. Teh gozdov ne bodo Italijani nikoli prehajali, pa če pride deset divizij.« Nato se je okrenil dalje in našteval Jožku snežniške hribe, babnopoljske senožeti, Racno goro, Knežki vrh.

»Poglej, Jožek, ta dolina je moj rodni kraj. To je bila nekoč vesela dolina; 38 trgovin je bilo po teh vaseh in več ko 40 gostiln. Da, bilo je živahno. Ustavljali smo se v gostilnah ob cestah, pili, peli in vriskali. Da, tako je bilo.« Peter je pokazal

njevca. Peter, ali bi kozarček? Veš, zate imamo še.«

»No ja, pa daj.«

»Ja, pa fanta imaš s seboj.«

»Ni domačin, iz tujih krajev je,« je odvrnil Peter.

»Kruha bom odrezal. Ječmenov je, ali domač,« je rekel Kontelj in vabil v hišo.

»Ne, ne, kar h kamniti mizi bova sedla,« se je branil Peter in zavil pod lipo.

Kmalu se je prikazal Kontelj s hlebom kruha in stekleničko žganja.

»Ljudje božji, povejte mi, kdaj bo mir?« je vprašal Kontelj in se nasmehnil. »Letina je pa kar dobra. Če hočeta vama, bo žena skuhalaj ajdovih žgancev.« Peter je prikimal.

Kmalu so zadisali žganci na kamniti mizi. Zabeljeni so bili z okusnimi ocvirki. Kontljeva žena je prijazno vprašala Petra, če kaj ve, kje so drugi fantje-vaščani.

»V gozdu in v internaciji. Janez je pa šel. Ni ga več. Tako priljuden fant je bil.«

Zvezde na nebu so pričele ugašati. Petelin v skednju poleg hiše so zapeli. V hlevu je zamukala krava, dolgo in zateglo. »Telička ima, pa ji je dolgčas,« je razlagal Kontelj.

Peter se je dvignil in se zahvalil za skrbno postrežbo. »Jedla sva kot ob žeganju,« se je pohvalil. Tudi Jožek se je razživel. Pripovedoval je, da jedo v Loškem potoku krompir in bob trikrat na dan. Kontelj ju je povabil, da se še ustavita, kadar se bosta vračala. Povedala bosta, kaj je novega; človeku dobro dene, če ga obišče znan domač človek.

Spustila sta se skozi lep bukov gozdiček. Pot je bila zlozna. Ptici so peli jutranjo pesem. Pticev je bilo precej in Peter je obstal odpiral usta in poslušal, rekoč: »Da, od nekda so tu peli lepi ptiči.« Spustila sta se v Šteberk, kjer je pri mlinu šumela voda. Nad mlinom sta zvižgala. Danilo se je že, ko sta prišla do kurirske postaje, ki so ji rekli karavla. Stražar ju je ustavil. Kurirji so se dvignili in začeli Petru segati v roko. Radovedno so opazovali njegovega spremljevalca. Vse križem so si pripovedovali novice o hajkah, dezertirjih, diverzijah, ženskah. Peter je sedel pri ognju in se veselo pogovarjal...

Nadaljevanje s 1. strani

gično fronto, leta 1971 je nacionalni dohodek na prebivalca presegele 1000 dolarjev! Od vseh jugoslovanskih republik je le v Sloveniji presegele to številko, na Kosovem je še vedno okrog 250 dolarjev.

Zelimo čim prej rešiti naše probleme, zato želimo mir. Potovanja predsednika Tita so imela prav ta cilj: zagotoviti miren razvoj naše države. Spomladi se je mudil na Kitajskem naš državni sekretar za zunanje zadeve Mirko Tepavac, decembra smo organizirali veliko industrijsko razstavo v Pekingju.

Naš ugled je večji kot bi to lahko sklepali po številu našega prebivalstva. Kadar omenijo ime Jugoslavija, citirajo na prvem mestu, da smo bili prav mi indiciatorji velike ideje neuvrščenosti. Jugoslavija je in ostane izven blokov — niti Vzhod niti Zahod, to je naše geslo. Dokler bomo šli po tej poti, bomo nekaj pomenili v svetu.

MIRAN OGRIN

Nacizem še ni uničen

Glasilo bivših internirancev zloglasnega koncentracijskega taborišča Dachau »Lager — Gemeinschaft Dachau« prinaša v decembrski številki 1971 članek, v katerem opozarja bивše internirance in nemško javnost, da morilskega nacizma še ni konec.

Dne 16. oktobra 1971 so se sestali v mestu Rosenheim na Bavarskem bivši pripadniki SS divizije »Das Reich«. Srečanje teh morilcev je organiziral bivši Himmlerjev adjutant in svak vojnega zločinca Bormana. Dobro si zapomnite njegovo ime in priimek, pripominja pisec, piše se Herman Buch.

Osrednja vsebina srečanja je bila komemorativna svečanost za pred kratkim v Franciji umrlim generalom Lammmerdingom. Njegova junaštva so potoki krvi, ki jih je dalo prebivalstvo za časa nemške okupacije Francije v mestih Oradour in Tulle. Tu so namreč borci za nacistično Evropo pustili svoje krvave posetnice. Vse prebivalstvo so namreč pobili in mesta porušili. Bivši zaporniki nemških koncentracijskih taborišč z ogorčenjem sprašujejo vladne organe Bavarske in mesta Rosenheim, kako je mogoče, da so dobili dovoljenje za to srečanje.

In da se ne bi komu od teh krvnikov kaj zgodilo, je zborovanje zavarovalo 150 policajev...

Ziv dokaz, da nemški nacionalizem še živi in da ima svoje podpornike celo pri vrhu sedanje bavarske državne uprave. Skupnost dachauskih internirancev ogorčeno zahteva, da se podobna fašistična združenja z zakonom prepovedo.

R.J.

ZASTIČENO

Trimerova pošta

Ne bodite nezaupljivi — Trimer je naročilo že na tisoče porabnikov. Trimer je zares dober, ker samo ta Vam daje garancijo, zato pazite in v trgovini ZAHTEVAJTE samo TRIMER. Obstajajo še drugi glavnički z žiletkami, toda samo Trimer ima štiri vrste možnosti; brez žiletke masira glavo, odstranjuje prhljaj in Vas varuje pred izpadanjem las, če Vam v trgovini ne nudijo originalnega Trimerja z navodilom, napišite svoj naslov in pošljemo Vam ga po pošti, plačate pa ga po prejemu. Cena je pavšalna 25 dinarjev. Poština je brezplačna.

Trimer — Zagreb, Boškovičeva 40
pričakuje Vaš naslov.

Od Kambreškega do Brkinov

NADALJEVANJE

V petek, 24. decembra 1971, je republiški zbor skupščine Socialistične republike Slovenije sprejel osnutek zakona o starostnem zavarovanju kmetov, ki obeta možnost upokojitve tudi za kmete-borce, sprejete pa so bile tudi pripombe in mnenja, ki jih zastopata Zveza združenj borcev NOV Slovenije in Komunistična zveza borcev NOV pri skupščini SR Slovenije. Predlog zakona bo pripravil izvršni svet Slovenije, ki ga mora predložiti skupščini najpozneje do 31. januarja 1972, pri pripravi predloga zakona pa mora proučiti vse pripombe in predloge k osnutku. Tak odlok je sprejel tudi socialno-zdravstveni zbor.

Že Vinko Hafner je v uvodni obrazložitvi k osnutku tega zakona izrazil mnenje, da je cenzus za pridobitev pravice do varstvenega dodatka v znesku 800 dinarjev katastrskega dohodka prestrogo postavljen in predlagal, da bi bilo treba ta cenzus pomakniti na 2.500 do 3.000 dinarjev, poslanec Janez Verbič pa je pripomnil, da bi v vrhniški občini, če bi obveljal cenzus 800 dinarjev katastrskega dohodka, lahko izkoristil pravico do varstvenega dodatka samo en kmet-borec. Poslanec Ivan Renko je menil, da bi bilo narobe postavljati kakršenkoli cenzus v obliki katastrskega dohodka in se je zavzel, da bi pravico do varstvenega dodatka določali po nekakšnem progresivnem ali regresivnem načinu, nihče od poslancev pa ni povzel naše ugotovitve iz članka »Priznajmo kmetom-borcem, kar jim gre!«, ki smo ga objavili v 51. številki TV-15, letnik 1971, ki se glasi, da bi bilo umestno cenzus v obliki katastrskega dohodka postavljati le, če bi se z višjim katastrskim dohodkom višala tudi pokojnina in bi tako odpadla potreba po varstvenem dodatku. Tovariš Zampa pa se je v imenu Zveze skupnosti zdravstvenega zavarovanja kmetov na Slovenskem zavzel, da bi morali kmete-borce obravnavati enako kot borce v delavskem zavarovanju. Člani zveze združenj borcev NOV iz Desternika so Žampi to posebej naročili, češ da smo se takrat vsi enako borili in se takrat nismo spraševali, koliko ima kdo katastrskega dohodka, kakšne ima osebne dohodke ali karkoli, zakaj torej danes kmeti-borci drugače tretirani kot borce, ki so pokojninsko zavarovani po drugih predpisih. Toliko v uvod k nadaljevanju naše reportaže, ki je torej še zmeraj aktualna.

Osnutek zakona o starostnem zavarovanju kmetov v 2. členu določa, da so kmetje-kooperanti starostno zavarovani po predpisih o pokojninskem zavarovanju oseb v delovnem razmerju. Zanimalo me je, če bo ta določba rešitev za kmete-borce v Brdih.

»V Brdih imamo 1010 gospodarstev, od teh jih nekako 860 kooperira z zadrugo v pridelavi grozdja, glede na cene grozdju in druge ugodnosti lahko predvidevamo, da se bodo vključili tudi ti, ki še ne kooperirajo. 80 odstotkov teh gospodarstev so bili borci.«

Za Brda bi torej to bila neka rešitev, le da temeljni zakon o pokojninskem zavarovanju iz leta 1965 ne omenja kooperantov in tudi ne določa, kakšna kooperacija se bo upoštevala v pokojninsko dobo ter pod kakšnimi pogoji (dajatev zadruge ali kmetijskega posestva v pokojninski sklad). Dokler ne bo sprejeta ustrezna dopolnitev k tistemu zakonu, ne moremo nič sklepati, koliko kmetov-borcev bo dobilo pokojnine iz tega naslova. Pa tudi sicer to za kmete-borce po Sloveniji ni rešitev. Kooperacija je v goriških Brdih prav gotovo najbolj razvita in stalna, od kar se je kot pojem pojavila. Toda v drugih zadrugah in krajih po Sloveniji je trajala po kakšno leto, pa je po krivdi zadruge ali objektivnih gospodarskih okoliščin propadla.

Jelko Kodermac je povedal, da pri zdravstvenem zavarovanju kmetov za kmete izpod 2000 katastrskega dohodka prispevek za to zavarovanje plača občina, ker ga sami ne morejo.

»Imamo pa tudi pri tere, ko gre tudi za večji katastrski dohodek, pa prispevka za zdravstveno zavarovanje vseeno ne morejo plačati, ker sta na kmetiji dva stara človeka. Tudi prispevek za starostno zavarovanje kmetov bi morala plačati občina tistim kmetom, ki ga sami ne morejo plačati.«

Obravnavala sva še druge določbe, predvidene v osnutku. Jelko je izrazil mnenje, da bi se moral zakon o starostnem zavarovanju kmetov skladati s temeljnim zakonom o pokojninskem zavarovanju tako glede starostnih omejitev za moške in ženske kot za ženske-borce, pa tudi po drugih določilih.

»Ne vem, zakaj se sploh dela razlika. Kmet-borec se je vrnil na kmetijo, ki je bila zapuščena. Tudi se vsak ni mogel zaposliti v tovarni, ker vsakega tudi ne vzamejo. Kdor je bil zdravstveno nesposoben za delo v tovarni, je moral počez nočes ostati na kmetiji. In zdaj če je bil že zgrani, ranjen ali bolan ta tudi ni mogel ustvariti večjih dohodkov, zdaj pa mu ne dajemo pravic, kakršne ima delavec...«

Se eno pripombo je dal Jelko. Osnutek zakona o starostnem zavarovanju kmetov določa, da eno posestvo lahko dobi samo eno pokojnino.

»Zdaj bo prihajalo do nevšečnosti in do prepirov, da je pokojnina od vseh članov družine in ne le od pokojninskega upravičenca. Tisti očka ali mamca, ki sta dala vse življenje skozi, pa ne bosta imela enakih pravic, kot jih ima delavec, ki dejansko on osebno dobi pokojnino...«

PREPUŠČENI KAMENJU IN GRMOVJU

Iz Fojane sem šel čez Gonjače v Podšabotin. Tam se dobra briška zemlja neha, začne se kamenje in grmovje. Grmovje pa ne daje vina in kamenje ne kruha. Iskal sem Alojza Cibiča in Antona Benso. Pa

sem večkrat zašel. Naposled sem le našel domačijo Alojza Cibiča, a doma je bil le njegov brat. Da je šel Antonu Bensu po drva, čeravno je nedelja. Doli v jarku da sta. Šel sem do samotnih domačij Podšabotin številka 20 in 21. Od teh se je ena hiša že podrla in jo bo v kratkem prerasel bezeg. Tam blizu sta Alojz Cibič in Anton Bensa nakladala drva, ki jih pri nas poznamo pod pojmom grmovje. Cibič je bil v razdrapanem površniku, zašitem, od katerega so visele niti, v obraz razbrzdan, kar priča o trdem delu in pomanjkanju. Bensa je bil nekoliko bolje oblečen in tudi ne tako izrazito postaran.

Alojz Cibič dobiva 150 dinarjev priznavalnine. Veliko mu pomaga sestra, ki živi v Italiji in od tam večkrat kaj prinese za hrano. Tudi mali traktor mu je kupila ona, da malo lažje dela. Največ sredstev za življenje pa mu daje edina kravica. Z bratom, ki je tudi že priletel, nimata ne radia, ne časopisa, da o drugih gospodinjskih stvareh ne govorimo.

Anton Bensa dobiva 250 dinarjev priznavalnine, živi pa skupaj z ženo. Od agrarne reforme sta dobila nekaj zemlje, največ gošče, tako da jedva preredita kravo. V lepem vremenu odhaja Bensa v Števerjan k baronu Fermentiju delat na posestvo, da si prisluži nekaj hrane zase in za ženo.

TUDI V OKOLICI GORICE NI DOSTI BOLJŠE

Tisto nedeljo sem obiskal še štiri kmete-borce. Prvi je bil Andrej Komel iz Kromberka 146. Nisem ga našel doma, ker je bil šel rezat v vinograd. Njegova hiša je visoko gori pod skalovjem, večina sveta je le za pašo. Hiša je stara 300 let in potrebna popravila. Streha zamaka, da se ruši strop. Redi devet goved, katastrskega dohodka pa ima 4.255 dinarjev. Dobiva priznavalnino 125 dinarjev mesečno.

Pri partizanih je bil od 14. februarja 1943 in si kot tak dvakrat zlomil nogo. Konec vojne je dočkal kot borec VDV. Živi v družinski skupnosti še s tremi, od katerih sta dve ženski starejši od 55 let.

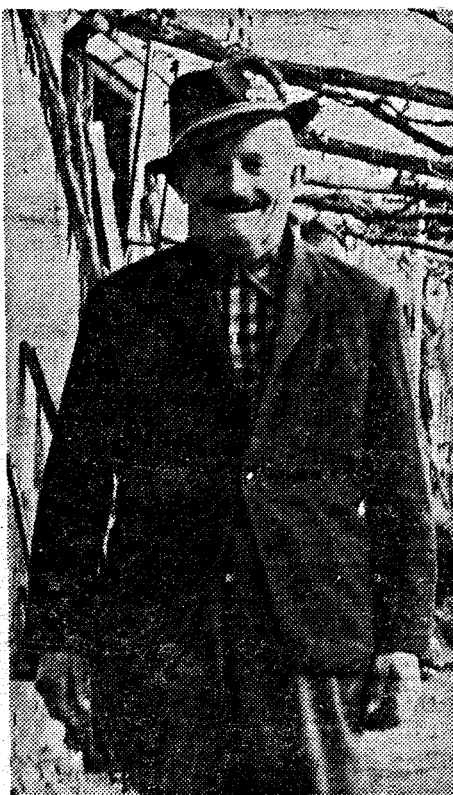
»Slabo smo motorizirani. Traktor sem dobil že iztrošen in je zdaj čisto odpovedal, tako da si ne morem veliko pomagati...«

Potožil je še o davkih, ki da so večji kot za časa Avstrije ali pod Italijo. Vsako leto mora zanje dati dve lepo rejeni teleti. Potem za oblačenje, popravila in drugo veliko ne ostane.

Zunaj sem videl veliko železa od granat iz prve svetovne vojne. Tudi tega zbirajo, da dobe kakšen dinar.

Frančiška Glešič iz Šmihela 23 pri Aljševici je stara 71 let. Živi pri hčerki. Posestvo je obremenjeno s 3.010 dinarji katastrskega dohodka. Aktivno in organizirano delo za NOV ima priznано od 29. septembra 1942. Takrat so njo, moža in hčerko Italijani internirali, ker je sin Franc 12. septembra 1942 odšel k partizanom. Internaciji se je izognil tudi sedemnajstletni Anton, ki je tudi odšel k partizanom. Oba sta bila oficirja. Franc je nedavno umrl kot višji mornariški oficir, Anton pa je 100 odstotni vojaški vojni invalid. Mož je v Italiji dobil malarijo, kar mu je skrhalo zdravje, da je že lep čas vdova. Po vrnitvi iz internacije je ona kot tudi hčerka aktivno delala za NOV.

Kristijan Badalič iz Oseka 27 je star 72 let. Dvojno delovno dobo so mu priznali od 29. novembra 1942, ko je bil izvoljen za predsednika odbora OF za Osek,

Andrej Komel iz Kromberka 146 se je bojeval v enotah VOS in VDV.

Vitovlje in Žiže. Po 7. marcu 1943 je bil predsednik odbora še s širšim območjem, sredi leta 1944, po volitvah v krajevne narodnoosvobodilne odbore pa je bil le še odbornik. Dobiva 125 dinarjev priznavalnine. Živi v družinski skupnosti s sinom Stanikom; ta je šel k partizanom 17-leten, ob kapitulaciji Italije sta oba odšla na goriško fronto. Sin je bolehen. Dieto mora imeti že od 1956. leta in se zato ni mogel zaposliti v tovarni, preživljati pa mora 3 otroke. Nekaj rešuje snaha, ki je zaposlena pri Meblu. Posestvo je obremenjeno s 2.500 dinarji katastrskega dohodka, redijo pa le 4 glave živine.

Kot vidimo, ne bi noben od opisanih (po osnutku zakona o starostnem zavarovanju kmetov) imel pravice do varstvenega dodatka, če bo le-ta pogojen s katastrskim dohodkom. Imamo pa tudi še bolj zapletene primere. Imamo tako zaslužne borce, ki jim ne moremo odreči pravice do pokojnine.

TAM, KJER SE JE ODLOČALA USODA REVOLUCIJE NA PRIMORSKO

Kako naj na primer odrečemo pravico do pokojnine Petru in Olgi Fornazarič iz Vogrskega 129? V njuni hiši je bil ustano-

vljen Pokrajinski komite KPS za Primorsko in v njej lep čas tudi deloval. V domiselno zgrajenem bunkerju in po zaslugi stvari revolucije do konca predanih Olge in Petra so tu našli zatočišče in najboljše pogoje za revolucionarno delo Tomo Breje — Lojze, Anton Velušček — Matevž, dr. Aleš Bebler — Primož, Franc Leskošek in mnogi drugi. Petra Fornazariča so Italijani 11. januarja 1943 aretirali, ga v tržaških zaporih strahovito mučili in pretepali, 10. marca 1943 so aretirali še Olgo. Tudi njo so večkrat pretepali do nezvesti, a pokazala je brezmejno junaštvo in brezmejno zvestobo veliki stvari osvobodilnega boja slovenskega ljudstva. Ne samo, da nista ničesar izdala, marveč je ravno Olga s pametnimi in premetenimi odgovori odvrnila vsak sum o tem, kje bi se lahko nahajalo vodstvo osvobodilnega gibanja za Primorsko. Tudi hčerke niso ničesar izdale. Peter je po prihodu iz zapore odšel k partizanom, kjer se je boril kot borec s položajem partizanskega častnika. Ta dva človeka sta pojem za Primorsko. Vsaj eden od njiju moral dobiti pokojnino po 36. členu temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju, ker so njune revolucionarne zasluge neprecenljive. Ker pa je Peter umen kmet, ker si zna pomagati in trdo delati, ne dobi niti priznavalnine.

Poglejmo, v kakšnem stanju živita Olga in Peter. Olga je v 61. letu, Peter pa v 65. Osnovo za davčno odmero imata visoko, saj plačata 3.000 davkov! Delati na polju več ne moreta, zato sta vso živino prodala in se kooperacijsko povezala s perutinarско farmo Kras na Pivki. Uredila sta si pitlišče za 9.000 piščancev in se zavezala za takšno rejo za dobo osmih let. Zadoližila sta se za več kot 100.000 dinarjev. Iz tega naslova si najbrž ne bosta mogla pridobiti pravice do minimalne pokojnine, ker sta že preveč v letih. Tako pravico bi si pridobila šele blizu starosti osemdeset let, kar pa je brez pomena.

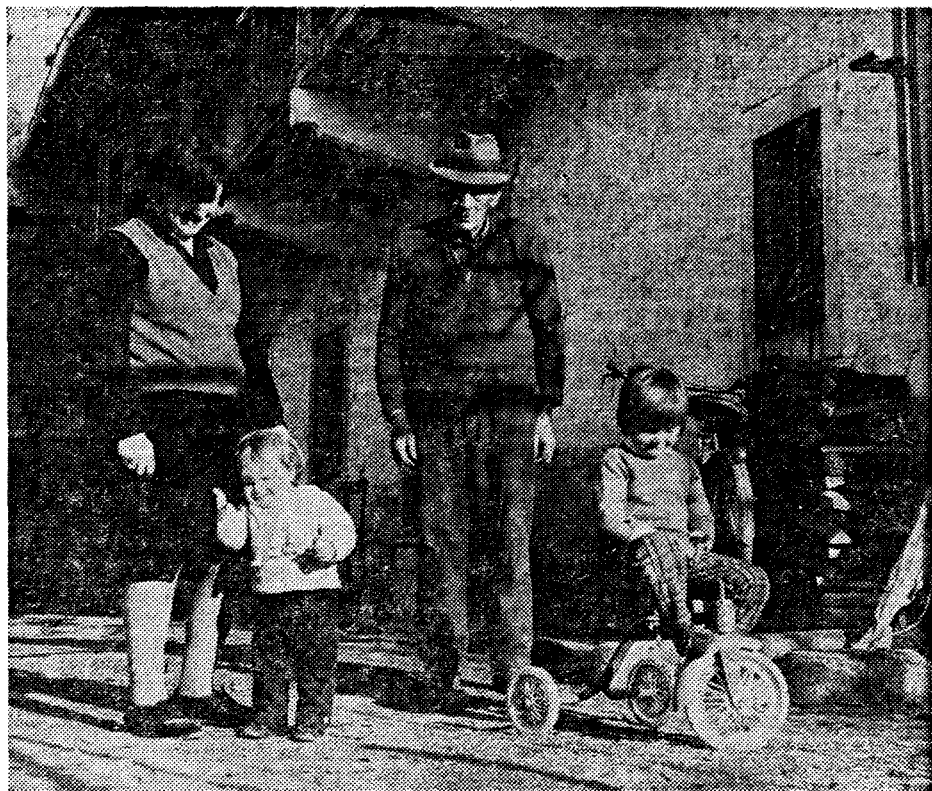
Olga in Peter Fornazarič sta mi še povedala, da ni v vsem Vogrskem niti enega kmeta, ki bi imel 800 dinarjev katastrskega dohodka, pa čeprav jih je nekaj zelo siromašnih. Izrazila sta mnenje, da je cenzus v obliki katastrskega dohodka neumesten.

»Če želijo komu na stara leta kaj pomagati, potem naj dajo ne glede na količino zemlje, če je s svojim delom med vojno to zaslužil, saj je vendar delal, saj je vendar žrtvoval, saj se je vendar boril, dajal in podpiral vse...«

NEKAJ PRIMEROV KRASA

Že v Gorici so mi povedali, da na Krasu ni tako perečih socialnih problemov kakor v hribovskih predelih, ker ima Kras boljše prometno povezavo in so Kraševci tudi sicer bolj iznajdljivi. To pa je samo še en dokaz, da zemlja dandanes praktično nima več vrednosti. Vsak še tako majhen zaslužek iz delovnega razmerja prinaša več kot katerakoli kmetija na Krasu.

(Koniec prihodnjic)

Alojz Jelušič iz Kazelj 48 pri Štorjah, s snaho Marijo in dvema vnukoma, deklico, staro 4 leta, in dečkom, starim 16 mesecev. Delal je kot intendant pri gospodarski komisiji, dvojna doba mu je priznana od avgusta 1943. Ima 9 ha zemlje in 1.830 dinarjev katastrskega dohodka. Star je 72 let in boluje za TBC (v zadnjih treh letih je bil trikrat v bolnišnici, enkrat 10, dvakrat pa po 2 meseca), je torej za delo nesposoben. Sin Marijan je predlanski umrl ter zapustil ženo in dva nepreskrbljena otroka. Prejema 300 dinarjev priznavalnine.

LAMA

specializirano podjetje za proizvodnjo pohištvenega konstrukcijskega okovja vam predstavlja svoj bogat proizvodni program:

- pohištvene navadne in varnostne ključavnice
- varnostne ključavnice s cilindrom
- raznovrstne pohištvene ključke
- vse vrste sklepnihi spon
- odmične spon
- okovje za spajanje
- pohištvena kolesa
- magnetne in navadne zaskočnike
- zapake
- posteljno okovje
- pohištvene noge in pribor
- unit in krilne matice
- ostalo drobno pohištveno okovje in pribor

Sprejemamo tudi naročila za izdelke iz pločevin, umetnih mas in odlitke iz cinkovih litin.

Cenjenim kupcem toplo priporočamo navedene izdelke z jamstvom kvalitete.

Delovnim ljudem in poslovnim prijateljem želimo srečno in uspešno novo leto 1972.

ŽIVILSKA INDUSTRIJA KAMNIK

Fizol je — podobno kot riž — že prastara kultura. Nekoč so ga uživali predvsem sužnji, ki so opravljali težka fizična dela. (Egiptovski sužnji pri zidanju piramid).

Zaradi izrednih sestavin fizol se danes cenimo, zlasti še, ker ga z raznimi dodatki lahko pripravljamo na najrazličnejše načine.

KUHANI LUŠČENI FIZOL PISANČEK

— je novost na našem tržišču. Dve poglavitni prednosti: prihranek na času in vedno je enako dober. Uporabimo ga lahko za hladne in tople jedi. Tekočine ne zavržemo, ker vsebuje hranilne snovi.

kuhani luščeni FIŽOL pisanček

Kreditna banka Koper

čestita vsem delovnim ljudem in poslovnim prijateljem in želi srečo in uspeh v 1972 letu

Borci, invalidi,
rezervni starešine!

Vlagajte svoje prihranke v naših ekspoziturah:

— Piranu, Portorožu, Izoli, Sežani, Postojni, Vipavi, Ilirski Bistrici, Cerknici, Starem trgu in v podružnici v Kopru.

Zvišane obresti na hranilne vloge:
na vpogled 7,5 %
na rok vezanja 1 leto 9%
na rok vezanja nad dve leti 10 %

Za vse denarne posle KBK

ČE BI VSI VOJAKI TEGA SVETA STRELJALI S FIZOLOM, BI IMELI RAJ NA ZEMLJI!

Kuhan fizol je izredno praktičen za hitro pripravo raznih predjed, fizolovih juh, enolončnic, prilog in solat. Da osvežimo vašo kuharsko fantazijo, navajamo nekaj primerov uporabnosti belega in rjavega fizola — kuhanega. KOT HLADNE PREDJEDI tunina s fizolom (beli), sardine s fizolom (rjavi)

JUHE — krem juhe, domače juhe s celim fizolom, fizolova juha s slanino (rjavi), pretlačena fizolova juha (beli)

RAZNE ENOLONČNICE — srbski pasulj (beli), minestra (testenine in fizol rjavi) PRIOGE — belokranjski »matevž« (krompir in fizol), fizolovi pire ali kaša, fizolovi štruklji, fizol z ocvirki z zeljem ali repico

SOLATE — fizol z bučnim oljem, mešane solate s svežim zeljem, radičem ali zeleno solato.

MESO IN ZELENJAVA VAM BO OSTALA VSE POLETJE SVEŽA, ČE JO BOSTE HRANILI V KONZERVATORJU — HLADILNIKU ZA GLOBOKO ZMRZOVANJE.

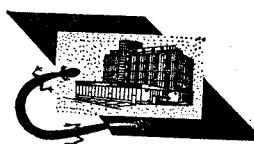
OGLEJTE SI NAŠE
ZALOGE V

zanja
BLAGOVNICI

KUIK
GLAVNI TRG

IN PRODAJALNI STEKLO
PORCELAN NA KOROŠKI
CESTI

Prodajamo
na potrošniški kredit

Hotelsko gostinsko podjetje

KRAS

POSTOJNA

priporoča
obisk v svojih obratih:

- hotel Kras, Tržaška c.
- hotel Sport, Kolodvorska 1
- motel Proteus, Kosovelova 1
- Ribja restavracija, Zalog
- Restavracija-kavarna Jadran, Titov trg 1
- gostišče Stari grad, Senožeče
- motel Erazem, Belsko
- motel vila Amfora, Kostrena pri Reki

Prenočišča, jedala in pijača — dobro počutje — skrb za našega gosta. V letu 1972 želimo vsem delovnim ljudem, poslovnim prijateljem in našim gostom še posebej srečno, zdravo, uspešno in zadovoljno novo leto.

LJUBLJANSKE MLEKARNE

LJUBLJANA, Tolstojeva 63

z delovnimi enotami in poslovalnicami

želi vsem potrošnikom, delovnim ljudem Jugoslavije in poslovnim prijateljem srečno, zadovoljno in uspešno novo 1972 leto.

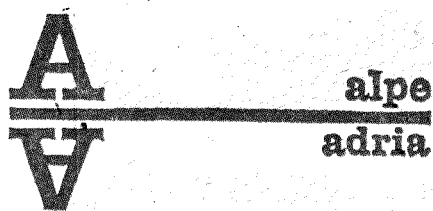

VINJAK SLOVIN

in srečno 1972

SMUČAJTE Z ALPE - ADRIA ZASTONJ!

Turistična organizacija A—A bo v letu 1972 na vsakem izletu ali potovanju izžrebala gosta, ki bo potoval zastonj in mu vrnila denar, ki ga je vplačal ob prijavi. Lahko se sreča nasmehne prav vam!

Smučarski izleti in tečaji:

KRIMML — visokogorsko zimskošportno središče v avstrijskih Alpah na višini 1100—2200 metrov.

PERMINI:

- od 23. I. do 29. I. — 7 dni (samo še nekaj prostih mest)
CENA: 1.045.— din
- od 29. I. do 5. II. 8 dni — CENA: 1.183.— din
- od 5. II. do 10. II. — 6 dni — CENA: 918.— din
- od 10. II. do 16. II. — 7 dni CENA: 1.045.— din
- od 5. III. do 11. III. — 7 dni CENA: 1.045.— din

Pri plačilu v devizah — 5-odstotni popust.

MEŽICA — moderno opremljeno smučarsko središče v Mežiški dolini ob vznožju gore Pece.

TERMINI:

- od 23. I. do 29. I. — 7 dni (samo še nekaj prostih mest)
CENA: 649.— din.

- od 29. I. do 4. II. — 7 dni CENA: 649.— din.
- od 20. II. do 25. II. — 6 dni CENA 613.— din.

V ceno je vključeno vse od prevoza, polnih pensionov, vadiatelja, žičnic, kovanja in drsanja do otroške vzgojiteljice.

**NAJCENEJŠE POČITNICE
NA SNEGU:**

7-dnevni smučarski tečaji z vsakodnevnim prevozom (prevoz, enolončnica, vadiatelj, žičnica).

RAKITNA:

- od 20. I. do 2. II. (7-dnevna tečaja)
CENA: 270.— din.

KUREŠČEK:

- od 22. I. do 4. II. (7-dnevna tečaja)
CENA: 250.— din.

A—A organizira 7-dnevne smučarske tečaje in izlete še:

KRANJSKA GORA:

- od 9. I. do 25. II. (tečaji po 7 dni)
CENA: od 789.— do 817.— din.
- V šolskih počitnicah bo tudi vsakodnevni prevoz v Kranjsko goro.

OPATIJA — Platak:

- od 23. I. do 4. II. (tečaji po 7 dni)
CENA: 748.— din.

ZATRNİK PRI BLEDU:

- od 30. I. do 5. II. — 7 dni
CENA: 663.— din.

Na vse smučarske tečaje in izlete je možen tudi prevoz z lastnim osebnim vozilom. V tem primeru se cene znižajo za ustrezen prevoz (od 45.00 do 160.00 din)

Prijave sprejema »TURBIRO« Alpe—Adria Ljubljana, Masarykova 14, poleg Pivnice: tel. 315-092 in 315-677.

RUDIS

Poslovno združenje

»RUDIS« — rudarsko industrijska skupnost, Trbovlje
— raziskuje, projektira, gradi in kompletno opremlja rudarske, gradbene, energetske in industrijske objekte

DEJAVNOSTI:

geodetska dela
geologija in vrtanja
raziskave materiala in konstrukcij
tehnologija
projektiranje
rudarska dela
gradbeništvo
proizvodnja gradbenega materiala
proizvodnja rudarske in industrijske opreme
montaža rudarskih in industrijskih naprav
zastopanje tujih tvrdk
industrijska kooperacija
šolanje kadrov
izvoz in uvoz

ČESTITKA: Vsem članom Poslovnega združenja ter vsem poslovnim partnerjem želimo uspehov polno leto 1972.

Kajuhovo zbrano delo

Zavod »Borec« je te dni obogatil slovenski knjižni trg še z eno dragoceno knjigo: z ZBRANIM DELOM KARLA DESTOVNIKA-KAJUHA. V njej so objavljena vsa njegova dela: pisma, pesmi, proza, prevodi in drama »Mati«. Zbirka, ki jo je uredil, ji napisal uvodno študijo in jo opremil z opombami prof. Emil Cesar, bo neizbežno potrebna študentom in gimnazijskim dijakom, vesel pa je bo tudi vsak zaveden Slovenec. Knjiga je vezana v platno, je okusno opremljena in ima 568 strani. Cena je 120,— dinarjev.

...Tudi boji tega dne so zahtevali velike žrtve. Med drugim je bil v teh bojih ranjen in ujet član kulturniške skupine Sveto Marolt-Spik. Naporni pohodi, zvezani z nadčloveškimi težavami, so Kajuha močno izčrpali. Ob preboju proti Belim vodam se je še komaj premikal. Divizija se je nato prebijala čez Zavodnje in pozno popoldne zasedla raztresene domačije na sektorju Topolšica — Bele vode — Šentvid. Štab divizije se je nastanil pri kmetu Banku v Topolšici št. 195, nekaj sto metrov nad njim, pri Zlebniku v Šentvidu nad Zavodnjem št. 2, pa štabna patrulja, divizijska kulturniška skupina in drugi. Skupina je prišla v hišo še za dne in se nastanila v zgornjih prostorih hiše, v stanovanju nekega Javornika... Tega dne je skušal Kajuh še po-

Ko bo človek človeka prepoznal

*Zakaj ne nosite v dlaneh
svojih src, ljudje?
Zakaj vam niso vpisane v oči
vaše misli in želje?
Kajti prav v teh dneh,
ko je vsaka slutnja greh,
ko si vsak želi uteh
in skriva vsak po svojih se poteh,
prav v teh, prav v teh usodnih dneh,
bi morali nositi vsi srca v dlaneh...
In kadar bi se zavedeli,
kaj naš up velja,
kaj velja naš težki boj,
da ni malo naših,
da nas je nebroj!*

*Ljudje,
če v vaših bi oči razbral,
po kakšnih hodite poteh,
in če vsakdo od vseh srce
na dlan bi dal,
da človek bi človeka prepoznal,
takrat bi v hipu
stari svet propal...*

slednjič vzpostaviti zvezo z domom. Pesnikova mati se je spominjala, da je prišel tega dne k njim kmet Marolt iz Raven pri Šoštanjju s sporočilom, da je šel Kajuh skozi Ravne. To pa je bilo po 20. februarju, ko je tudi kmet Marolt s Plešivca povedal Neteku Kajuhovo sporočilo o prihodu v rojstno okolico, že drugo sporočilo domačim. Podobno obvestilo o prihodu v okolico Šoštanjja je poslal tudi Mariji Medvedovi.

Pred odhodom k Zlebniku se je Kajuh nekaj časa zadrževal pri Banku. »Ta večer smo prvič po dolgem času pošteno jedli,« pripoveduje o poslednjem srečanju s Kajuhom Matevž Hace, »bil je namreč pustni torek. Nekaj časa je sedel med nami tudi Kajuh. Sedel je za pečjo in si grel premle roke. V obraz je bil shujšan in zaraščen.

Danes je bil pa hudirjev dan. Pa tako blizu mojega doma, je dejal.

Gospodinja je delala krofe.

Sezuj se in na peč pojdi, da se pogreješ, sem mu rekel.

Eh, kaj bi se sezual, bom šel kar za ostalimi k Zlebniku, saj je že za vas sobica premajhna!

No, ni, kar lezi, za tebe bo pa že še prostora, sta mu dejala Luka in Kodrič.

Bom kar šel, za silo sem se že okrepčal. Jutri pa se zopet vidimo. Lahko noč! To je še rekel in odšel.

Po prihodu k Zlebniku se je napotil Kajuh naravnost k že ležečim kulturnikom in se ulegel v kot k steni, k Marti Paulinovi, ko je še prej odložil v kot brzostrelko. Po izjavah prič bi sodili, da Kajuh ob nemškem napadu ni spal in je še slišal opozorilo Vladimira Kravca, ki je bil prav tako v sobi, kjer je spal Kajuh. Le-ta se je po naključju ozrl skozi okno in zagledal, da so se hiši približali sovražnikovi vojaki. Tako bi sklepali tudi po izjavi Marte Paulino-

ve, ki se spominja, da takrat, ko jo je prebudilo streljanje, Kajuha ni bilo več v sobi. Enako bi sklepali tudi po izjavi Franca Bevca, predvsem pa po izjavi Antona Znidaršiča Franciju Strletu. Kajuh je hotel, kar ni bilo nič nenavadnega, ker so se podobnega načina bojevanja posluževali tudi drugi borci, oborožen in z nahrbtnikom, najprej priti skozi hišna vrata blizu stopnic in potem zavzeti na prostem bojni položaj. Ker pa ga je France Bavec opozoril na nemško zasedo pri teh vratih, se je skušal prebiti iz hiše pri vratih, ki so vodila na prosto skozi razsvetljeno kuhinjo. Pri tem ga je izza kuhinjskih vrat ustrelil nemški podoficir, ki je patruljo vodil, z rafalom iz brzostrelke. Kajuh je torej padel, preden je Ivan Lamovšek-Rumo, komandir štabne patrulje, prispel do prvega nadstropja, in še preden je skušal s tem, da bi odvrnil bombe, preprečiti Nemcem dostop do hiše...

...Napadenim so potem po prvih streljih hiteli na pomoč člani divizijskega štaba, za njimi pa tudi bataljon Tomšičeve brigade. O dogodkih pripoveduje Tone Vidmar-Luka, katerega pričevanja so toliko večje vrednosti, ker je prišel v hišo neposredno po nemškem napadu. Kot priča podaja nekatera doslej neznana dejstva v zvezi s Kajuhovo smrtjo: »Ko nekaj po treh dneh pojem, se je že stemnilo. S komandantom Jožetom Klanjškom-Vasjo gledava na karto in se pogovarjava, kam naj gremo naprej, da se izognemo neprestanemu obkoljevanju, je pri Zlebniku zapel mitraljez, počilo je par bomb, nato pa nastane puškarjenje. S Hacetom hitiva na pomoč, gaziva kar po snegu proti Zlebniku. Kurirji so medtem zavzeli položaje v gornjih prostorih (I. nadstropje) in nudili odpor skozi okna. Streljali so tudi na naju, ko so me prepoznali po glasu, ker sem vpil..., so prenehali. Ko prideva do hiše, so bili že trije kurirji in med njimi tudi moj brat Jože, na snodnji strani...« Ko sta prispela Tone Vidmar-Luka in Matevž Hace do hiše, sta bila Kajuh in kuhar Adamič že mrtva. Po Vidmarjevem ukazu članom štabne patrulje, da naj izpadejo iz hiše, so s kurirji pregledali vso bližnjo okolico in gospodarsko poslonje ter za hišnim vogalom našli tri mrtve Nemce, ogrnjene v bele halje. Eden izmed njih je imel puškomitraljez, druga dva puški...

...Približno ob enajstih ponoči sta nato Tone Znidaršič in France Bavec skupala za Zlebnikovo hišo, v gredi, približno meter globoko jamo v snegu, kamor so potem člani širšega štaba začasno pokopali Kajuha in Ivana Adamiča. Teden dni po tem, na-

BERT BRECHT:

Zimska pomoč

*Poslanči zimske pomoči
z zastavami, s trobentami
gredo do revnih koč.*

*Ponosno vlačijo tja zbrane
vse cunje in ostanke hrane
najrevnejšim v pomoč.*

*Iz rok, ki so ubile brata
naj sprejme ta uboga jata
kar Hitler ji je dal.
A kruh se v grlu jim zatika
in le komu naj gre z jezika
zanj hitlerski pozdrav?*

Karlsruhe, 1937. V stanovanje stare žene, ki stoji s hčerko ob mizi, prinese dva člana SS enote zavitek zimske pomoči.

PRVI ESESOVEC: Tako, mama, to vam pošilja fuhrer.

DRUGI ESESOVEC: Da ne boste mogli reči, da ne skrbijo za vas.

STARA ŽENA: Hvala lepa, hvala lepa. Krompir, Erna. In volnena jopica. Oh, še jabolka.

PRVI ESESOVEC: Pa še fuhrerjevo pismo, v katerem je tudi nekaj. Kar odprite!

STARA ŽENA (odpre pismo): Pet mark! Kaj praviš zdaj, Erna?

DRUGI ESESOVEC: Zimska pomoč!

STARA ŽENA: Zdaj pa morate tudi vi vzeti jabolček, mladi mož, pa vi tudi. Ker ste to prinesli in ste morali priti tako visoko po stopnicah. Kaj drugega vam nimam ponuditi. Pa tu-

Naslovna stran knjige

slednji torek, ga je skupaj z drugimi borci prepeljala Ana Brusnikova, ki je živela tedaj na Bankovem posestvu, na pokopališče v Zavodnje in pokopali so ga v skupnem grobu z Antonom Batičem, Vinkom Martinkom, Ivanom Adamičem in nekim italijanskim partizanom. Po osvoboditvi so Kajuhove posmrtni ostanke 13. novembra 1945, skupaj s posmrtnimi ostanki Antona Bati-

»Akcija 5«

IMKO Ljubljana, 500; Opekarne Košaki, Maribor 1000; Črevarna, Ljubljana 500; Balala, Ljubljana 300; Biro za fiz. načrt. Ljubljana 300; Obalni komite ZK Koper 200; Vodovod Radovljica 200; Sind. del. stor. dej. Jug. republiški odbor za Slovenijo 1000; Vodna skupnost »Favinja«, Celje 2000; Grad. podj. »Granita«, Slov. Bistrica 400; Sijaj, Hrastnik 1000; Opekarna Srožnica, Zalec 200; Medex Ljubljana 500; Vrvarna, Ljubljana 500; Stil, Koper 500; SGP Grosuplje 300; NK Olimpija, Ljubljana 1000; Skupščina občine Zalec 1000; Izletnik Celje 200; Montana Zalec 200; Zdravstveni dom N. Gorica 1000; Uradni list SRS, Ljubljana 500; Tehnocommerce, Ljubljana 2000; Skupščina občine Logatec 1000; Kemična čistilnica, pralnica in barvarnica, Maribor 1000; Sava, Kranj 2000; Elux, Ljubljana 500; Indos, Ljubljana 3000; Stanovanjsko podjetje Bežigrad 1000; Obal-

ča in Ivana Adamiča, prekopali in prepeljali v Šoštanj, kjer so Kajuha pokopali v rodbinski grob Destovnikovih.

Naslednjega dne po Kajuhovi smrti je v zgodnjih jutranjih urah divizija svoj pohod po Štajerski nadaljevala. S tem dnem je pojenjavala silovita nemška ofenziva, s tem dnem pa so se začeli tudi zmagoviti ofenzivni boji enot Štirinajste divizije.

ni sindikalni svet, Koper 500; Skupščina občine Mozirje 500; Zarja, Maribor 1000; Gozdno gospodarstvo, Novo mesto 2000; komunalni servis, Jesenice 200; Združeno PTT podjetje, Ljubljana 1000; Rep. Stane, Izola 50; Vino, Kranj 1000; BPT Tržič 1000; Zdravstveni dom, Jesenice 100; Novoteks, Novo mesto 1000; Zavarovalnica Sava PE Maribor 500; Sindikalna podružnica okraj. sod. Celje 200; Obnova Celje 500; Okrajno javno tožilstvo Maribor 1000; Rudnik, Laško 500; Tomos, Koper 1000; Sklad skupne porabe, Tržič 200; Inštitut za hmeljarstvo, Zalec 200; Varnost, Ljubljana 1000; KIK Murka, Murska Sobota 500; Podjetje za popravilo vozil, Ptuj 500; KORS, Rog. Slatina 300; Sindikalna podružnica PM, M. oSbota 300; Sindikalna podružnica PM, M. Sobota Naravno zdravilišče Triglav, Mojstrana 200; Javno pravobranilstvo, Koper 150.

DENARNA SREDSTVA LAHKO NAKAZETE NA TEKOČI RAČUN ŠT. 501-1-583 Z OZNAKO »PRISPEVEK 1972«

DRUGI ESESOVEC: In da bi bila pri najinem prihodu posebno glasno zaklicala »Heil Hitler!« — tega tudi nisem čul. Si ti?

STARA ŽENA: Pa saj je zaklicala Heil Hitler in tudi jaz sem to rekla. Heil Hitler!

DRUGI ESESOVEC: No, saj to je kar fletno marksistično gnezdo, v katero sva zašla, Albert. Tole gospodinjsko knjigo si morava malo od blizu pogledati. Pridite kar z nama, tja, kjer stanujete.

(Zgrabi mlado ženo za komolec).

STARA ŽENA: Ampak saj je vendar v tretjem mesecu, noseča! To vendar ne morete... to vendar ne boste storili! Ko ste nam vendar prinesli zavitek in ste jedli jabolka! Erna! Saj je vendar zaklicala Heil Hitler, zaboga, kaj naj napravim? Heil Hitler! Heil Hitler!

(Izbruha jabolko. — Esesovca odpeljeta njeno hčer. Stara žena še kar naprej bruhaja: Heil Hitler!)

BERTOLT BRECHT, rojen 10. 2. 1898, spada med najvidnejše nemške pesniške osebnosti tega stoletja. Sprva je študiral medicino in prirodnoznanstvo, kmalu pa se je posvetil gledališču. Kot dramaturg in režiser je deloval v Münchnu v »Kammerspielen«, nato kot dramaturg pri Reinhardtju v Berlinu. Za odrski prvenec »Bombi v noči« je prejel Kleistovo nagrado. Po požigu Reichstaga je zbežal v inozemstvo; živel je v Avstriji, Danski, Švedski, Finski, Rusiji, Ameriki in Švici. Leta 1948 se je vrnil v Nemčijo, kjer je do svoje smrti 1956. skupaj s svojo ženo Helene Weigel vodil »Berliner Ensemble«, gledališko skupino, ki se še vedno trudi uveljaviti njegove nazore.

Brecht je pesnik družbene »zadnje plati«. Svojo napadalno socialno kritiko združuje iz vidika preprostega človeka in s trdnimi, treznimi oblikami moderne stvarnosti. Brecht je parodist velikega sloga, kot družbeni kritik in kot pesnik je satirik. Prev. STANA VINSEK

TUDI LETOS NE GRE BREZ IGORJA

Prihaja leto 1972. Kot vedno na severni polobli na višjih vzporednikih si tudi za to novo leto pihamo v roke, če nimamo rokavic, si potiskamo pokrivala globlje na oči in vihomo ovratnike. Tudi kurimo bolj prizadevno, če imamo kaj nalagati ali vlivati v peč in če nas še niso osrečili s centralno kurjavo.

Kot že več let pred novim letom mi je tudi letos uredništvo »TV 15« ljubeznivo predlagalo, naj bi s svojo modrostjo napolnil nekaj stolpcev tega slavnega časopisa.

Stari partizani smo že sicer najbrž vse preveč nagnjeni k razmišljanju, saj so nas politični komisarji s svojim prizadevanjem vztrajno spreminjali vsa vojna leta v misleča in ne v poslušajoča človeška bitja. Tovarišu z uredništva sem rekel, naj me kaj vpraša, pa bom odgovoril. In tako je nastal tale »intervju«:

Igor, rad bi te marsikaj vprašal bralcem v poduk in zabavo. Ne vem pa prav dobro, s čem bi začel. Glede na to, da zadnje čase precej govorimo in pišemo o socialni diferenciaciji, bi morda začela z njo? Toda oba imava tujke v želodcu in zato bi te najprej vprašal, kaj so sploh tujke in kakšne težave si že imel z njimi. Se le pozneje bi se pogovarjala o socialni diferenciaciji ter poskušala to imenitno in modro besedo z zelo grenko in kislo vsebino prevesti v naš domači jezik.

Kot vsak komisar sem tudi jaz pri partizanih moral razlagati borcem tujke. Tako kot so nas učili na partijskem tečaju, sem si pri tem prizadeval biti čimbolj enostaven in »egzakten«. Predvsem pa sem pri razlagah zelo resnih zadev uporabljal »znanstveno-saljivo obliko«. S tem sem se znebil vloge budilke spečih med političnimi urami.

Ni bilo potrebno preveč časa in modrosti in že sem spoznal, da so tujke neomejeno področje za širjenje dobre volje med borci. Pa tudi, da si na saljiv način razloženo ljudje bolj zapomnijo kot na suhoparen in resen.

Nekega dne nam je govoril o tujkah major Ante. Zahteval je naj jih odpravimo. Ni se najbrž zavedal, da sploh ne zna več govoriti brez tujk, zato je imel njegov nastop podoben učinek, kot če bi pijanec govoril o potrebi boja proti alkoholizmu. Kmalu zatem sem na rednem numorističnem večeru, na katerem je bil tudi Ante, ponovil njegov govor z vsemi tujkami vred, le skrajšal sem ga malo. Požel sem silno navdušenje, posebno še, ker sem posnemal tudi Antejeve kretnje.

Ante je moj nastop razumel kot osebni napad nanj, zato me je poklical na zagovor. Ko me je ošteval, so mu spet iz ust iletale tujke. Jaz sem poslušal in vsako samo ponovil. Po tretji tujki me je napodil ven in se glasno začudil, kdo me je »postavil« za komisarja. Kasneje ga ni bilo več na humorističnem večeru.

Prav ob tistem času je prišel do nas tudi slovarček tujk, ki ga je natisnila tehnika CK. To je bil odraz ugotovitve, da v našem tisku že mrgoli tujke kot uši po partizanovi srajci po večtedenski ofenzivi in da zato preprost človek lahko ne razume vsega. Pojavljale so se še nove in nove in mnogi so kar teknovali, kako bi s tujkami dokazali svojo učenost.

Slovarček tujk je vplival nam kot sol v neslani inbi. Nemudoma sem se lotil nje.

gove predelave in izpopolnitve. S tem sem samo nadaljeval delo, ki sva ga začela s Prajerjem na partijskem tečaju. Kaj kmalu je visel na »Stenčasu« prvi odlomek. V treh mesecih izhajanja tega slovarja sem prišel do črke »K«. In glejte — mnogi so prihajali brat »stenčas« predvsem zaradi tega slovarja. Kajpak so se krohotali in pripovedovali tudi drugim, kaj so brali. Včasih me je tudi kdo poiskal in mi predlagal kako dopolnitev, ki sem jo navadno rad upošteval in nemudoma uporabil.

Nekega dne pa je prišel skozi vas tovariš Kidrič in se ustavil tudi pred »Stenčaso«. Kmalu je poslal pome in nemudoma zahteval, naj mu izročim tudi prejšnje odlomek.

Čez dva dni me je poklical na zagovor. Pokazal mi je liste, na katerih je bilo precej podčrtanih stavkov. Očital mi je malomeščansko miselnost, za nekatere pripombe pa je dejal, da so tudi duhovite. Potem me je odslovil, pač pa je poklical na zagovor komisarja zaščite Romana. Ta je kmalu sklical sestanek, na katerem sem spoznal, da je z mojim slovarčkom konec. Tudi humorističnih večerov je bilo nemudoma konec. Ostane mi še pojasnilo, zakaj je bila zame tako usodna črka »K« in zakaj je bila tudi zadnja. Tam so si namreč sledili drugi za drugim pojmi kot »komunista«, »kulminacija«, »kultura«, »korupcija«, »kritika« itd. Čeprav nisem imel nobenega namena, da bi vse te pojme povezoval, in tudi niso imeli takrat nobene vzročne zveze, je vendar kazalo na nekaj takega, ker so se te besede brale blizu skupaj.

Sreča za slovensko kulturo in boj proti tujkam pa je bila v tem, da smo izdajali »stenčas« v več izvodih, ker so bile naše enote razmeščene na več krajih. Komisar Vinko, ki je bil na bazi 20, torej daleč v hosti, je ohranil en izvod in mi ga kasneje izročil. Tako sem ga srečno prenesel skozi vse zaplembe. Po vojni sem ves slovarček pretipkal, original pa izročil muzeju.

Posamezne razlage tujk pa so še dolgo živele v pogovorih med borci. Najbrž pa je vse razlage preživela tista, ki pravi, kaj je sploh tujka. Ta pojem sem opisal takole:

Tujka je neznana tovarišica, ki jo slučajno odkriješ in se temeljito pozanimas zanjo. Ko jo spoznaš, ni več tujka. Poznamo tujke s svetlimi in temnimi lasmi, tujke s šiferskega oddelka, tujke iz zaledja in druge. Zato ni nič čudnega, če naši borci kažejo tako veliko zanimanje za spoznavanje tujk. Zaradi teh tujk so mnogi tovariši bili premeščeni, klicali so jih na raporte in jih kaznovali. Tujka je zanimiva za tovariša, za tovarišico pa tujec. Tujec je tudi tisti tovariš, ki na lastno pest odide na izlet v tujino, to se pravi v vasi, in se vrne z dokazi svojega dejanja. Na raportu pa preneha biti tujec, ker je njegovo ime neusmiljeno obelodanjeno. Tujec bi ostal, če bi njegovo ime zapisali smo z začetnicami kot na primer tovariš S. ali P. Tako smo začeli prikrivati krivce šele po vojni.

V začetku najinega pogovora sva sklenila, da bi povedal kaj tudi o socialni diferenciaciji. V zadnjem razdobju vojne smo že poznali razlike med nami in o njih veliko razpravljali. Kaj pa zdaj?

Naj začnem z vojno, zlasti z zadnjim razdobjem, ko so se že začele pojavljati razlike, kakor smo takrat še po slovensko imenovali socialno diferenciacijo. Sprva o teh razlikah nisimo javno govorili, le včasih smo jih pokušali in vohali, kar velja predvsem za razne kuhinje. Tudi tipali smo jih, toda le z očmi, kadar je šlo za razliko med škornji in razbitim čevljem. Kdor je le preveč glasno govoril o teh razlikah, so ga imenovali godrnjača ali kritizerja, take pa so zatirali. Komisarji smo te razlike tudi morali pojasnjevati kot nujnost in so jih kot take tudi sprejemali.

Kot partizanski invalidski upokojenec sem socialni problem. Zato dobivam od občine socialno podporo, ki se znanstveno imenuje priznavalnina. Ko sem tako socialni

problem, ne mislim razpravljati o socialni diferenciaciji, temveč samo o diferenciaciji ali po domače o razlikah. Razlike pa so vedno bile že od začetka sveta, zato se mi zdi taka razprava pomembna samo za dolžino najinega članka. Zavedam se, da bom za daljši prispevek dobil večji honorar.

Kako boš pa letos kot socialni diferencianec praznoval novo leto?

Če bi imel avto, bi govoril o novem diferencialu. Če bi imel kolo, bi govoril o novi duši. Ker sem pa pešec, bom praznoval novo leto doma. Pri tem bom mislil na stari slovenski pregovor: »Ljubo doma, kdor ga ima.«

Če bi imel več sreče v življenju in če bi se povzpел med socialne diferenciale, bi praznoval kje v kakem znanem letovišču. Najbrž bi jo mahnil na Bahamske otoke, kamor morda lahko tudi pridem kot nagrajenec pri nakupu žvečilnega gumija ali mila.

Toda zakaj sem si tako posredno zaželel ravno Bahamske otoke? Do teh želja sem prišel ob prebiranju naših časopisov in revij, kjer je vedno več golih tujk. Ne bom pa trdil, da vsaka golota tudi resnična, oziroma, da je vsaka resnica vedno gola, zlasti taka, ki jo beremo po časopisih. Kljub zrelim letom pa me ni sram priznati, da mi je golota všeč, zlasti glede resnice.

Ob koncu pa vsem zvestim bralcem »TV 15« in še posebno nekdanjim borcem in aktivistom želim v novem letu 1972 veliko sreče. Na svidenje na vseh proslavah 30-letnice brigad!

Osobodilna vojna v Jugoslaviji Na življenje in smrt Desant na Drvar Vojna na Balkanu Kri na kamnu Zgodovina gestapa Roparski zaklad

In še druge knjige iz bogatega repertoarja knjig založbe prejme vsak novi naročnik na TV-15, ki se naroči nanj vsaj za 12 mesecev.

izreži

Priimek in ime:

Naslov:

Pošta:

Podpis:

(Naročnino bom poravnal/a po prejemu položnice — naročnino bom sam nakazal)

Poleg tega ima možnost biti izžreban za eno izmed štirih ročnih ur, ki bodo vsak mesec podeljene med stare in nove naročnike lista.

Člani Zveze združenj borcev in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije! TV-15 je vaše glasilo. Pomagajte ga razširjati; naj pride v vsako partizansko družino, naj ga prebira vsakdo, ki mu naša polpretekla zgodovina ni tuja!

»TV-15«
p.p. 598.
61001 Ljubljana

»Kupi sem nekaj balončkov za na drevesček.«

»Ti pa malo pretiravaš z gledanjem kavbojskih filmov.«

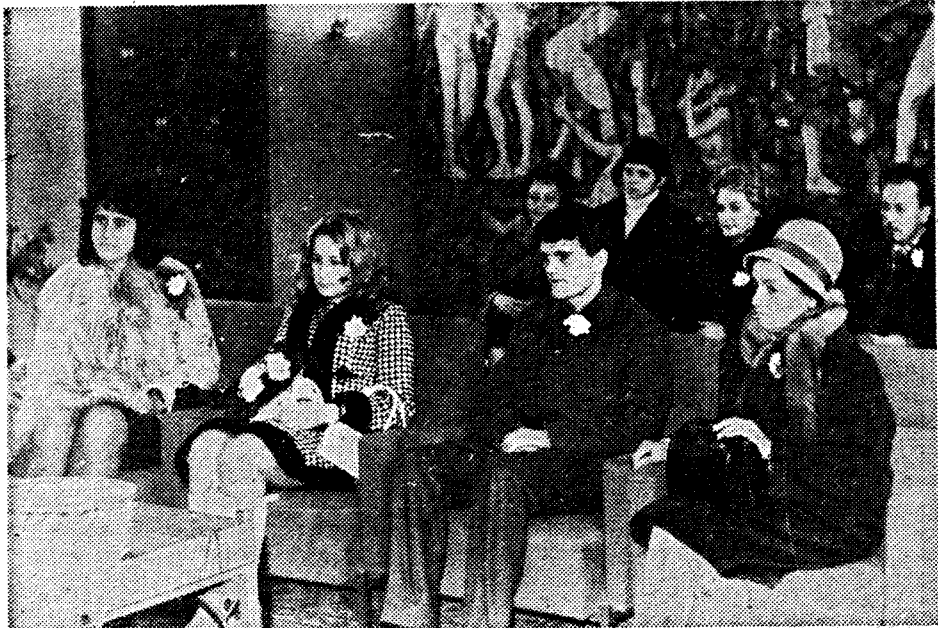
»Kaj se čudiš, vsak po svojih zmognostih...«

»Imam tudi majhen vikend...«

Ko vojak na rajžo gre...

TA RAJŽA IMA ZVEZO Z OH CETJO

Zenin in nevesta s pričama v poročni dvorani

Da se ljudje poročajo, je povsem običajno. In za pasivno občinstvo že kar nezanimivo. Da se poročajo vojaki, je tudi že znano. Da pa se kdo poroči v vojaški sivo olivni obleki, pa je že druga stvar. Bolj zanimiva, interesantna, vabljiva za oči in po-tešitev redovednosti.

In takšna vojaška ohcet je bila pred dnevi v Ljubljani. Na magistratu seveda. On ves nov in ona vsa lepa. On seveda čisto vojaški. Le poguma je morda tokrat nekoliko izgubil. Skratka, bila sta on in ona. Igor Guzelj, novinar, in Neja Dermota, ekonomistka.

Usodna matura

Igor je škofjeločan in tam se je do nedavnega učil znanja. Neja je malo dlje doma. Iz Dolenje vasi. A razdalje niso važne. Važni so občutki.

Igor je seveda podil dekleta po škofjeloških hribih že prej in Nejo je le sem in tja pogledal na loški gimnaziji. Vse do tistega trenutka, ko je maturirala.

In po maturi je seveda obvezen maturantski ples. Igor, že študent v Ljubljani,

bi vsekakor nekaj zamudil, če se ne bi udeležil tako pomembnega dogodka. In kot prvi moški je znal pošiljati svoje poglede tja, kjer je bilo kaj videti. In Neja ni ostajala ravnodušna do mladega študenta, bodočega novinarja.

Tako je začel Igor spet pogostejše hoditi iz Ljubljane domov in še malo dlje, do Dolenje vasi. Včasih se mu je ta pot zdela tako kratka. Ko pa je zdaj premagoval kilometre, se mu je zdelo, da jim ne bo nikdar konca.

Minilo je leto, tri leta, štiri leta. Prišel je poziv. Nič kaj prijeten. Vojaški, seveda. Celje ga je vabilo in zvabilo v svojo sredino.

Minevali so meseci. Drugi, deveti, deseti. Neja je seveda prihajala na obiske, toda ob devetem in desetem mesecu ji ni bilo treba hoditi tako daleč. Igorja so namreč »premestili« v Ljubljano in ga poslali v uredništvo lista »Naša vojska«. Naša in vaša. S tem mislimo seveda na vse tiste, ki jih vojaščina še čaka.

In prišel je december. Mesec praznikov. Najlepši za tiste v vojaški suknji je seveda 22. december. Dan armade. A za Igorja ni

bil ta dan najlepši. Lepša je bila sobota 18. decembra.

Vojaška fantovščina

Seveda bi nekaj preskočili, če bi Igorja že kar poročili. Ne smemo seveda pozabiti fantovščine. Takšne pol vojaške, pol »civilne«. In predvsem snežene. Bilo je v gorah, da ostane vse tajno. Kar se dogaja, se ne sme izvedeti. Pa bi se vseeno lahko. Ni bilo nič vznemirljivega.

Po uvodnem govoru, ob dobri pijači in jedi, se je zvedelo marsikaj, kar je bilo doslej še nepovedanega in kasneje se je zgodilo še marsikaj, kar še ni bilo doživetega.

In je doživljalo to fantovščino kar lepo število fantov, mož, legalno in ilegalno prisotnih vojakov, da ne rečemo starešin. Brez deklet seveda. Takšne fantovščine z dekleti so seveda izdajalske. In če gre za vojaščino, si kaj takega res ni mogoče privoščiti.

Prvi kozarec je dal drugega, četrtega... Končalo se je seveda zjutraj. Pa ne v veselje vseh. Zato je bilo treba seveda vse skupaj še malo podaljšati.

Zdaj pa zares

Ko je minilo od tega sedem dni, pa je šlo seveda zares. V uredništvu (»Naše vojske« seveda) je bilo vse živo. Da ne bi bilo preveč živahno, so vse nepotrebno poslali na teren.

Igor in Neja pa sta ob 9.45 stopila pred matičarja in, če napišemo, da sta rekla »da«, bo več kot preveč. Igor malo raztresen a vendar z občutkom, da je njegov dan nekako bolj slovesen kot dan tistih drugih, ki so se poročili pred njim in za njim. Bil je v vojaški uniformi, poročil se je ob času, ko praznujemo trideset let naše revolucije, ustanovitve naše vojske, ob času, ko praznujemo Dan armije. Vse to so dejstva, ki govore v prid temu, da je bil ta dogodek res še bolj svečan, še bolj trdno zapisan v spomin. Ne samo v njegov. V spomin vseh, ki so kakorkoli povezani s tem dogodkom.

In bila je Neja, ki je ponosno držala Igorja za roko. In lahko bi rekli, da se je ob njem počutila pogumno. Morda še bolj kot Igor sam...

Kar je, je...

Takšne »vojaške poroke« seveda niso običajne. So neka posebnost, ki pa naj bi prišla v navado, če gre za primer, ko se fant odloči za zakonsko zvezo takrat, ko nosi vojaško suknjo. Morda mu bo potem čas hitreje mineval.

Saj tudi Igor pravi:

»Još samo 15!«

Dni seveda. Do konca vojaškega roka.

MITJA CIUHA

Rodil se je na tepežni dan

Oktober je minilo trideset let, odkar je Ivana in Marijo Zlatoper iz Glažute doletelo veliko gorje. Zdaj živita v Grčaricah z drugimi Glažutarji, ki so z njima vred tedaj doživeli nepozabno strahoto. Obiskal sem ju v Grčaricah. Vse okrog Zlatoperjeve hiše je bilo lepo pospravljeno, v drvarnici pa so čakale skladownice skrbno zloženih drv za zimo. Na pragu me je sprejela triinsedemdesetletna Marija. Njen mož, Ivan, je bolehen ležal v sobi. Ko pa je videl, da je

prišel obiskovalec, se je dvignil in me prijazno sprejel.

Tudi v hiši je bilo vse zgledno snažno. Na policah sem opazil knjige, na mizi TV 15 in prav ob mojem prihodu je Marija brala revijo Borec.

— Najrajši berem Borca, TV 15 in Dolenjski list, — je povedala. — Nekateri stvari pa me tako ganejo, da jih ne morem do konca prebrati. Poglejte te slike, kako so naše ljudi streljali! — Pokazala mi je sliko v Borcu.

Ivan pa je začel s tresočim se glasom govoriti o svojih nadlogah — bolehnosti in onemoglosti. Varovati se mora, da bi ga pozimi ne »povohala Matilda«. Potem sta mi pripovedovala, kaj vse sta doživela med vojno. Prav je, da o tem kaj napišem ob Ivanovi 77-letnici; rodil se je 28. decembra 1894 na Gorenjskem. Povedal nam je, da ga je življenje vsa dolga leta teplo, menda zato, ker se je rodil na tepežni dan, Marija se je rodila leta 1898 v Glažuti. Njen oče je bil logar, Jože Šafar, po rodu Kočevar, medtem ko je bila mati trdna Slovenka, Ribničanka. Ivan je delal kot žagar na Auerspergovih žagi v Jelenolu. Tam je bil tudi njegov prijatelj Tomo Pintar; oba sta bila več let v ruskem ujetništvu med prvo svetovno vojno. Tam sta doživela oktobrsko revolucijo in se navdušila za revolucionarnost.

Glažuta je bila gozdno, žagarsko ter delavsko naselje v občini Draga (nekaj časa v čabarskem okraju). Brž ko se je začela vojna, so delavci ostali brez vsega — prodajalne so se čez noč izpraznile. Že po treh mesecih po razpadu stare Jugoslavije so prišli na Veliko goro, nekje med Travno goro in Jelenovim žlebom, prvi partizani iz ribniške čete (ustanovljena je bila 13. junija, njen komandir je bil Filip Tekavč-Gašper).

Zlatoperjev sin Ivan je kaj kmalu navezal stike s partizani. Tedaj mu je bilo komaj 17 let. Ivan in Marija sta mi pokazala sliko in obmolnila s solzami v očeh. Zasukali smo pomenek o oglarju Jožetu Maršiču iz

Handlarjev. Ogljaril je okoli Glažute in sodeloval že od prvih dni s partizani.

Domačini so sodelovali že od vsega začetka z ribniško četo, potem pa so pomagali z vsem, kar so premogli. Šerčerjevim partizanom, ko so se po uspešnem napadu na Lož oktobra 1941 zatekli s sedmimi ujetimi Italijani na Debeli vrh. Ko so partizani na pobudo Glažutarjev napravili pri nadgozdarju Lozarju in logarjih Sturm in Laknerju preiskavo, so tam našli in zaplenili dve karabinki, tri pištole in tri lovske puške. Kočevarji pa so potem odšli v Grčarice in se vrnili od tam s kulturbundovci. Ti so sodelovali z Italijani v gonji na glažutarske delavce in Šerčerjeve partizane. Tedaj so prijeli tudi Zlatoperjevega sina in strojnika Zelnika, Franceta Novaka, Slaveta Martinčiča in Antona Kaplana. Odnali so jih v Ljubljano. Bili so zaprti v belgijski vojašnici, v sosedni celici pa je bil Ljubo Šerčer. Čez tri tedne so jih spustili, ker brez njih ni mogla delati žaga. Zlatoperjev Ivan je bil ob napadu na Grčarice v Šerčerjevi brigadi. Pozneje se je udeležil znamenitega pohoda 14. divizije na Štajersko. Padel je tik pred svobodo, 19. marca 1945 v Ravnah nad Šoštanjem.

TONE OZBOLT

Prispevki za šolo v Cerknem

ZMS, predsedstvo Idrija, 1 odstotek od OD za november 40,90; Krojačnica Idrija v likvidaciji (po sklepu SO Idrija) 7041,—; Jožef Strukelj, Nova Gorica (skupno vplačal 1150,—); Občinski komite ZKS Hrastnik 2500,—; Vaščani Učiče p. Sempas 115,—; Združenje ZB NOV Branik 100,—; Breknuš-Aljancije (na obisku v Cerknem) 100,—; KO ZB NOV Prvačina 150,—; Sindikalna podružnica Skupščine SRS Ljubljana (namesto venca na grob pok. Adolfa inž. Tavčarja 250,—; Org. ZB NOV Dol. Trebuša 200,—; KZB NOV Ciglnj 110,—; Ljubljanske opekarne Ljubljana 500,—; Kristijan in Ana Bavdaž, Pristava, N. Gorica (namesto cvetja na grob Leopolda Smale 100,—; KO ZB NOV Tolminske (Kamna 20,—, Zaga 10,—) 30,—; Srečko Berlič, Ljubljana, Peričeva 34 (odstopljen honorar) 150,—; Goriške opekarne Volčja draga 1000,—; Komite Obč. konference ZKS Murska Sobota 1000,—; Milinarič Franc »Elrad« Gornja Radgona 110; Obč. konferenca SZDL Skofja Loka: Alples Železniki 3000,—, Gorenjska pred. Skofja Loka 500,—; Obč. komite ZKS Skofja Loka (namesto novoletnih čestitk) 500,—; Obč. sindikalni svet Idrija (namesto novoletnih čestitk) 400,—; Osnovna šola heroja Franca Bukovca Medvode-Preska (namesto novoletnih čestitk) 150,—; Osnovna šola Prežihov Voranc Ljubljana (namesto novoletnih čestitk) 200,—; Zbirni račun TIS mestnih občin Ljubljana (namesto novoletnih čestitk) 1500,—; Kupujte za novoletne voščilnice razglednice bolnice »Franja« v poslovalnici Zavoda Borec, Ljubljana, Titova c. 17, ali v osnovni šoli Cerkno in srečite blagovno denarne loterije, katere žrebanje bo 27. januarja 1972. Prispevajte namesto novoletnih čestitk v Sklad za šolo v Cerknem na tekoči račun št. 5202-652-66. Pomagajte graditi Spomenik NOB — osnovno šolo v Cerknem.

dobro je, če veste

GASILCI BODO POSTALI TOP-NICARJI — V prihodnosti bodo gasilci s topovi, ki pa bodo namesto granat izstreljevali na požar močne in velike slapove vode, ali pene. Takšno obstreljevanje bo mnogo bolj učinkovito kakor pa gašenje po starem z brizgalnicami. Poglavitna prednost gasilskega topa pa je, da bo z njim mogoče gasiti iz varne daljave, ne da bi gasilci tvegali življenje. Gasilni top so izumili v Angliji. Zdaj ga še preskušajo, a so bili že s prvimi poskusi zelo zadovoljni.

KOSTNE SKLEPE BO MOGOČE POMLAJEVATI, tako da se bodo mogli spet postaviti na noge stari, na pol hromi ljudje, ki še komaj vlačijo za seboj otrdele ude. Verjetno pa bo treba še malo potrpeti. Upanje sta vzbudila dva kirurga. Anglež dr. George Bentley in dr. Robert Greer; začela sta pomlajevati kostne sklepe pri živalih: v poapnele, trde sklepe vbrizgavata žive celice hrustanca drugih zdravih živali. Po takšni injekciji se začnejo obnavljati hrustančeve celice bolne živali, tako da je sklep razmeroma hitro pomlajen. Zato je upanje, da bo prav tako mogoče zdraviti ter obnavljati tudi kostne sklepe pri ljudeh.

CLOVEK ALI PODGANE — KDO BO KOGA? Zatiiranje podgan, za človeka kot prenašalcev škodljivcev predvsem kot prenašalcev nalezljivih bolezni, še zmeraj ni dovolj uspešno, čeprav po svetu uporabljajo številne sicer zelo učinkovite strupene pripravke. Uporaba teh pripravkov je zelo nevarna za druge, zlasti domače živali, ker skoraj ni mogoče preprečiti, da bi se ne zastrupila kakšna druga žival. Sicer pa strupi za zatiranje podgan niso nenevarni tudi za ljudi. Doslej še niso preskusili pripravka za zatiranje podgan, ki bi bil dovolj zanesljiv in uspešen. Zato bo najbrž zmagala zamisel, naj bi podgane iztrebili tako, kakor se jim je posrečilo nekatere škodljive žuželke — s širjenjem jaloosti med samkami. V Ameriki je dr. Allen Stanley zredil pasmo podgan z dednimi lastnostmi, da samice kotijo jaloove samce. To pomeni, da bi se podgane postopno nrenehale razmnoževati. Izumirle bi dosežanje nasme in se razširile (začasno) rje z jalo. vimi samci! To dandanes ni več nič neverjetnega.

MNOGO STROŽJE VARSTVO NAD ŽIVILI BO POTREBNO TUDI PRI NAS. V industrijskih evropskih državah imajo zelo strogo, z zakonskimi predpisi in nadzorom podprto varstvo nad živili — ne le nad konzerviranimi, marveč tudi nad svežim mesom, mlekom, jajci, maslom itd. To se je pokazalo nujno potrebno zaradi zdravstvenih razlogov, a ne morda zato, da bi se ljudje ne zastrupljali ali okuževali, marveč zlasti zaradi tega, ker so v novjšem obdobju na sodobnih farmah začeli pri rejih in nju živali uporabljati antibiotike kot dodatke krmilom. Uporaba antibiotikov je zelo donosna, ker se mogoče živali mnogo bolj in hitreje spitiati ob manjši porabi krmila in ker tako krmljene živali manj obolevajo. Toda velika pomanjkljivost je, ker v mesu, mleku in jajcih tako krmljenih živali ostaja precej antibiotikov. Ljudje, ki uživajo ta živila, uživajo tako nevede in nehoti mnogo antibiotikov, ki so sicer lahko zdravi, ker ovirajo razmnoževanje nevarnih bolezenskih klic, a s hkratni — dvorezen nož: mnoge bolezenske klice so namreč postale odporne proti antibiotikom prav zaradi pogoste uporabe le-teh. Zato zdaj že v več primerih ni mogoče zdraviti bolnih ljudi, ki so uživali, ko so še bili zdravi, antibiotike. Med najnevarnejšimi živili so jajca iz nekaterih farm, kjer v perutninskih pitatiščih redno uporabljajo antibiotike. V mnogih državah so že prenovedali vsakršno uporabo antibiotikov v živinoreji in redno preiskujejo živila ter kaznujejo krivce, če ugotovijo, da kakšno živilo vsebuje sledove antibiotikov. Kaj na nri nas?

KAJ SE NI PODRAŽILO ŽE OD POLETJA 1965? Najbrž v tem pogledu brivsko milo iz Novega Sada nima tekmeča pri nas: cena se ni spremenila v petih letih, tako da je to milo stalno po 1,05 din. Res škoda, da se ne razvije takšno tekmovalstvo — katera vrsta blaga se ne bo nadalje podražila...

Dobrotinškova Jožica

Njen obraz je podoba miline, kakor da se je umila v dobroti in ljubezni do otrok, do ljudi in do zemlje. V njenih očeh je čuden lesk, kakor da plavajo v solzah in pričajo o vdanem, neizrečnem trpljenju, ki ga zmore le preprosti kmečki človek. To je podoba Dobrotinškove Jožice, izražena z nekaj besedami.

Ce v Vojniku pri cerkvi zaviješ na desno, po nekaj kilometrih poti v hrib in skozi gozd prideš k Dobrotinškovim. Na hiši je tablica z napisom »Tomaž 7«, na levi strani vrat pa je vzdana marmornata plošča, ki pove, da je tu 29. oktobra 1941 predanil 1. štajerski bataljon in da je iz te hiše za svobodo umrlo kar 6 ljudi. To priznanje veliko pomeni za ta dom in za ljudi, ki živijo v njem, nakazuje pa veličastno in strahotno usodo tistih najzvestejših in najpogumnejših, ki se niso ustrašili žrtve in so med prvimi zasnovali upor.

Mati Helena Dobrotinšek je rodila sedmero otrok, štiri dečke in tri deklice. Prvi se je rodil 1912 Martin, ki je postal lesni manipulant v Teharski stolarni. Dve leti pozneje je prišel na svet Lojze, ki je postal trgovski pomočnik pri trgovcu z železnino Rakužu v Celju. Potem se je 1916 rodila Marija, ki je v Šentjurju pri Celju končala gospodinjstvo šolo. Jernej se je rodil 1918, naredil pa je dvoletno vinarsko šolo v Mariboru, Jurij, rojen leta 1920, pa je bil spet lesni manipulant pri Vidmarju v Zrečah. Nazadnje sta se rodili Helena 1922 in Jožica 1925.

Dobrotinškovi so na daleč sloveli. Bili so pošteni, pametni in napredni ljudje. Fantje so bili resnobni, družili pa so se s škofljani (fantje iz Škofje vasi), zakaj v Voj-

Dobrotinškova Jožica, poročena Feldin, kakršna je danes po skoraj 30 letih, odkar se je zanjo začelo veliko gorje fašističnega nasilja.

niku je bilo največ nemčurjev in klerikalcev. V Škofji vasi so ustanovili Društvo kmečkih fantov in deklet. Prirejali so shode, tekmovanja ter se vsestransko izobraževali. Dobrotinškovi so bili zelo prizadevni in vsake akcije so se udeležili, pa so bili tudi na velikem shodu na Mrzlici. Vojna in okupacija je Dobrotinškove našla pripravljene. Začele so se tajne poti in skrivni sestanki. K Dobrotinškovim so prihajali ljudje, ki jih domači niso spraševali po imenu in priimku. Spoznali so jih po geslih in izmišljenih imenih. Sestajali pa so se ob vinu in pod krinko igranja kart.

Potem se je začel pravi boj. Pri Dobrotinškovih je bila javka za tiste, ki so odhajali k partizanom. Prišli so, se skrivali v bližnjem gozdu in čakali, dokler jim Dobrotinškovi fantje niso preskrbeli zveze in vodnika. Potem je 29. oktobra 1941 prišel 1. štajerski bataljon, ki je bil krenil na svoj znameniti pohod proti Kozjanski, da s svojimi akcijami prepreči izganjanje Slovencev iz rodne grude. Partizani so prišli k Dobrotinškovim ponoči in se zadrževali tu čez dan, zvečer pa so odšli dalje razen Petra Stanteta-Skale, ki je bil ranjen. Zanj so Dobrotinškovi fantje naredili bunker v

senu na osamljenem kozolcu. Seveda ženske za to skrivališče niso vedele, vedele pa so, da kuhajo za ranjenega partizana, zakaj hrano so mu odnašali le fantje.

Tako se je nadaljevalo še v letu 1942. Mnogo kruha in drugih potrebščin je šlo za partizane od Dobrotinškovih. In marsikateri aktivist Osvobodilne fronte, za katerega je v domačem okolju postalo pre vroče, je tu našel zavetje in zvezo za svojo rešitev in za nadaljnji boj. Naposled je prišlo do izdaje. 30. julija 1942 so bili v Celju ustreljeni Martin, Jernej in Alojz Dobrotinšek. Četrtega brata, sestre in mater so skušali obvarovati tako, da so vso krivdo prevzeli nase, češ da drugi domači niso nič vedeli za njihovo delo in zveze. Pa Gestapo je bil okrušen do konca: vsa družina je morala v izgnanstvo. V Celju so bili med 2.000 obsojenimi na izgnanstvo tudi Dobrotinškovi: mati Helena, hčere Marija, Helena in Jožica ter sin Jurij. Tu, v stari celjski podružnični šoli so jih ločili. Mater Heleno ter hčeri Marijo in Heleno so odvedli v Auschwitz. Tam je najprej podlegla 30. oktobra istega leta Marija, nato pa 15. novembra 1942 še mati Helena. Jurčica so iz Celja najprej odgnali na Borl, od tam pa tudi v Auschwitz, nato pa mu je uspelo priti na delo v Gradec, od koder je pobegnil k partizanom. Bojeval se je v enotah VDV v Slovenskih goricah. Toda 5. januarja 1945 je moral sprejeti boj z veliko premočjo in je končal v plamenih goreče domačije na Gerlavi pri Ljutomeru.

Jožica je bila tedaj še mladoletna, zato je ni doletela tako strahotna usoda. Iz Celja so jo internirali v Fronleiten pri Gradcu, septembra 1942 pa so jo premestili v Saldenburg na Bavarskem. Končno je bila 1. novembra 1944 prepeljana v taborišče Ilsenburg. Tu je dočakala zmago nad fašizmom.

Dobrotinškovo domačijo so Nemci izropali. Potem so jo dodelili nekemu kulturbundovcu. Ob osvoboditvi ni bilo doma ničesar, kar bi sestrama Heleni in Jožici olajšalo položaj ob vrnitvi z internacije. Vrnili sta se šele 30. avgusta 1945.

Bili sta izpiti. Jožica je tehtala komaj 47 kilogramov. Pa je bilo treba živeti. Zagrizli sta se v zemljo in garali bolj za obvezno oddajo kot zase. Tako je bilo do leta 1960, ko sta večino zemlje oddali kmetijski zadruzi. Helena se je poročila v Šentjur, Jožica z bolno nogo, polna revmatizma in kronično vnetimi mandeljni pa je bila izjemno upokojena po 80. členu in sicer zaradi posebnih zaslug v revolucionarnem boju.

Dandanes se Jožica piše Feldin. Mož je zaposlen na nevropsihiatričnem oddelku celjske bolnišnice v Vojniku, obdelujeta tisto malo zemlje, ki jo je ostalo pri hiši, nekaj pa je tudi vzameta v najem od zadruge. Tako jim gre kar dobro, le pot v dolino je slaba. Letos sta hišo polepšala, za gospodarska poslopja pa je zmanjkalo. Največja uteha Dobrotinškovi Jožici sta otroka, ki se dobro učita. Šestnajstletna Alenka hodi na gostinsko šolo, trinajstletni Jurček pa v 7. razred osemletke.

Kaj je bilo na njeni trnovi poti najhujšega, sem jo vprašal.

»Najhujša je bila ločitev od matere, ko se nismo smele niti posloviti. Izgon v Nemčijo se nam še ni zdel tako strašen, ker smo mislile, da bomo stran od domačega kraja še lažje pozabile žalost na ustreljene brate. Drugo tisto najhujše je bila vest o Jurčkovih smrti. Ravno misel, da je on ostal, naju je s sestro hrabrila, to naju je vleklo in dajalo moči, da sva hrepneli po domu. Potem pa sva na celjski železniški postaji takoj po obrazih razbrali, da je tudi on padel...«

Ustnice Dobrotinškove Jožice so one mele, govorile so le še njene oči. Te oči, njen obraz in spomini, ki jo obdajajo, so simbol trpeče domovine, ki je na koncu vendarle zmagala.

FRANCI STRLE

Tam, nad Urhom, je velika gmo-
ta rezanega kamna; štirje vogali so
in na vsakem vogalu je izklesano
trpljenje: ljudje so morali z doma,
med njimi begunka z otrokom,
ljudje so bili ranjeni in so si po-
magali, ljudje so bili mučeni, mo-
rali so umirati — ti trenutki se
ti za vselej zapišejo v spomin, ko
okameneli ti ostanejo v srcu.

Vsake čase prihajam na ta sveti
kraj.

Ljubljana ni v večerni uri od
nikoder videti tako lepa in tiha ko
s teh kamnov, ki pokrivajo sedem-
sto mučenih in pobitih. Grobnica
zarašča; vsako leto je bolj tiha,
bolj in bolj odmaknjena in veli-
častna v svoji beli kamniti in zeleni
tišini.

Tam za bori, okoli kamnite grob-
nice, pod bori in nad bori so steze,

posute z belim peskom — a včasih
teh in tako belih stez ni bilo. Prvi
čas, v letih po vojni, ni bilo ne
borov in ne belih stez — bilo je
redko grmičevje, preraslo s trava-
mi, v zarasli gozd pa so peljale za
silo in malo shojene gozdne poti;
to so bile zadnje poti komaj pre-
minulega trpljenja.

S strahom sva se napotila z otro-
kom po njih, v hosto in v tišino,
ki naju je zajela pod zaraslim in
vse preraslím drevjem, in še bolj
s strahom sva odmikala in pridrževa-
la veje, ki so rasle in visele čez
poti. Bilo je več poti, vse so pelja-
le v hosto, vse na isto stran, v gra-
po in že takrat se mi je zazdelo,
da se tu ne da zaiti in da se po
vsaki teh poti pride do kraja ali
drevesa, ki smo se ga takrat — bilo
je v letu po vojni — zbal zagle-
dati.

Ali drevo s prisekanimi spodnji-
mi vejami in s tiho zeleno krošnjo
je bilo že pod nama in pred nama.
Debilo, oblo in visoko in v zreli
rasti, je stalo sredi ozke jase. Do
polovice te jase so silile sem od
debla korenine iz travnatih in kam-
nitih tal, na gornji strani pa je
bila mlaka, gozdni kal s postano
črno vodo, črno zaradi listja, ki je
padalo iz leta v leto z drevja in
je trohonelo na dnu plitve vode.

»To je nesrečna lipa.«

Obstala sva, oba z otrokom, ko
da se ne čutiva, in se zagledala
v lipo. Okleščene veje so grozljivo
štrlele ko za obešanje. Skoraj je
bila zdrgnjena in vsa načeta, bila
je ko nasekana ali ko nastreljena,
ko da so ji še včeraj zadajali rano
za rano. Sredi debla, visoko do
otrokove rasti, pa je gledal iz njega
železen obroček — visel je z želez-
nega klina, zabitega v lipo.

Ivan Potrč:

LIPA

»Klin!« je vzklíkníl otrok, utihnil
in koj zatem povprašal: »Oni so ga
zabili?«

»Zabil ga je kmet. Privezoval je
živino, da ga je tu čakala, ko je
jeseni spravljál nastíl. Tu, pod lipo
in v senci, se je živina nakrmila
in se spočila, iz mlake se je napi-
la.«

Ali otrokove oči so se na široko
zastrméle v železni klin in v železni
obroč, zastrméle so se v oveneli
travnati roži, ki ju je neka roka
zataknila skozi obroč.

»Tu so jih privezali?«

Vprašanje, komaj da je bilo
vprašanje, vse je povedalo — nič
se ni dalo prikriti otroku; bil je
čas, ko otrokom tudi hoteli nismo
ničesar prikriti.

Tam je bil železni obroč, na
katerega so žrtev privezali; tam je
bila veja, na katero so jo razpeli
in obesili, in tam je bila voda, s
katero so jo znova in znova pol-
vali, da bi dalj čutila trpljenje.

Nikakršna beseda več ni bila po-
trebna, ko da so lipa, mlaka, zara-
sla in zamočvirjena grapa vse pove-
dali.

Te dni, letos, bilo je na zamegle-
no popoldne, smo bili znova na
Urhu, na grobnici in pri lipi. Ljub-
ljana je bila v popoldanski nedeljski
prazničnosti ko s kopreno zakri-
ta, borovje okoli grobnice je začelo
zeleno poganjati, steze do lipe so
bile bele in ko oprane po skopne-
lem snegu.

Napotili smo se po teh stezah,
da bi znova videli lipo, in z nami
so bili otroci, šolarji. Stekli so po
stazah, po kamnitem tlaku okoli
lipe, zatem pa se spravili k mlaki,
nad led, ko se je talil.

Kar nas je bilo starejših, smo
nemo kakor včasih obstali pod li-
po, pred nesrečnim deblom, in se
zagledali v prikleščeno spodjo vejo
— le železnega klina in železnega
obročka ko da ni bilo več. Tam
je bila zdaj skorjasta bula in komaj
da se je videlo v globočini zarastli-
ne nekaj železnega obroča.

»Glej, zarašča se!«

Bilo je, ko da bi hotela lipa
zakriti, kar je morala kdaj gledati!

»Da, tudi drevo je živa stvar!«

To je bila naša pamet, pamet
nas starejših; a ko so nas otroci
povprašali zaradi železnega klina,
ki so ga radovedne številne oči od-
krivale sredi zarastline, smo si po-
magali s kmetom in privezano živi-
no.

»Kakšno leto še in klina ne bo
več...«

In otroci, šolarji, so stekli nazaj
po pesku, iz hoste... Stekli so okoli
borovja in kamnite grobnice... Lju-
bljana pod Urhom je bila še vedno
v zamegljeni kopreni, popoldansko
sonce je bilo preveč zimsko, da bi
jo moglo pregnati.

Vse do doma se nisem mogel
zbogati s pametjo, da nismo pove-
dali otrokom, kar nam je kdaj za
navek obležalo na dušah zaradi lipe
pri Urhu.

samo za mlade

Želim vam srečno novo leto 1972!

Bela krpa

»Komaj šest let sem bila napolnila, a tistega dogodka iz leta 1942 ne bom nikoli pozabila. Vas je bila odeta v gosto meglo. Mir, ki je vladal takrat v Poljčanah, so skalili Nemci. S strahom in solzami v očeh sem se oklenila materinega krila. Bala sem se tujih vojakov, saj sem vedela, da s seboj ne prinašajo nič lepega in dobrega. Vendar takrat niso hoteli nikomur nič začeti storiti, le Frankolovo Nežo so iskali. Malo pred njihovim prihodom je pobegnila iz vasi, z devetmesečnim otrokom v naročju. Ko so Nemci preiskovali hiše, me je mati poslala k očetu na sosedov travnik. Šla sem skozi gozd in na poti ugledala belo krpo. To je verjetno plenica od Nežinega otroka, sem pomislila. Takoj sem se vrnila domov in jo pokazala mami. Pohvalila me je in pogladila po glavi. Nemci so namreč vedeli, da ima Neža dojenčka in bi jo morda prav bela krpa izdala. Mati je plenico spravila. Ko se je Neža po končani vojni vrnila domov (njen mož Matija je padel v kočevskih gozdovih), ji je mamica vrnila plenico in ji tudi povedala, da sem jo prinesla jaz. V zahvalo mi je Neža darovala nov predpasnik; ne moreš si misliti, kako sem ga bila vesela.«

Pripravek sem napisala po pripovedovanju mamice. MAJDA ŠLAMBERGAR

**TV-15
za
mladino**

Nino

»Bilo bi prav, če bi za mladinsko stran borčevskega glasila napisala nekaj besed tudi o mladem partizanu, ki je padel v bližini naše hiše!« mi je nekega večera dejala stara mama in začela pripovedovati:

— Nino mu je bilo ime, doma je bil iz Trsta in komaj osemnajst let je imel. Ustavil se je v naši hiši. Naložila sem mu orehov in črnega kruha sem mu dala. Preden je odšel, je popil še skodelico toplega mleka. Sin, ki je tekal okoli hiše, je prav takrat opazil belogardiste. Urno sem stopila za mladim partizanom, da bi ga opozorila. Toda še preden sem stopila na cesto, sem že zaslišala strel. Kmalu so prišli k njemu tudi belogardisti. Mrtvemu so tlačili kruh v usta in se potuhnjeno smejali. Kmetu, ki je malo vstran sadil krompir, so dejali: »Tukaj ga imate, naredite iz njega krvavice!« Potem ko so odšli, smo mladega partizana zakopali na vaškem pokopališču.

SONJA ČESNIK

Spomina vredni trenutki

Ko mi je pred nekaj leti prišla v roke prva številka grosupeljskega »Zbornika«, sem v njem prvič prebrala njegovo ime. In takrat se je v meni porodila želja, da ga obiščem. Drugače živi tovariš Valentinčič v Ljubljani, ob sobotah in praznikih pa se vedno vrača v domači kraj... Četudi je tako blizu, nisem in nisem mogla napraviti tistih nekaj korakov in izpolniti želje, ki sem jo v sebi že tako dolgo nosila. Verjetno zaradi naziva pred njegovim priimkom, saj veste kakšen strah nas včasih prevzame pred profesorjem. Komaj sem dobro vstopila, že sem spoznala, da je bilo moje obotavljanje povsem odveč. Prijaznost in dobrodušnost sta zavela v toplo zakurjeni sobi, jaz pa sem sogovorniku že postavila prvo vprašanje:

KOT VIDIM, SE ŠE VEDNO RADI VRAČATE V GROSUPLJE — ZAKAJ?

Za to je več vzrokov. Kot vsaka ptica rada poišče rodno gnezdo, tako tudi mene vodi srce v domači kraj. Pa hišo imam tukaj, saj danes vse beži z ljubljanskega asfalta. Poleg tega sem član tukajšnje lovske družine in imam dosti prijateljev. Kako bi torej ne hodil v Grosuplje!

BI MI LAHKO POVEDALI KAJ VEČ O SVOJEM DELU NA GROSUPELSKEM OBMOČJU MED NARODNOOSVOBODILNIM BOJEM?

— Bil sem prvi predsednik okrožnega odbora OF v Grosupljem. To ni bilo golo naključje. Veš, že pred letom 1941 sem sodeloval v raznih akcijah — zborih in drugih manifestacijah — ki smo jih organizirali v obrambo naše neodvisnosti. Mladi smo že prej slutili, da vse skupaj »diši« po vojni. Naše slutnje so se žal kmalu uresničile. Na klic OF, ki se je začela organizirati v Ljubljani in ki je pozvala ljudstvo k upor, sem se takoj odzval. Nikdar nisem bil za pasivni odpor, in tisto »vemo, da ni prav, a bomo že nekako potrpeli«, me je pošteno vznemirjalo. No, in tako sem jeseni 1941 postal predsednik okrožnega odbora OF. Pred nami so bile mnoge naloge in kar hitro smo morali prijeti za delo. Ena izmed nalog je bila mobilizacija fantov za boj proti izseljevanju Slovencev iz Zasavja (Brežic in Krškega). Pri nas so se javljali, dali smo jim opremo in obleko, zdravnik dr. Franc Podkoritnik pa jih je pregledal. Če so bili zdravi, so kar hitro odšli na pot. Z obleko, hrano, orožjem in vsem potrebnim smo oskrbovali tudi grosupeljsko četo. Dosti časa nam je odvzelo širjenje propagandnega gradiva. »Slovenski poročevalec« smo na primer pisali na matrice v tovarni Motvoz in platno, razmnoževali pa v okolici Podtabora. Spomladi leta 1942 pa se je narodnoosvobodilno gibanje dobesedno razcvetelo in klic »v partizane« je bilo slišati vsepovsod.

KATERI TRENUTKI SO VAM OSTALI NAJBOLJ V SPOMINU?

— Pravzaprav je bil vsak trenutek iz tistih dni spomina vreden in ga ni moč pozabiti. Morda bi ti povedal tisto, kar se je dogodilo na prvomajsko noč leta 1942. Domenili smo se, da bomo po Grosupljem raztrosili letake. Skrbno smo izbrali parole in jih z vso vnamo posejali okrog grosupeljskih hiš, pa tudi po cestah. Zjutraj smo ob spoznanju, da je bilo naše delo zaman,

povsem onemeli. Sneg je zapadel in naša akcija se je končala pod belo odejo... Tudi tistega dne ne bom pozabil, ko me je ustavil nek italijanski vojak. No, saj to ne bi bilo nič posebnega, če bi na kolesu ne peljal pol nahrbtnika prepovedanega čtiva. S svojim znanjem pa sem Italijanka tako prelisčil, da je pozabil na svojo dolžnost. Dolgo časa bi ti lahko pripovedoval, toliko, da bi ti zmanjkalo papirja.

STE IMELI RES MED VOJNO TRGOVINO?

— Da, prav tule pod nami je bila. Že od leta 1925 jo je imela moja mama. In kako prav nam je prišla med vojno! Naš sorodnik je bil takrat v službi pri nekem italijanskem nabavnem zavodu. Poskrbel

Dr. prof. Valentinčič maja 1945 v Ljubljani prt.

je, da smo dobili večjo zalogo hrane. Tako je naša trgovina rabila za dokaj varno skladišče. Med zalogami blaga pač ni bilo moč ločiti tistega, ki je bil namenjen partizanom. Ko so nas izselili, so pa tako vse pobrali.

KDAJ SO VAS ZAPRLI?

— Bilo je to junija 1942. In to takrat, ko sem imel pri sebi delček pištole (drugače sem jo imel spravljeno na Pesovem, kamor sem hodil po spomladi 1942 zaradi varnosti spat) in neko sporočilo, ki mi ga je prinesel tovariš iz Slivnice. Nekaj časa sem bil v grosupeljskih zaporih, pozneje pa so me prepeljali v Ljubljano. »Pošteno smo se oddahnili, ko so ga poslali v Gonars — tam je imel vseeno več upanja na rešitev!« je dodala tovarišica Valentinčičeva, ki je sedela poleg naju in vezla bogat IN KAKO JE BILO V ITALIJI?

— Zaporniki smo živeli v tovariškem sožitju, pomagali smo si med seboj in mislili na domovino. Veš, žena mi je ves čas pošiljala pakete in v njih — novice. Iz posušene slive je z vso spretnostjo vzela koščico, jo prežgala, vanjo spravila drobno zviti listič, jo spet zlepila in spravila na pravo mesto. Sporočilo je bilo samo v eni koščici in lahko si misliš, koliko dela sem imel, preden sem vse pregledal. Ker smo imeli časa na pretek, smo začeli pisati jetniški tednik v petih izvodih. Tu sem uporabil vse tiste novice, zapisane na lističih.

In zaradi tistega jetniškega dnevnika so me poslali s še nekaj tovariši na otok Elbo.

Tam so mi že ob prihodu zagrozili, naj se pazim in da bodo že poskrbeli zame. Tu smo dočakali tudi kapitulacijo Italije. Mnoga taborišča so takrat odprla vrata. Vodja našega taborišča je bil fašist in se za kaj takega ni dosti zmenil, četudi smo razbijali in tolkli, da nikoli tega. Tako smo ostali v taborišču do božiča 1943, ko so prišli Nemci. Takrat nas je enajst zapustilo Elbo. S težavo smo našli čolnarja, ki nas je bil pripravljen prepeljati na drugo stran otoka. Pozneje so nam povedali, da so ga Nemci prav zaradi tega ustrelili.

V industrijskem mestu Piombino, kjer so nas ljudje nepričakovano lepo sprejeli, smo se po dolgem času prvič pošteno najedli. Od tod smo jo prek Firenc in Trsta mahnilo proti domu. Spomladi 1944 sem se priključil med borce sedmega korpusa in takrat postal tudi partizan.

BI MI POVEDALI ŠE NEKAJ SKLEPNIH BESED V SPOMIN NA VOJNE DNI?

— Zame je najlepši spomin zavest, da je slovenski narod, ki nima vojne tradicije, vstal in se dvignil v orožen upor proti sovražniku. Ljudje so bili pripravljeni na velike žrtve in spoznanje, da pripadaš takšnemu narodu je dragoceno.

PRED DURMI JE NOVO LETO, SE VAM JE MORDA PORODILA KAKŠNA ŽELJA?

— Da bi vi mladi ne pozabili naše bližnje zgodovine!

Kako hitro je minil ta popoldan! Ogle-dujem bogato okrašeno sobo. Veliko knjig pa jelenovo rogovje, najrazličnejše kože in še marsikaj. Čeprav sem toliko izpraševala, moram potešiti še svojo poslednjo radovednost. Vprašam ga, če je sam ustrelil velikega kosmatinca, katerega koža pokriva pol stene. »Sam sem ga ustrelil!« ponosno odgovori. Tedaj mu nekdo prinese mrtvega fazana. Sigurno je bil bolan, saj bi moral tehtati vsaj kilogram, ima pa polovico manj!« je takoj ugotovil tovariš Valentinčič, veterinar in izkušen zoolog.

Zahvalila sem se dekanu biološke fakultete dr. prof. Valentinčiču za čas, ki mi ga je poklonil, in odhitela v snežni mrak.

ALENKA TRONTELJ

Kuhar

Stric Tonček živi zdaj v Zagrebu. Med vojno je bil kuhar v 14. diviziji. Kadar mi piše, da pride na obisk, kar skačem od veselja. Zgodbe o partizanih pripoveduje tako imenitno, da bi ga kar naprej poslušala. »Bilo je pozimi 1944 in lotevala se me je gripa...«, je začel oni dan.

»Vročina se mi je dvignila skoraj na vrh toplomera. Zdravnik je zahteval, da ostanem v potujoči bolnišnici. Potem bi me pri kakšnem dobrem kmetu pustili, so mi rekli. Jaz pa o tem nisem hotel nič slišati. Kakor zmeraj sem se lotil kuhe, saj nisem hotel, da bi bili tovariši lačni. Vedel sem, da so potrebni dobre juhe z žganci. Potem bomo laže krenili na pohod, sem jim pojasnil. Komandant je želel, da vsaj na konja sedem, če že hočem ostati z njimi. Bil sem ves premočen od znoja. Vedel sem, da bi bilo po meni, če bi ne hodil. Samo konja sem prijel za rep in se odpravil na zasneženo pot. Tema mi je prekrivala oči in vrtelo se mi je. Počasi me je prepihal snežni veter in glava se mi je zbistrla, pa tudi zdravila so naredila svoje. Komandant kar verjeti ni mogel, ko me je drugo jutro zagledal. »Saj si tak, ko da moraš umreti,« se je nasmehnil. Tudi partizani so bili veseli, saj se jim je po ozdravitvi kuharja obetala dobra večerja. Resda ni bilo kaj posebnega za v lonec dati, a tudi sam krompir sem znal menda okusno pripraviti!« je sklenil svojo pripoved stric Tonček in nekdanji partizanski kuhar 14. divizije.

V gozdovih so bili tudi njegovi trije bratje, a so padli. O, ko bi mogla napisati vse zgodbe, ki so jih doživeli moji strici, Kunejevi bratje s Črešnjevca na Kozjanskem!

LUČKA ČESNIK

DRAGA MILENA!
V PLES SNEŽINK,
TEH BELIH POTEPIK
SPLETAM VSE SVOJE ISKRENE
ZELJE;

CEZ SNEŽNO POLJANO
TJA V BELO LJUBLJANO
NAJ K VAM POHITE!
IN DALJE HITE NAJ PO SVETU
VSE TJA, KJER VOJNA DVUJA,
KJER KRIVICA IN ZLO STA SE
V CVETU —
VOJNA NAJ BRŽ SE KONČA!
NAJ NOVO LETO, KI PRIHAJA,
POLJUBI S SREČO VSE LJUDI —
TO MOJE SRČECE ŽELI!

VAŠA
NATALIJA KAJN
PODKLANEC, 23. XII. 1971

kramljanje

**Novoletno
pismo**

Čudne vrste orožja

KAKO JE TO MOGOČE?

V delu našega tiska — zadnje čase si cer nekoliko manj, v nekaterih listih pa še — se na žalost dogajajo reči, zaradi katerih je človek začuden, kar je za ga lotova. Kako vendar je to mogoče, saj smo civilizirana, kulturna družba, socialistična družba? Pa izide list, velikega formata, na 32 straneh, poln pornografije in protirevolucionarnih skrivalic in idej. Kako je to mogoče natisniti in izdati v naši družbi, kdo to plačuje? Kdo takšen tisk financira? Država, socialistična država. Takšnim je treba odrezati materialne vire. Kdo služi ta denar? Služi ga delavec v tovarni. Država namreč prek davkov in drugih prejemkov jemlje del tistega, kar ustvarja delavski razred, potem pa se iz tega plačujejo tudi takšni gnusni listi, za katere v naši družbi ne sme biti prostora.

Iz govora predsednika Tita
v Rudem

TO MORAMO — UKREPALI BOMO!

Naš delovni človek, delovno ljudstvo pričakuje od nas, da začnemo ukrepati tudi proti bogatenju. To moramo, ukrepali bomo in nenehno moramo udrihati po tem. Mobilizirati moramo vse naše sile, ki bodo pomagale, da bomo ugnali tiste, ki si kopičijo denar, ki si prilasčajo to, kar zasluži drugi — se pravi na račun drugih. Za take ljudi v naši socialistični družbi ni prostora. Ne sme se dogajati, da si zidajo hiše, vredne po sto milijonov. Pa ne samo to. Dogaja se tudi, da nekateri ljudje v nekih klubih kvartajo noč na noč in zapravljajo milijone. Mi pa vemo, kdo so in kje so, tudi njim bomo stopili na prste. Teh Avgijevih hlevov je veliko in treba jih je posnažiti z železno metlo.

Iz govora predsednika Tita
v Rudem

OD KOD TOLIKO DENARJA?

Ugotoviti je treba, odkod posameznikom 100, 200 pa celo 300 milijonov starih dinarjev na žiro računih, kajti toliko denarja se ne more zaslužiti na legalen način.

Vjesnik — 26. XII. 1971

LOGATEC

VAM NUDI
KVALITETNA
OKNA
BALKONSKA VRATA
ROLETE

Januarja leta 1942 je javnost prvič zvedela za neko čudno vrsto zračne mine, ki naj bi povzročila zmedo med nemškimi letali na londonskem nebu. Nacisti so tedaj neusmiljeno bombardirali angleška mesta. Sam Churchill si je belil glavo, s kakšnimi sredstvi bi se jim postavili po robu. Tako so iztuhali posebne granate, ki so jih s havbicami izstrelili proti nebu, za sabo pa so vlekli po nekaj sto metrov dolgo jekleno struno. Podobne poskuse so opravljali tudi z raketami. V bistvu je šlo za to, da bi se struna zapletla v vijak in krila letala, nato pa bi povzročila še eksplozijo granate oz. rakete. Churchill se je posebno navdušil nad raketno izvedbo. Začeli so jo izdelovati v velikih serijah. Postopno so s struno povezali več eksplozivnih stopenj. Prvi praktični poskus so izvedli na vojni ladji »Nelson«. Poveljnik ladje, admiral Tovey, se ni spomnil na navodilo, da mora upoštevati tudi moč in smer vetra. Ko so izstrelili celo salvo raket, so se žice zapletle v radijsko anteno in zaslišali so vrsto eksplozij. Na srečo naboji niso bili premočni. Churchill je samo ugotovil, da nekaj ni v redu z novim orožjem.

Iztrelki z jeklenimi žicami so sprožili domišljijo. Nekomu je tako prišlo na misel, da bi začeli izdelovati »zračne mine«. Prvi primerki so bili sestavljeni iz gumijastega balona, na katerega sta bila pritrjena s pomočjo jeklene žice bomba in padalo. Balon so spustili do neke višine, nakar je posebna barometrska naprava sprožila tuljavo, da se je navita žica spustila dol. Ko se je sovražnikovo letalo zapletlo v žico, je napravo potegnili za sabo. Zaradi padala se je žica napela in začela vleči bombo k letalu. Ob dotiku z njim je ta naposled eksplodirala. Zračne mine so križarile na višini med 4200 in 6000 metri, na kateri so običajno operirala nemška letala. Kljub pričakovanjem pa te mine niso povzročile kdove kakšne škode. Nekaj je bilo krivo to, da so se tuljave z žico rade pokvarile in prav tako ventili za izpuščanje plina iz balona, nekaj pa vse manj številni napadi. Več škode so te mine povzročile branilcem kot napadalcem. Najhuje je bilo v Londonu med velikim bombnim napadom 29. decembra 1941. V zrak so spustili več kot dva tisoč minskih balonov. Ker se te plavajoče mine niso razpočile same od sebe, kot je bilo predvideno, in sicer po preteku odmerjenega časa, so baloni na lepem okrasili celo parke ob kraljevem dvorcu. Naboji so razbili okna, balkone in nadzidke, v nekem predelu pa še telefonsko centralo. Po tem nesrečnem dogodku so izboljšali pomožne aparature. Ker pa so nacisti prenehali napadati z velikim številom letal, zračne mine niso več prišle v poštev in kmalu so utonile v pozabo.

Toda o eksplozivnih balonih so se začeli pogovarjati na drugi strani sveta: ob Pacifiku. Američanom so nagnali precej strahu v kosti. Dne 18. aprila 1942 so se Japoncem hoteli maščevati zaradi napada na Pearl Harbour. Bombniki, ki so odleteli z neke letalonosilke, so napadli Tokio. Japonski generali so zaradi tega postali živčni. Od tehnikov so zahtevali, naj iztuhajo orožje, ki bi napravilo čimveč škode na ameriških tleh. Takšno orožje so izdelali šele čez dve leti. Kljub preprosti izvedbi je bilo tako učinkovito, da so se sami ustvarjalci čudili njegovi učinkovitosti.

To je bil balon iz pergamentnega papirja. Zlepljen je bil s pomočjo rastlinskih lepil in se je lahko dvignil vsaj do višine 9000 metrov, kjer so ga zajeli stalni zračni tokovi, ki so ga nesli s seboj do Združenih držav. Obtežen je bil s 30 vrečkami peska. Kadarkoli ga je začelo vleči navzdol, je barometrska naprava povzročila, da se je odtrgala po ena vrečka peska, balon pa se je tako spet dvignil. Če je balon ušel na 16000 metrov, je podobna naprava spustila nekaj plina, tj. navadnega vodik, in balon se je spustil nazaj na pravilno višino. Njegov eksplozivni tovor je bil sestavljen iz dveh za-

Mali tank »Goliath«
v neki ruski vasi leta
1944. Izdelali so
jih v več tipih. Zadnji
je nosil 100 kg
eksploziva.

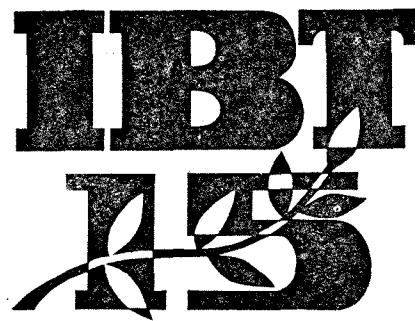
žigalnih in dveh eksplozivnih bomb. Zadnji dve sta se razpočili, če se je najditelj preveč zanimal za sestavo aparature. Avtomatično je balon izgubil plin po preteku časa, ki je bil potreben za doseg ameriških tal. General Kusaba, vođa načrta o uporabi teh balonov, je dejal: »Upamo, da bomo s pomočjo balonov povzročili vrsto požarov. Združene države potrebujejo veliko lesa. Nič manj težko jim ne bo odtegniti od drugod ljudi in sredstva za gašenje požarov.«

Prvih dvesto balonov so spustili natanko dve leti po Doolittlovem bombardiranju Tokia. Vsak četrti balon je bil iz gumirane svile in ne iz papirja, razen tega pa je bil opremljen z radijskim oddajnikom. Hoteli so se prepričati, če zažigalni baloni s papirnatim plaščem zares dosežejo ameriško celino. Toda propadli so svileni baloni, ker je iz njih uhajal vodik. Misleč, da papirnati propadejo še prej, so se Japonci že hoteli odpovedati temu načrtu, vendar so poskusili še enkrat na zahtevo generala Kusabe. Japoncem je tedaj že začela teči voda v grlo.

Dne 1. novembra 1944 je več sto balonov v izboljšani izvedbi preletelo ocean.

Američani so začeli slutiti, da se jim bliža neka nevarnost. Dne 4. novembra je neka ladja obalne straže našla plašč balona. Kmalu zatem so v državi Montana dobili delno ožgan plašč. Tretji balon je pilot lovskega letala zagledal v zraku in ga je potiskal do kraja, kjer so ga spravili na tla. Imeli so srečo, da je bila pokvarjena naprava, ki je vžgala eksplozivni del tovora, sicer bi zračni pritisk vijaka sprožil mehanizem že v zraku. Obveščevalna služba se je hitro zavedla nevarnosti teh plovilnih objektov brez motorja. Najbolj so se bali, da bodo Japonci začeli pošiljati kulture bolezenskih klic. Mobilizirali so vse krajevne zdravnike in gasilce. Pripravili so posebne oddelke padalcev, ki bi jih odvrli tja, kjer bi opazili pristanek balona. Toda največji uspeh so si zagotovili z intervencijo obveščevalne službe FBI, ki je pri redakcijah časnikov in radijskih oddaj dosegla, da niso omenjali balonov.

OB 30. OBLETNICI VSTAJE JUGOSLOVANSKIH NARODOV SO SI PRIJATELJSKO STISNILI ROKO

Dne 26. novembra 1971 je bilo v podjetju Investicijskih birojev Trbovlje majhno, toda nepozabno slavlje. Povabilu predsednika centralnega delavskega sveta Franca Grešaka in glavnega direktorja Karla Fortea so se odzvali številni nekdanji borci NOV in interniranci, ki so zaposleni v podjetju. Vsekakor je gesta, ki sta jo pokazala oba gostitelja, vredna vsega priznanja in iskrene zahvale vseh nekdanjih borcev in internirancev. Ob tej priliki je predsednik mladinskega aktivna ZMS tov. Matija Bostič dejal:

Prijetno dolžnost imam, da vas lahko na današnjem srečanju iskreno in toplo pozdravim. Menim, da smo šele danes storili to, kar bi lahko opravili že pred leti, da se vam vsaj delno odolžimo za vse vaše napore in prizadevanja, ki ste jih vložili v času na-

rodnoosvobodilne borbe in ljudske revolucije.

Ceprav spomini na dni narodnoosvobodilne vojne vedno bolj bledijo in dogodki, nekdanje grozljivosti in zapleti, postajajo bolj enostavni in lahkotni, se mladi zavedamo vseh naporov, težkih bojov, žrttev, borcev, ki so žrtvovali svoja življenja za lepšo bodočnost naših narodov, izmučenih in sestradanih internirancev, od katerih so mnogi ostali kot pepel raztreseni po koncentracijskih taboriščih.

Za vse te nepopisne napore sprejmite našo iskreno in toplo zahvalo.

Prepričan sem, da bi tudi današnja mlada generacija v primeru kakršne koli agresije, vedela kje je njeno mesto in kaj je treba storiti, da bi obrnila vse pridobitve naše revolucije, da bi se odločno postavila v bran za tisto, kar ste nam tako krvavo priborili — za svobodo.

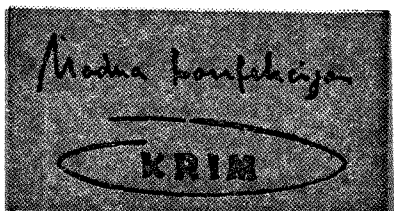
Ob tej priliki mi dovolite, da vam izročim v imenu mladih in IBI skromna knjižna darila v spomin na tiste velike dni v zahvalo in vzpodbudo pri nadaljnji vzgoji mladih generacij.

Po govoru predsednika mladinskega aktivna so si tovariški stisnili roke, kramljanje pa je spominjalo na čase težko prehojene poti.

V nepopisnem zadovoljstvu in ob zvokih harmonike so se vrstile druga za drugo nepozabne partizanske pesmi.

Skratka bilo je lepo — tovariško in nepozabno.

V Ljubljani, Kranju, Celju, Mariboru, Novem mestu, Postojni, Ajdovščini in Piranu

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Zavod Borec, Ljubljana, Beethovnova 10, kot glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije — Tisk in klišaji CGP Delo, Ljubljana, Titova 35 — Letna naročnina 42 dinarjev, za inozemstvo 70 dinarjev — Posamezna številka v kolportazi 1 dinar — Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, poštni predal 598/XI, ali na tekoči račun 501—8—29 pri SDK Ljubljana — Telefonska številka: glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov in fotografij ne vračamo